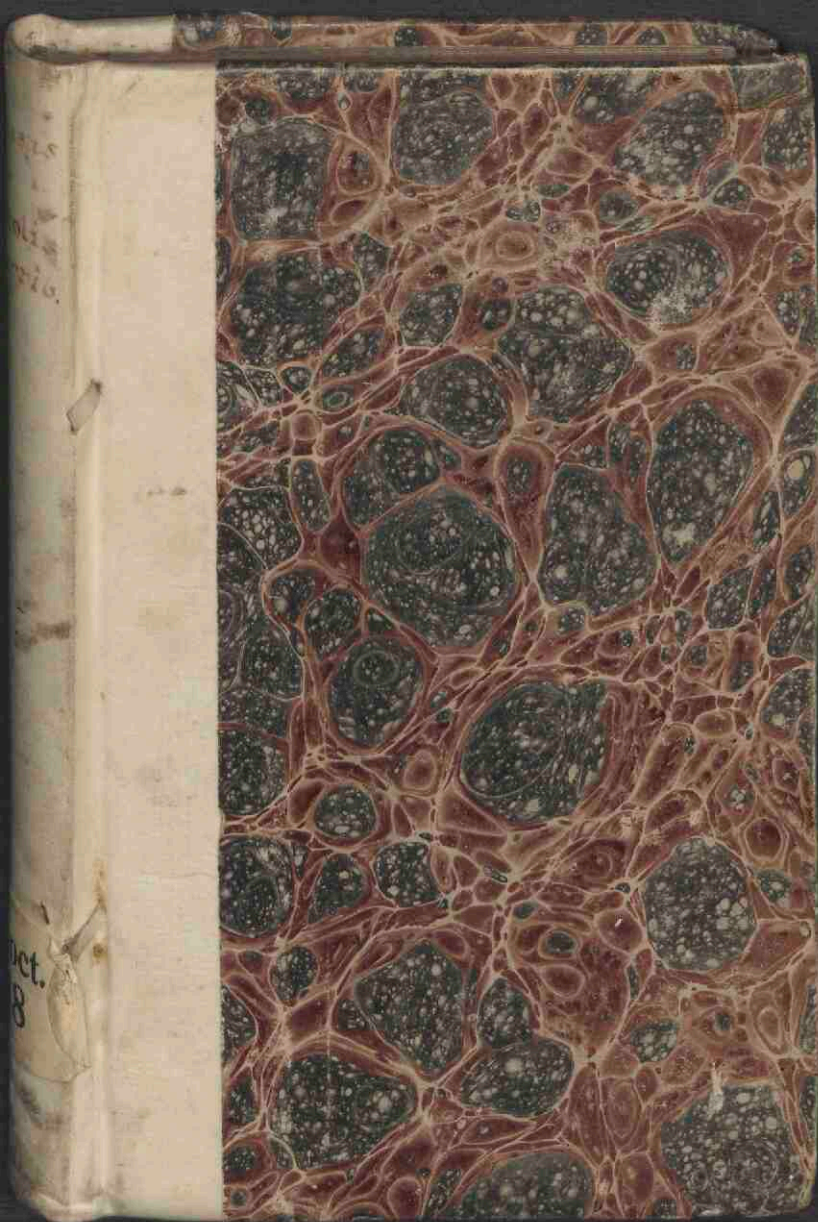

Simonis Verepaei De epistolis Latine conscribendis libri V

<https://hdl.handle.net/1874/400118>

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

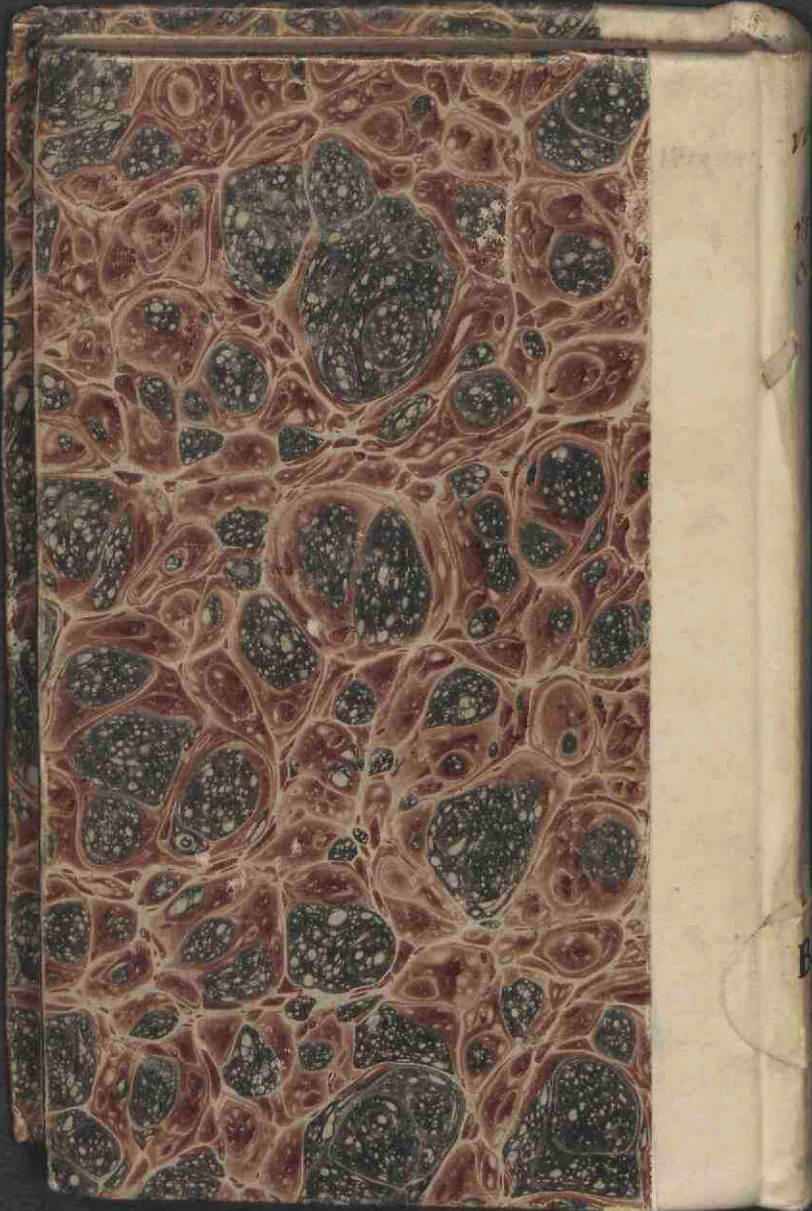
Veruana
de
Epistolis
Conseria

8. oct.
318

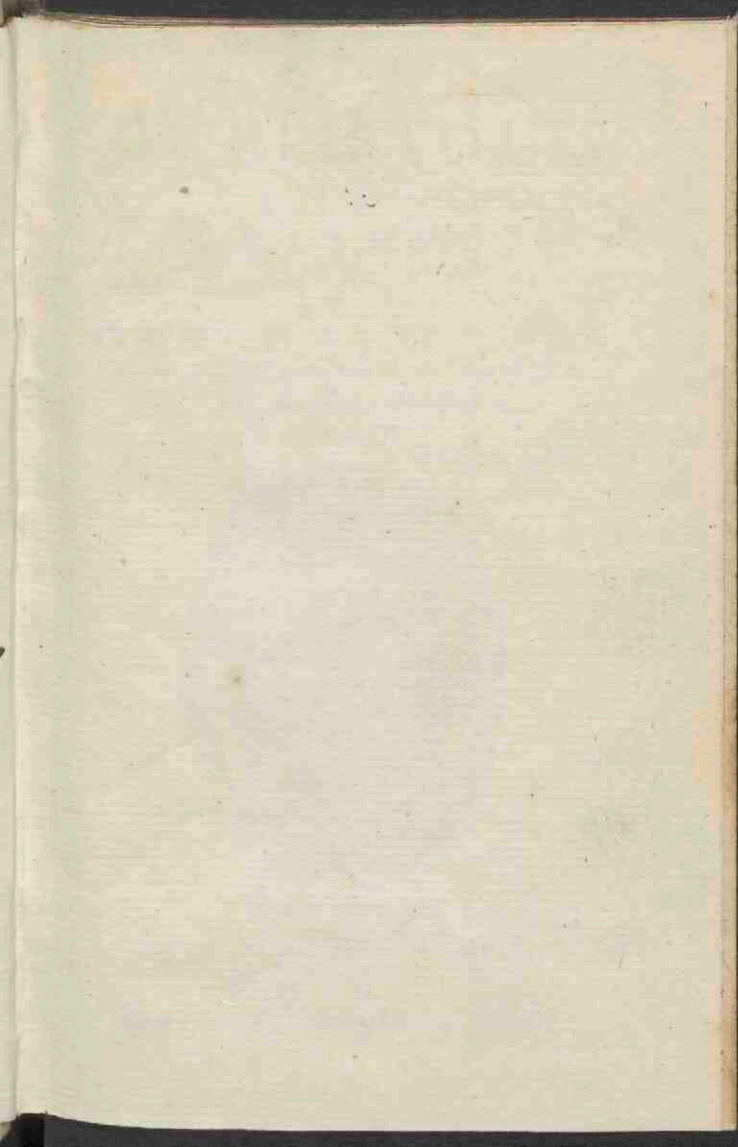

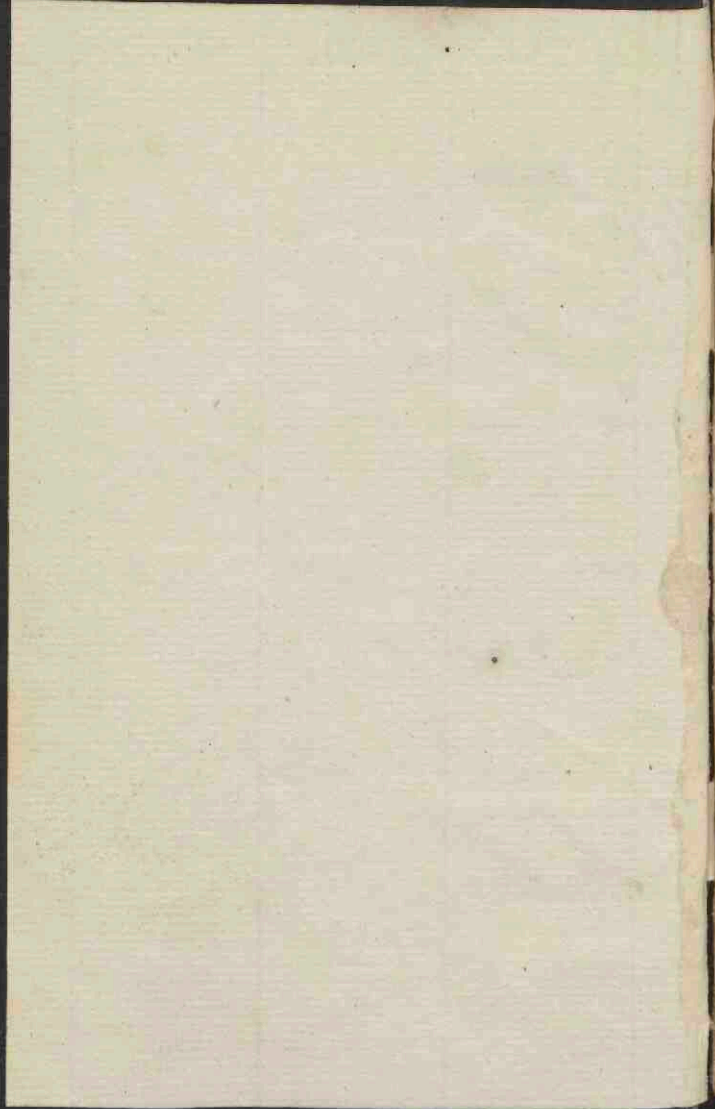

Miscellanea Litteraria

Octavo n°. 310

B. oct.
318

SIMONIS VEREPAEI
DE EPISTOLIS
LATINE CON-
SCRIBENDIS
LIBRI V.

DENO EXACTIORE
*methodo, Schematismis & Scholys illustra-
ti, & accessione noua postre-
mum aucti.*

Ex dono Bussetii

COLONIAE,
Apud Gosuinum Cholinum,

ANNO M.D. XCI.
Cum gratia & Privilegio S. Caf. Maiest.

GENERALIS
ARTIS EPISTOLICAE
LIBRORVM QVINQVE
Schematismus.

- I. Docet, Quæ Artis Epistolicae sit utilitas: Quæ Epistolam scripturi sint officia: Quod Epistolarum decorum: Quæ partes, tum propriae, tum communes.*
- II. Ostendit, Primum, quæ sint præcipuæ Epistolarum virtutes: Tum quibus rebus hæc rectè scribendi facultas possit comparari.*
- Libri *III. Tradit vsitatiores Epistolarum formas seu species numero plus minus octo-
decim.*
- III. Complectitur elegantiores aliquot Epistolam rectè exordiendi formulas.*
- V. Suppeditat aliquot Latinae linguae Phrasas selectiores, scripturis Epistolas crebrò futuras vsui.*

3

SIMON VEREPÆVS
ORNATISS. PRVDENTISSI-

*moq; viro, Materno Cholino, Urbis Co-
loniensis civi & Senatori, S. D.*

 Vamuis scirem, Materne Choline, vir
spectatissime & integerrime, multos
præstanti eruditione viros, & hoc no-
stro & superiori seculo, sedulam in
hoc nauatæ operam; vt studiosis politiorum lit-
terarum adolescentibus viâ aliquâ facilem & ex-
peditam cõmonstrarent, quæ Epistolas Latinè po-
liteq; scribendi facultatem possent consequi: Ni-
hil tamen causse video, quæ ab hoc vtilissimo co-
nato plures adco absterrere debeat.

Etenim, qui vel præcipui fuere huius artis scri-
ptores, plerique omnes eò parum spectasse viden-
tur, (quod in Artû præceptis vtiliter & rectè præ-
scribendis primum ac præcipuum est,) vt quæ
Scholarum vsibus elaborantur, duabus his rebus
commendentur, Breuitate videlicet & Perspicui-
tate, quorum studium qui neglexerunt, quantû-
uis elaboratè scripsisse videantur, eos tamen ipsis
Institutoribus magis, quàm Discipulis probari
voluisse dixerim.

Aut si ea triualibus quoque scholis, quas vo-
cant, vsui futura voluerint, fatendum tamẽ, quæ
iusto prolixius sublimiusque elucubrarent, parû
conuenire imperitis adhuc & rudibus tyruncu-
lis, sed natu tantûm grandioribus & in humani-
tatis studiis longius progressis: Nec publicis scho-
larum prælectionibus esse idonea, quæ in præcep-
tis Breuitatem requirunt cum summa luce con-
iunctam; sed tantûm priuatæ doctorum lectioni.

Hæc ego pridem mecum reputans, dum scholasticum hoc saxum adhuc voluerem, summopere tum quidem exoptabam, huiusmodi methodum aliquam diuulgari, quæ necessarias artis Epistolicae præceptiones, breuiter & apertè complecteretur.

Sed diuturna expectatione fatigatus, omnique iam spe destitutus, cœpi ipse tandem huius rei facere periculum, & ex elaboratis doctorum elucubrationibus, quæ huc magis apta videbantur, studiosè hinc inde collegi, & in methodum redege tyronum ætati maximè conuenientem: eoque spectat, quod tres primos libellos, dialogi in morem (quæ docendi ratio rudiorum captui valdè congruens videtur) per quæstiunculas digestos explicauit.

Hanc igitur methodum iam absolutam dum Antuerpiensium typographus semel aut iterum prælo subiecisset, & breui distractis exemplaribus, à scholis etiam plura requirerentur, illo cessante, tu cupidis studiorum votis satisfactum volens, expetisti à me, vt huius elucubrationis nostræ exemplar ad te mitterem castigatius, tuis istic typis excudendum.

Qua equidem in re ita libenter postulationi tuæ acquieui, vt etiam plurimum gauisus fuerim abs te amico nostri cum primis studioso, occasionem offerri, qua propensissimæ tuæ erga me volūtati, mutuo aliquo gratitudinis officio possem ex parte respondere. Conduplicasti interim hoc mihi gaudium, dum nuperrimè significares, editionem eiusdem libelli iam denuo parare te alteram, mitteremque proinde, si quid ad eum expoliendum adiectum cuperem.

Ego verò optime & amicissime Choline, vt tibi morem gererem, vt simul puerilium studiorū

DEDICATORIA.

5

commodis inferuirem, sic ad incudem & limam hos libellos reuocauit, ut si cum prioribus conferantur, facile à quouis possit intelligi, mihi in care, nec studium, nec diligentiam defuisse.

Quædam mutauit, aut expoliuit, paucisque aliquando sublatis, plura eorum loco substituit; multa Schematismis, & scholijs elucidauit; nonnulla in methodum redegit, puerilibus annis & studijs magis congruentem; & in his omnibus præcipuam hanc operam dedi, ut huiusmodi Præceptiones grata aliqua tum Breuitate, tum Perspicuitate puerilium scholarum studijs, quod res ipsa pateret, attemperarem, quas ubi tirones usu & exercitatione iam satis triuissent, tum demum illos, qui hæc suscipere tractarunt, Brandolinum, Piortium, Macropedium, vel alios, si videbitur expedire, utiliter legent, quos tum lectione priuata, vel absque doctoris opera facillimè assequentur.

Tibi verò optime Choline, nouam hanc tibi formam & accessionem denuo inscriptam ac dedicatam offero, ut sit perpetuum beneuolentiæ erga me tuæ, & singularis nostræ erga te obseruantie monumentum.

Tu verò satage, ut hæc eadem puerilium scholarum vsibus sic adornes & commendes tum industria tua, tum operarum accurata diligentia, ut hinc quàm vberimos fructus consequantur huius artis studiosi. Bene vale, & Verepæum tibi addictissimum, amore tuo prosequi, quod facis, perge. Silue ducis. Quarto Kalendas Ianuarij, anni partæ salutis cIo. Id. LXXXVI.

NICOLAVS OVDAERDVS

I. C. Ad Lectorem.

Absenti possit conceptum mentis vt absens
 Expressere, & tãquam cominus ore loqui,
 Præstitit is, primus qui consignare tabellis,
 Edocuitq; nouis fingere verba notis.
 Artis Epistolica prima hinc manauit origo,
 Quæ facta est varijs auctior inde modis.
 Principioq; rudis (rudia vt ferme omnia prima)
 Paullatim plena fluxit in artis opus.
 Ad quam si facili Methodo deducier optas,
 Scribere Litterulas & cupis omne genus,
 Nil opus est frustra cæcis anfractibus erres,
 Sollicitè quaras quosue sequare duces,
 En tibi sudauit Verepaci cura libellum,
 Qui faciet votis vt potiare tuis.
 Aequaq; vt inuenias, si non maiora cupitis,
 Vsq; aded cunctis commodat ille manus.

Siluz-ducis. ch. I. LXXXV.

VS LAUDE CORE NAT.

ÆGI.

7

AEGIDIUS VLIGERVS
BRVGENSIS AD SIMONEM
VEREPAEVM.

Permulti docuere libris, qua lege modoq,
 littera conscribi debeat omne genus.
 Horum alijs alij melius praecepta dedere,
 Gloria prae reliquis sed tibi Roche datur.
 Forsan at omne feret punctum, si prodeat olim,
 Pontane, egregium quod meditaris opus.
 Hunc praeuerte, ferēs iterum, Verepae, sub auras
 Reddidit incudi quem tua dextra librum.
 Quo de materia, quaecunque oblata sit, aptè
 Scribere ad absentes verba ferenda doces.
 Intactum linquens nihil, omnia tradis ad artem
 Hanc perdiscendam quae tenuisse docet.
 Te sane genitrix feliciter edidit orbi,
 Cuius ab ingenio commoda multa fluunt.
 Commoda multa fluunt cunctis discrimine nullo,
 Aetatis sexus, ordinis, atque loci.
 Instituis ludi tenera cum pube Magistros,
 Utiliterq, sui muneris ambo mones.
 Grammaticae leges plenè describis: Et usum,
 Ostendis facilem Schematis atque Tropi.
 Quae sit Verborum, quae Rerum copia monstras,
 Ingenuis pueros moribus esse facis,
 Horum etiam linguam Phrasibus, Verbisq, Latinis
 Exornas, quae rem nomine quamque vocent.
 AIESV dictos celebras, ipsumq, Parentem

Viues, Ma
 cropedius,
 Brädolinus.

Roch. Peru-
 sinus.
 Iac. Ponta-
 nus.

Varia scri-
 pta Verepae
 Institutio-
 nū scholasti-
 carum libri
 tres.

Grāmaticae
 libri V.

De Tropis
 & schemati-
 bus I.

De Verberū
 & rerum co-
 pia I.

De ingenuis
 scholastico-
 rum mori-
 bus I.

Latinae lin-
 guae pro-
 gymnasma-
 tu lib. III.

Societatis
nominis le-
su illustra-
tio.
Tria opuscu-
la Precatio-
num.
Selectæ Li-
turgicæ En-
chiiridion-

Loiolam Et Chronici perbreue textis opus.
Tradis item sacras preculas, aliog³ libello
Collectas vigili hinc inde labore Preces.
Quas lingua scriptas Latia, patrioue Brabantia,
Gallus, Iber, Italia, Teutonius, ore legit.
Macte tuo studio, pietate, & acumine mentis,
Et scriptis alios perge iuuare tuis.

Ex Castro Helmondano.

clb. Ib. xxc.

EIVSDEM OGDOASTI-
chon; quo de amicitia cum Verepæo
contracta, gloriatur.

O Me fœlicem, natumq³ fauentibus astris,
Copia cernendi, quod mihi facta tui.
Copia facta tui profugi, tutoq³ recepti
Helmondæ paucos, mi Verepæe, dies.
Cernere non tantum licuit, sed adire, tuaq³
Voce etiam viua, colloquioq³ frui.
Nec sermone frui tantum, sed iungere dextras,
Pangere & sternum fœdus amicitia.

SIMON

9

SIMON VEREPÆVS,
BENEVOLO LECTORI S.

EMISSVRVS in lucem, hanc de Epistolis Latinè scribendis lucubrationè, quam superioribus annis hinc inde collegeram in vsum aliquot studiosorum adolescentum, quos Hiluarenbecæ, in agro Buscoducensi instituèdos curabat eo loci Decanus Henricus Verepæus, meus frater, admonendum te duxi, Lector beneuole, quamobrem in his Epistolice Præceptis præscribendis à doctis quibusdam viris in nonnullis dissentiam, & recentium quorundam industriam secutus, nonnulla longè aliter tradam, quàm cæteri.

Causam verò, ne diutius te remorer, paucis accipe: Illud apud omnes indubitatum, Epistolice compositionem certum aliquod requirere artificium, quod ex Rhetorum commentarijs non minima ex parte nobis mutuandum sit.

Sed tamè in Epistolis artificium hoc multo est astrictius, & minus elaboratū, quàm quod Rhetores præscribunt in orationibus ijs adhibendum, quæ in Foro, Curia, vel Senatu haberi consueverunt, quæ suis debent constare partibus, quas & certo rerum dicendarum ordine, figuris, coloribus & exornationibus Rhetoricis distingui & illuminari oportet.

Atque hac de causa Rhetores, vt huiusmodi futuros Oratores rectè ad dicendum informarent, tam multa in libris suis præceperunt de Inventionem, Dispositionem, & Elocutionem, De orationis Rhetoricæ partibus.

De generibus causarum & statibus, De ornamentis elocutionis, figuris, Periodis, orationis solutæ Numeris, & id genus multis alijs, quæ vt

Rhetoricæ sunt professionis, sic prætermitti ab illis nequaquam debuerunt.

Sed Epistola, cum sit absentium amicorum veluti quidam internuntius, mittaturque plurimum ad amicos & familiares, ut agat cum illis de quotidianis ipsorum rebus & negotijs, aperte docemur, epistolam debere esse imaginem quandam sermonis nostri quotidiani, domestici & familiaris.

Ergo quod simplicior fuerit epistola, magisque verbis contexta quotidianis, & vulgò tritis, eò ipsa ornatiores fuerit, & laude dignior. Idem sentit ad Lucillum scribens Seneca: *Qualis, inquit, sermo meus esset, si vna sederemus aut ambularem, illaboratus & facilis, tales esse epistolas meas volo.*

Ad hunc porro locum magis illustrandum conferent non parum, quæ Paulus Manutius scribit Epistola quarta, libri secundi: *Non solco, inquit, studiosius epistolas elaborare. Primum quia si quid scribitur ad familiares, planè familiariter agendum puto. Odi illa nimis ambitiosa, constructa verbis & sententijs exquisitis.*

Et infra: *Imitetur Epistola sermonem; excurrat liberè, nullis astricta legibus, & suauem quandam perfectam non indignam amicitia negligentiam præ se ferat: Alioquin officium scribendi sepe inter absentes necessarium gratum quidem semper, iniucundum & graue nimis accurata reddit industria.*

Ex quibus aperte constat, Epistolam scripturis, non tam multis esse opus, atque plerique scriptores præceperunt, qui, quasi epistola ab oratione Oratoria nihil, aut certè minimum differat, artem Epistolicam reddiderunt nimis impeditam ac difficilem, qui ob id à doctis quibusdam notati & grauius reprehensi sunt.

Hæc igitur, ut non nihil moderemur, In primis
Rhetor.

Rhetoricam illam bene longam & laboriosam de generibus, causarum traditionem, que paucis aut breuiter perstringi nō potest, ex suis fontibus seu Rhetorū preceptionibus petendā hic omittimus.

Adhæc tria illa, Inuentio, Dispositio, & Elocutio, quæ propriè ad officium spectant Oratorum, hic obiter tantum, & paucis perstringentur.

Sex verò partes illæ orationis Rhetoricæ, Exordium, Narratio, Propositio, Confirmatio, Cōfutatio, & Peroratio, vix vnquam omnes in vlla Epistola sunt vsui, sed interdum duæ vel tres, vt plurimum quatuor, rarò plures adhibentur.

Exordiū & Narratio aliquando, Cōclusio pene nunquā abesse potest. Tres reliquæ adhibentur rarissimè in epistolis præsertim ad familiares: Quid igitur necesse de his cum magna temporis & laboris iactura tam accuratè differere?

Quod attinet postremò ad elocutionis ornamenta, quæ præcipuè cōsistunt in aptis iūcturis litterarū, in Periodis, Numeris, & Figuris de his, quod Rhetoricæ ferè considerationis sint, & rarò in epistolis vsui, vel nihil præcipiendū, vel certè paucissimis ea verbis esse cōprehendēda, nōnulli eruditione iudicioque præstantes viri existimant.

Quibus proinde vel prætermisissis, vel tantu paucis & obiter explicatis, de iis potissimū in hoc opere agemus, quæ ad scribēdas epistolas sunt quæ maximè necessaria. Cuiusmodi ferè sunt ea, quæ tribus his prioribus libellis aperta faciliq̄ue methodo, quàm potuere breuissimè perstringuntur.

Si quis harum verò rerū longiorem tractationem desideret, Lippū consulat Brandolinū, qui de arte scribendi multa docte & luculenter cōscripsit. Bene vale Lector beneuole, & hanc operā nostram publicæ utilitatis studio a nobis susceptā boni cōsule. Helmōdæ.

Anno partæ salutis c15. 15. xxc. xv. Kal. Sept.

LIBRI I.

SCHEMATISMVS.

Quid sit Epistola, Vnde dicatur, Et ad
quid primum inuenta.

Geminus artis } Lectio &
Epistolica vsus. } Scriptio.

Tria Episto- } Inuentio.
lam scriptu- } Dispositio.
ri officia. } Elocutio.

Epistolarū deco- } Quis, }
rum consistens in } Cui, } scribat.
consideratione. } Quid }

Libro
I.
doce-
tur.

Propria } Salutatio.
solis Epi- } Valedictio.
stolis. } Inscriptio.

Quae in Epistolis emitti
nunquam possunt.

Epistolarū }
partes. } Cōmunes cū } Exordiū.
orationibus } Narratio.
Oratorum, } Conclusio.
Nec omnes semper in E-
pistolis necessariae.

Superio- } Salutatio.
rum Par- } Exordium.
tium dispo- } Narratio.
sitio. } Conclusio.
} Valedictio.
} Inscriptio.

LIBER

LIBER I.

Quid est Epistola?

EPISTOLA est sermo absentis ad absentem, de re aliqua ad ipsorum sæpè alterum, vel vtrumque pertinente.

Epistola vnde dicitur?

Epistola vox est Græca quidem, sed longo doctorum vsu Latinitate donata.

Dicitur autem à Græco verbo *Ἐπιστέλλω*, quod Latine mitto significat, quòd ad absentes mittatur.

Hinc Epistolum diminutiuum, hoc est, parua Epistola.

Latinis etiam dicitur littera litterarum pluraliter tantum, in oratione soluta.

In carmine verò frequenter etiam littera littera numero singulari legitur.

Epistolographus Græcis dicitur, qui scribit epistolas: Grammatophorus verò, & Latine Tabularius, qui eas perfert.

Epistola ad quid primùm inuenta?

Ex eius hoc intelligitur definitione, videlicet Epistolarum vt per eam absentes certiores faceremus de rebus, vsus. quas eos scire, ipsorum, vel nostra, vel aliorum interest, qui præcipuus Epistolarum vsus est.

Quoniam

14 DE CONSCRIBENDIS EPIST.

Quonam hæc ars Epistolica confert?

Rectè isthæc sciscitaris, nam libētius, & penè aliqua cum voluptate ea discimus, quæ magno nobis vsui futura intelligimus.

Huius artis
utilitas.

Artis Epistolice fructus } Lectio.
percipitur in } &
} Scriptione.

Dic isthæc explanatiùs.

1. Primùm, qui artem hanc Epistolicam siue rectè scribendi didicerunt, maiore cum iudicio & vberiore fructu, tum etiã fere aliqua cum voluptate, doctorum hominum, seu Veterum seu Recentium Epistolas legunt.

2. Deinde, multa Epistolarum doctorum hominum, præsertim verò Ciceronis lectione hoc cõsequētur, ut ipsi nõ solum promptius & expeditius scribāt, quàm cateri, sed etiã doctiùs, venustiusque & elegantius, quàm qui ducem sequuntur solamnaturam.

3. Adhæc, Qui in his Præceptis, vel mediocriter exercitati fuerint, multò paratiores veniēt ad ipsa dicēdi præcepta, & conficiendas Declamationes.

4. Et postremò ad ipsas etiam serias orationes, quibus grauiores tractantur & explicantur controuersie. In Senatu, vel Curia, vel apud Principes, Reges, & Imperatores.

Sunt igitur hæc præcepta, quamuis fortasse superuacanea nonnullis videri possint. diligenti studio examinanda & ediscenda.

Quod

Quod est Epistolam scripturi officium? Officium
Epistolo-
graphi.

Illud versatur
circa haec tria: } Inventionem.
Dispositionem.
Elocutionem.

Quæ est Epistolica Inuentio?

Inuentio Epistola, est earum rerum, quas su Inuentio.
mus Epistola conscripturi excogitatio, quã ipsam
tamen nobis ferè suggerunt tempora, siue quoti-
diana vitæ negotia & necessitates, & hinc inde
oblata varia scribendi occasiones.

Quò fit, vt hac Inuentio non tã artis sit, quàm
prudentiæ, quæ paritur ingenio, iudicio, & rerum
multarum vsu.

Ab ipsa tamen arte, licet perfici non queat,
multum tamen potest adiuuari, vt paulo post osten-
suri sumus.

Quid est dispositio?

Dispositio est, quæ res inuenta apto & con Dispositio.
gruenti ordine, quasi in acie milites disponuntur,
considerando nimirum quid initio, quid medio,
quid congruentius in fine collocetur.

Qua tamen in re, præsertim in ijs Epistolis, quæ
de rebus scribuntur quotidianis, & domesticis, aut
ad amicos & familiares, non magnopere laborã-
dum est, quòd in familiari, & quotidiano sermo-
ne, cuius Epistola vt nuncius est, ita quoque similis
esse debet, dispositionis & ordinis nulla habeatur
ratio.

Et ordinem ita neglexit in Epistolis ad fami-
liares

16 DE CONSCRIBENDIS EPIST.
liares Cicero, ut se ad Atticum scribere dicat. quid
quid in buccam, & alio loco, quidquid primum in
buccam venerit.

Quid est elocutio?

Elocutio.

Elocutio est, qua res inuētas & suo quasque
loco dispositas, Latinè, planè, & ornatè efferimus.

Quae partim in singulis spectatur verbis, par-
tim in coniunctis seu sententijs, non secus quàm fit
in ipsis edificijs, in quibus nunc singula partes se-
paratim probantur, nunc verò in vnum cōiuncta.

Sed de Elocutionis ornamentis, quantum hac
ars requirit Epistolica, quae parum his ornamentis
vendum praecipit, paucis agemus infrà libro Se-
cundo: Prosequamur nunc quae huic magis ser-
uiunt loco.

Quae est optima Epistolam
scribendi ratio?

Epistolae at-
tributa.

Optimam hanc esse existimo, ut Epistolam scri-
pturus diligēter inspiciat & obseruet Epistolarum
decorum, quod in his tribus consistit Epistolarū
Attributis seu Circumstantijs.

Quis scribat, Cui scribat, Quid scribat,
Iisq; diligenter consideratis & perspectis, Epi-
stola iam tota accommodetur.

Epistolarū
Decorum.

Velim hoc Epistolarum decorum
paulò fusiùs explices.

Quis scribat.

Quis scri-
bat.

Hoc est, Notus ne illi, cui scribat, an ignotus:
Amicus, an inimicus.

Par illi,

Par illi, an impar genere, fortunis, etate, eruditione, &c.

Cui scribat.

Hic quinque considerantur, *Natura, Fortuna, Cui scribat, Studium, Dignitas, & Affectio.*

In natura spectantur hæc tria:

Sexus, *Vir, an mulier: Filius an filia.*

Aetas, *Puer, an adolescens: Vir an senex.*

Natio, *Germanus, an Gallus.*

In Fortuna hæc consideranda,

Viræ status, Servus, an liber.

Natales, Nobilis, an ignobilis.

Existimatio, Clarus an obscurus.

Opes, Diues, an pauper.

In Studio aduertendum.

Ars Liberalis, Grammatica, Dialectica, &c.

An Illiberalis, Sartoria, Sutoria.

In Dignitate, *Personæ qualitas.*

Vt sacra, an profana, Pontifex, an Rex.

Perpetua, an ad tēp^o, vt Princeps, an Prator, &c.

In Affectione hæc spectantur:

Notitia, Ciuis, an peregrinus.

Beneuolentia, Amicus, an inimicus.

Coniunctio, Cognatus, an affinis.

Officia, Bene, an malè de te meritus.

Quid scribat.

Hoc est, *Scripturo Epistolam, accuratè inspiciendum est Argumentum seu materia Epistola, & res ipsa, de quibus velit scribere.*

18 DE CONSCRIBENDIS EPIST.

Cum enim materia multiplex sit, magnam requirit scribendi varietatem.

Certum verò est, Ciceronem scripturum Epistolam, istud Epistolarum, decorum diligenter considerasse.

Et accuratius multo ad doctos scripsisse, quàm ad indoctos: Ad familiarissimos aliter, ut ad Atticum, quàm ad minus familiares.

Rursus aliter scripsisse de Republica, aliter de privata: Aliter de rebus serijs, aliter de iocosis: qua consideratio ad Epistolarum Decorum in primis spectat.

Sed hæc iam satis pro operis nostri instituto. Auspicemur nunc igitur ipsam Epistolam: Et initio quæ eius sint Partes inquiramus.

Epistolarum igitur quæ sunt partes?

Partes observa duplicis esse generis: Aliæ enim Propriae sunt, & Epistolis omnibus necessariae, ut Salutatio, Valedictio, & Inscriptio.

Aliæ verò Communes, ut Exordiū, Narratio, & Conclusio, quæ ut orationibus maximè conveniunt, ex scholis Rhetorum huc transferuntur, & in Epistolis non semper necessariae sunt, sed earum interdum una aut altera adhibetur.

Nam cum ad familiares scribimus, aut una de re sapius, frequenter absq; vlllo exordio, ab ipsa re initium capimus.

Et vel sola Narratione, Petitione, Admonitione, Accusatione, vel purgatione, & Conclusionem,

(qua

Diversæ
Epistolari
partes.

(*quæ abesse vix potest*) Epistola tota absolvitur.

Has partes, si placet, paucis expone.

Faciam, idq̄, eo scilicet ordine, quo in Epistolis collocantur: ac tum omittis, quas diximus committimus, ut minus necessarijs, tres reliquas quæ Epistolarum sunt propriæ, latius ac dilucidius explanabo.

Epistolarum partes hoc ordine disponuntur.

Salutatio.

Exordium.

Narratio.

Conclusio.

Valedictio.

Inscriptio.

! Quid est Salutatio?

Salutatio est Epistolæ initium, quo in primo Salutatio.
quasi congressu absenti salutem nunciamus.

Hæc duabus de causis nunquam omitti potest:
Vel, quod homines in primo congressu se mutuo salutent, & hominũ mores Epistola debeat imitari:
Vel, quod hac quisque ratione suam erga amicũ declararet voluntatem, & ipsius gratiam inire nitatur: qua de re latius paulo infra scribitur.

Quid est Exordium?

Exordium est prima Epistolæ pars, quæ salutacionem sequitur, qua eius ad quem scribitur, Exordium.
preparatur animus ad amicũ attentẽ, & intelligenter, ea, quæ scribuntur, aduertendum.

Hoc autem Exordium tribus commendatur.

Primum, quod in a subiecto servit materia, &

20 DE CONSCRIBENDIS EPIST.
causa presenti, vt ex ea veluti natum videatur.

Deinde, quod nec longius, nec breuius fuerit,
quàm res ipsa, & materia postulat.

Postremo, quod non est nimis apparatus, sed
modestum & venerandum, vt nihil tadj vel su-
spicionis lectori adferat.

Narratio quid est?

Narratio (qua rarior est in Epistolis quàm
Exordium) est, qua breuiter, dilucide & proba-
biliter explicamus, qua nos causa ad scribendum
impulerit.

Hæc debet esse breuis, propter memoriam, qua
facile labitur.

Dilucida, proprijs scilicet & vsitatis verbis
explicata propter intelligentiam.

Et probabilis, seu verisimilis, vt lectori fidem
faciat.

Quæ dicitur Conclusio?

Conclusio.

Conclusio est Epistola terminus, quo fre-
quenter lectoris animum ad id quod petimus, ni-
timur quàm maxime commouere.

In hac, si quam rem magnam petieris ab ami-
co, aut graue & arduum quid volueris ipsi persua-
dere, sit interdum argumentorum repetitio, qua res
dispersa reminiscendi causa in vnum locum reuo-
catur, & quasi sub aspectum subiiciuntur.

Quæ est Valedictio?

Valedictio.

Valedictio est, qua post Epistola conclusionem
precamur alteri prosperam valetudinem, qua
in hac

in hac vita nihil melius, nihil optabilius alteri precari potes.

Quò enim diuitia, quò forma, quò cetera valēt, si infirma, afflictā, & desperata est valetudo?

Hac etiam, quemadmodum salutatio, ex hominum congressu ac sermone ad Epistolam translata est, & ut ante omnia conredientem, ita post omnia discedentem alteri salutem precari, cuiusdam humanitatis faustiꝝ, omnis argumentū est, & omitti propterea nunquam potest.

Vt igitur salutatio orditur Epistolam, ita valedictio eandem concludit.

Quid Inscriptio?

Inscriptio (Græcis Epigraphæ, vulgo Super-^{Inscriptio}scriptio dicitur) est, quæ in summo Epistolæ iam obſignata ponitur.

Constat verò nomine & cognomine eius, cui mitteretur, cum titulo honoris, seu dignitatis, & congruenti Epitheto.

Postremo & locus adſcribitur, in quo versatur ille cui reddetur Epistola.

Sed quoniam de Inſcriptione pluribus acturū sumus infra; quæ in eadem præſcribuntur tum cauenda, tum obſeruanda, in eundem quoque locum reijciemus.

Absolutis iam paucis & generatim singularū epistolarum partibus, age quod promissimus de Salutatione, Exordio, Valedictione & Inſcriptione, quod est reliquum absoluamus.

22 DE CONSCRIBENDIS EPIST.
DE SALVATIONE.

Quæ est aptissima Salutationis
formula?

Quæ conue-
nientissima
salutandi
forma.

*Aliter olim veteres salutabant, aliter nunc
recentiores nonnulli.*

*Sed ego aptissimam & optimam iudico salu-
tandi rationem, qua ad veterum salutandi mo-
rem simpliciter & paucis verbis expressa est.*

De utraque tamen agamus breuiter.

*Veteres hoc modo salutationem scribebant in
tertia persona.*

*Principio, qui scribebat, suum casu recto pone-
bat nomen, (qua voce prænomen, quo nos iam
non utimur, cognomen & agnomen etiam intel-
lige.)*

*Deinde iungebantur hæ litteræ, S. P. D. quæ
significant, salutem plurimam dicit.*

*Tum eius ad quem scribebatur prænomen, no-
men & cognomen casu Dativo apponebantur,
hoc modo:*

*M. T. Cicero S. D. M. Terentio Varroni.
vel sic:*

*M. T. Cicero M. Terentio Varroni S. P. D.
vel sic:*

M. T. Cicero M. Terentio Varroni S. D. P.

*Cum verò scribebant ad per familiarem, vel
ad eundem sæpius, satis erat utrobique nomen po-
nere cum littera S.*

Cicero

Cicero Attico S. Sulpitius Ciceroni S.
 Licetne eius, cui scribitur, nomi-
 ni adiungere aliquod
 Adiectiuum?

Veteres, cum ad uxores, liberos, propinquos,
 aut valde dilectos scribebant, adijciebant frequen-
 ter pronomen, Suus, hoc modo: Pronomen
Suus.

M. T. Cicero {
 Terentia sua S.
 Tullia sua S.
 Tironi suo S.

Ergo & nobis sic scribere licuerit persertim ad
 amicos & familiares.

Verepaeus Plantino suo S.

Bellerus suo Verepaeo S.

Idem, eo magis, quod Quintiliani & Plinij tem-
 poribus mos coeperit recipi, ut omnibus ferè, nisi a-
 pertè essent inimici, adderetur Suus.

Quod vel Martialis testimonio luce clarum
 constare potest, qui sic scribit de charta epistolari:
 seu leuiter noto, seu charo missa sodali.

Omne ista suos charta vocare solet.

Præter Pronomen apponiturne
 aliud Adiectiuum:

Aliud adie-
 ctiuum.

Inuenias nonnunquam adiuncta etiam alia
 adiectiua.

Cicero pater suauissima filia Tulliola S. D.

Tullius Tironi humaniss. & optimo S. D.

Cicero fil. Tironi suo dulcissimo S. P. D.

Cicero matri optima, & suauiss. sorori S. P. D.

24 DE CONSCRIBENDIS EPIST.

Dignitatis
aut professi-
onis titulus.

Horum exemplo sic scribere licebit:

Nic. Clenardus carissimo suo Latomo S. D. P.
Verepæus VVingardo vnice sibi obseruando S.
Ghilsius Loessio plurimum colendo & venerãdo S.
Adscribetur in Salutatione, eius ad
quem scribitur, Dignitatis aut
Professionis titulus?

Hic in Salutatione omitti non potest.

M. T. Cicero C. Casari Imperatori S. D.

M. T. Cicero D. Bruto Cos. Des. S. D.

Recentiores:

Paulus Manutius Andrea Alciato Iurifcon-
sulto S. D.

Ioachimus Perionius Carolo Lotharingo Car-
dinali S. D.

Ben. Arias Montanus Remberto Dodonaeo Cas.
Maiestatis Medico S. D.

*Immo nec nostræ dignitatis aut officij titulus
omitti solet, cū ad pares, vel minores scribimus, vt:*

M. T. Cicero { Imper. S. D. Calio Aedili Cur.
 { Procōs. S. D. M. Marcello Cos.

Philippus Hispaniarum Rex Alexandro Far-
nesio, Duci Parmensi, S. D.

Antonius Houæus Abbas, Viglio Zuichemo,
auratæ militiæ Cancellario. S. D.

Appellatio-
nes Magi-
stratum &
honorum.

In huiusmodi titulis, licetne vti recep-
tis vulgo vocabulis? vt sunt *Canonicus, De-
canus, Cardinalis, Consiliarius, Secretarius, Ma-
reschallus?*

Ne forte

Ne forte barbaris sermonem demus, qui, quod non legerunt, solent irridere & affectatum dicere, cum Care potius Carizemus, & vocabulis ut amur Christianorum vulgo tritis & vsitatis.

Cuiusmodi sunt: Cardinalis, Pontifex seu Episcopus, Abbas vel Cœnobiarca.

Decanus, Canonicus, Presbyter, Cancellarius, Marefchallus, & c.

Item Cubicularius, Secretarius, Confessarius, Sacellanus, & c. nisi quis malit vri Periphrasi, A Cubiculis, à Secretis, à Confessionibus, à Sacris, & c.

Iam quamuis in horum nonnullis liceat fortassis inuenire vocabula doctis vsitata: si tamen illa rara sint, et vulgo ignota, non prabeamus nos statim his vulgo irridendos.

Quæ in Salutatione habentur maximè vitiosa?

Hæc duo in primis notantur hoc loco ab eruditis:

Quod plerique in salutatione cū ad magnos & illustres viros scribunt, vt illis nescio quem honorem tribuant, nomen suum posteriore loco collocant. Exemplum fuerit, si hoc scribam modo:

Gulielmo Lindano, Ruremundensium Episcopo, Simon Verepæus S. D.

Domitiano Martialis S.

Ceterum si quis fortasse metuat, ne, si aliter scribat, vel superbus vel impudens habeatur, cum

Salutatio
que vitiosa.
Vide Brandol. cap. 9.
lib. 1.

26 DE CONSCRIBENDIS EPIST.
facinus non sit capitale, retineat is suam vel absq̃
riuali scribendi consuetudinem.

Alterum est: Quod nonnulli in salutatione
huiusmodi ament ineptias:

Sabinus Paulo Capitori dimidio anime sue S.D.

Quod de amico Aristoteles dixit, alteri ipsi.

Varroni huius etatis.

Alteri ferme Aristoteli.

M. Catoni integritate prope pari.

Non multum M. Tullio facundia minori.

Hec & alia id genus parum sunt virilia, &
Gnathonismum seu assentationem quandam re-
dolent.

Nos si omnino inepti esse volumus, saltem ini-
tione sumus litterarum.

Quæ est noua Recentiorum salutandi
formula? Huiusmodi scilicet:

Salue mi N.

Salue multum.

Salue plurimum.

Salue Pater optime.

Salue amice integerrime.

Salue congerro lepidissime.

Salue etiam atque etiam.

Salue multum in Christo Iesu.

Salue plurimum obseruande patre.

S.P. amicorum optime & integerrime.

Huiusmodi noua salutandi formæ, licet non
omnino damnanda videantur in loco adhibitæ,

Veterum

Nouæ salu-
tandi for-
mule.

Veterum tamen simplicitas nostra hac nouitate nequaquam poterit corrigi.

Præstat proinde scripta nostra ad laudatissimam veterum scriptorum normam & exemplar dirigere, quàm nouis & insuetis his vii salutandi modis.

Atque hac de Salutatione, prima litterarum vostrarum pars sufficiant.

Nunc age Epistolam tandem exordiamur.

DE EPISTOLARVM

Exordio.

Quæ est forma conueniens exordiendi Epistolam?

Cõueniens
exordium.
Lud. Viues.

Fuit olim mos vetus, quem Seneca vsque ad suam ætatem seruatum scribit, epistolas his verbis exordiri.

Si vales, valeo.

Si vales, bene est, valeo.

Si vales, bene est, equidem valeo.

Si vales, bene est, ego bellissimè valeo.

Si vales, bene est, ego perbellè valeo, & indies bellius.

Si vales, bene est, ego valeo, vt soleo, paulò etiam deterius.

Si vales, gaudeo, equidẽ valeo, & Cicero atque Tulliola bellissimè valent.

Hic fuit olim exordiendi mos veterum, qui nunc panè desit esse in vsu.

Nibil

28 DE CONSCRIBENDIS EPIST.

Nihil tamen video causa, ob quam nobis Christiano-
 Christianis exordiri hoc modo Epistolam non liceat.
 rum exordia. Profer igitur similes aliquot Christiano-
 norum exordiendi formas.

*Si vales, bene est; ego, Dei gratia sic viuo ac
 valeo, vt nunquam pene in vita suauius.*

*Si rectè vales, carissime pater, vnà cum sua-
 uissima matre, bene est, nos hic Dei dono perbellè
 valemus.*

*Si rectè vales, vnice mibi dilectè patrue, est
 quod plurimum gaudeā, equidē hic beneficio Dei
 valeo rectissime.*

*Si tu, tuaq; suauissima coniux, socer humanis-
 simus, reliquaq; familia valetis, est cur maximo-
 pere gaudeamus, nos Dei munere valemus ex sen-
 tentia.*

*Obseruetur hic interim scribendi loquendiq;
 varietas Dei gratia, Dei dono, Dei munere, Dei
 beneficio, Dei benignitate, vel, Quae Dei benigni-
 tas est.*

Exordia sunt
 libera.

Nunc reliquas ostende exordiendi
 Epistolam rationes.

*Epistola pro varietate argumenti varium
 quoque ac liberum habet principium, quod breui-
 ter vix vllis praeceptis tradi potest, cum tale ferè
 sit, quale id cuiq; visum est.*

*Quin & Cicero, optimus scribendi artifex, or-
 dinem ita negligit, vt pro re nata, vndecumq; illi
 visum sit, exordiatur epistolam.*

Quae

Quapropter epistolam conscripturo nihil vilis, quàm ut tria illa diligenter secum perpendat, quæ supra considerata esse dixi, *Quis, cui, & Quid scribat.*

Reliqua magis prudentia & ingenij sunt quàm artis.

Sed cum plerique epistolas scripturi maxime circa principia tanquam inter scopulos laberent ac conflictentur, facileque reliquum cursum considerent, si modo ex portus ambagibus euassent:

Subijciã in puerilium studiorum usum lib. 4. (ne ceptum à nobis iter hoc loco impediatur) idoneas aliquot tum Veterum tum Recentium scriptorum Exordiendirationes, in quibus pueris videre licebit, quemadmodum possit incipi Epistola, donec adoleuerint, ac longius in studijs progressi fuerint, quas qui sepius & accuratius euoluerit, non difficulter aptum aliquod Epistola exordium est inuenturus. Progrediamur nunc ad reliqua propositi.

Epistolarum
exordia cur
lib. 4. tra-
dantur.

Est ne aliquod exordiendi genus
ex abrupto?

Vsus exor-
dij

Est sanè, quod quamuis cum venustate & gratia nihil vetet vbiuis usurpari: eius tamen usus sepius perspicitur in Patheticis Epistolis, in quibus scilicet vehementiores animi affectus describuntur.

ex abrupto.

Ut cum propter rei alicuius indignitatem & atrocitatem, animus ira, dolore, vel admiratione perturbatur.

Quem

Quemadmodum videre est in Epistolis criminosis, vt accusatorijs vel similibus, in quibus in ipso primo literarum aditu, adhibetur interdum Querela aliqua, Exclamatio, Dubitatio, aut vehemens aliqua Interrogatio.

Item in Epistolis ex postulantibus, cum alicuius officium desideramus, aut negligentiam corrigimus, aut in officio praestando diligentiam cuiusquam excitamus.

Postremo huius etiam vsus incidit non raro in Epistolis iocosis & familiaribus, quibus id assequimur, vt non mutam Epistolam Epistola, sed viuo sermoni viuum item sermonem referre videamur.

Cedo aliquot exempla Principiorum
ex abrupto.

Ea sunt huiusmodi:

Eho tu, quid ais obsecro?

Nunc te obiurgari patere.

Sic est, inquam vti scribis.

Quin tu igitur huc reuolas?

Quin ego igitur tibi gratuler?

O casum mirificum sane, hodie.

Ne tu mi N. es homo lepidus.

Vin, ridere? en tibi argumentum.

Quid ego audio mi N. tunc adeptus es?

Siccine tu igitur amicum veterem negligis?

Vide, num aptum munus miseris, crumenam non habenti pecuniam.

Quid?

Quid? hoc cine mandaram abeunti tibi, ut ad me nihil perscriberes aliud quam &c.

O factum bene de nostro Lindano, incredibile est, quantum me ea res voluptate affecerit.

Quid sibi volunt Ciceronis Epistolarum exordia, cepta ab his vocibus,

Ego vero,

Mibi vero, Tu vero?

Huiusmodi Epistola ex illis sunt, quibus alicui respondetur ad id de quo ille scripserit, vel de quo per quempiam a se missum interrogarit.

Ecquid illa? An tu? An tandem?

Sunt & huiusmodi principia Epistola alicui respondentis. Et viriusq; forma exempla inuenias apud Ciceronem.

Illius quidem Epistolam 4.6.lib.7. Item 30. lib.9. Adhac 5.12.23.lib.16.ad familiares.

Huius vero Epist. 21. libri 9. ad fam. & 5. lib. 4. ad Atticum.

Exprimitur ne in exordio nomen eius, ad quem Epistola scribitur?

Potest quidem, sed his fere de causis:

I. Ut exprimamus aliquem affectum animi.

Cic. Ego vero, Serui, vellem, ut scribis, in meo gravissimo casu adfuisses.

II. Ut in re admodum graui attentioem habeamus auditorem.

Cic. Ego, Lentule, initio rerum atq; actionum mearum.

Certa quaedam.

Ciceronis exordia.

III. Cùm quid vehementer exprimere volumus, quod etiam in tota sit epistola.

Cic. Urbem, mi Rufe, cole, & in ista luce viue.
A Seneca ferè semper exprimitur.

A Plinio nunquam, quod legisse recordor.

A Cicerone, his ferè quas exposui de causis.

Sed de Exordijs nunc ista suffecerint.

Dicamus nunc aliquid de ratione amicos in calce litterarum salutandi. Id enim in extrema epistola, ante aut post Vale fieri consuevit.

Profer aliquot idoneas in calce litterarum salutandi formas.

Formulæ aliquos in fine Epistolæ salutandi.

Amicos saluta meis verbis.

Salutato parentes meo nomine.

Salutabis ex me patrem officiosè.

Fratribus ex me multam salutem dicito.

Sororibus à me salutem plurimam nuntiato.

Mihi apud amicos vicarius sis queso saluator.

Saluebit à me Rauestenus officiosè & accuratè.

M. Henrico Verepæo precaberis à me leta omnia & felicia.

Humanissimis & integerrimis viris, Henrico Paludano Pratori in Etten; & Iohanni Montio, Dominorum Monasterij Thorensis Questori: apud Becanos olim D. Decani alumnis, nostrisq; eo loci Discipulis, officiosè à nobis S. dicito.

Salutem à me, Coeueringo & Gheffio, & si quem alium beneuolentem videris.

Eximios

Eximios viros Bellerum & Honium etiam atque etiam ex me saluere iube.

Illustrem & generosum adolescentem Lamovaldum à Clacrhout, Maldeghemij & Pithe-mij Dominum, officiosè à me salutatum cupio.

Aegidium Vligerum, præstanti eruditione & humanitate virum, iubebis à me saluere plurimum.

Ornatissimis, celeberrimisque, V. I. consultissimis D. D. Philippo Boxhornio, & Nicolao Oudaerdo, amicis & patronis meis apprimè colendis, multam meo nomine salutem nuntiato.

Salutandi verbum debèrne semper exprimi?

Salutandi verbum suppressum.

Nequaquam; quod his exemplis confirmatur.

Cicero: Terentia tibi salutem.

Cicero.

Idem: Cecilia bellissima salutem.

Idem: Dionysio plurimam salutem.

P. Manutiu: Vale, & Duditio meo salutem.

P. Bembus: Patri tuo multam salutem.

Manutius.

Idem: Patri tuo & matri multam salutem.

Bembus.

Idem, Doctõribus tuis multam salutem.

Est verò Ellipsis huiusmodi Bembo frequentissima, nec eadem infrequens apud nonnullos alios.

Quibus verborum formis salutabo quempiam alterius nomine?

Forme salutandi aliquè alterius nominè.

Huiusmodi, aut his similibus.

N. officiosè te iubet saluari.

Iubet te saluere plurimum.

Iussit me tibi salutem scribere.

Plurimam tibi impertit salutem.

Impertiri te iussit plurima salute.

Iussit tibi multam adscribi salutem.

Annuntiat tibi ac tuis multam salutem.

vel sic:

Precatur tibi ac tuis omnia felicissima.

Precatur tibi omnia euenire prosperrime.

Optat tibi salutem veram ac solidam.

Nihil non optat tibi faustum ac letum.

Vel pluribus verbis.

Saluebis à Typotio nostro, adolescente mihi summè dilecto, & nostri obseruantissimo.

Iam Epistolam complicaueram, cùm adiret me forte Thilenius noster, qui te plurimum iussit meis saluere verbis.

Cùm ad te litteras exararem, aderant forte Plantinus noster, & Moretus, iubentes, vt suo nomine tibi tuisq; salutem plurimam impertirem.

Cicero: Valebis. & valere filiam & Caciliam nostram iuebis, & saluebis à meo Cicerone.

Resalutandi
formæ.

Quibus verbis salutantem me decorè resalutabo?

His, si libet:

Frater Loëi, per me tuis verbis salutati, vicissim te meis officiosè resalutat.

Dusiluo & Vlierdeno abs te salutem dixi, qui latissimi de te audierunt, remittuntq; salutem ingenti fenore cumulatam.

Greucnius,

Greuenius, quam tuis verbis salutem dixi, libenter accepit, teq; vicissim his litteris officiose saluere iussit.

Damei nostri, per me diligenter salutati, dederunt hoc mihi negotij, vt te vicissim iuberem suo nomine saluere plurimum.

Qui excusabitur Epistola subito aut neglectius conscripta?

His, aut similibus verbis:

Epistola character neglectior, testis est summa nostra festinationis.

Hec exaravi multis distractis negotijs animoq; curis valde impedito.

Hec occupatissimus ad te scripsi, & rus iam iam profecturus, & viam iniens.

Hec scripsi ex tempore plusquam occupatissimus, scripturus alias accuratius.

Ex tempore scripsi haec, & incogitantius: alio qui nec meditatius satis probus scribendi artifex.

Hec scripsi raptim, & plusquam ex tempore, forte oblato tabellone, scribam alias accuratius.

Dictavi hanc ad te Epistolam, non scripsi, quod iam essem scribendis litteris defatigatus.

Rectè vale.

Hec scripsi praeproperè & perturbatè, quod ex litteris ipsis, & sensis facile conijcies, quæso festinationi meæ, et breuitati litterarum des veniam.

Sed haec satis superq; Ad valedictionem nunc accedamus.

36 DE CONSCRIBENBIS EPIST.

DE VALEDICTIONE.

Quæ aptissi-
ma valedic-
di ratio.

Quis aptissimus valedicendi modus?

Subiectus iste doctorum vsu approbatur.

Vale.

Valebis.

Valeto.

} quæ sæpe pro eodem capiuntur.

Vel adiuncto Aduerbio.

Bene vale.

Rectè vale.

Vale feliciter.

Vale rectissimè.

Vale etiam atque etiam.

Vel ex simplici fit duplex.

Fac valeas.

Fac vt valeas.

Da operam vt valeas.

Cura, vt quàm rectissimè valeas.

Cura, vt valeas etiam atque etiam.

Valetudinem tuam fac cures diligenter.

Cic. Fac vt tuam, & Tullia valetudinem cures.

Idem: Tu velim tuam & Tullia valetudinem cu-
res.

Idem: Te oro etiam atq; etiam, mi frater, vt va-
leas.

Post Vale,
quid adden-
dum.

Verbo, Vale, licétne quid adijcere?

Adijimus interdum aliquid, quod eius cui scri-
bimus animo, velimus tenaciùs inharere.

Vale, & stude.

Vale,

Vale, & rescribe.

Vale, & Deum time.

Vale, & me, vt soles, dilige.

Vale, & tui amantem redama.

Vale, & me solio amore fac prosequare.

Vale, & si me amas, labores ama, & studia.

Vale, & huc ad nos quàm primùm aduola.

Vale, & scribe ad me quàm frequentissimè.

Vale, & me tui amantissimum vicissim ama.

Vale, & litterarum studijs incumbere diligenter.

Vale, & nos sapius tuis litteris, si est otium, saluta.

Plures, qui volet, Valedicendi formas inueniet
in fine libri Quinti.

Si quid forte exciderit animo, licebitne Neglecta
illud subiicere post Vale? post vale
subijcienda.

Licebit sanè his fere modis.

Vale, sed percommode hoc mihi nunc in mentem
venit.

Vale, sed panè me fugerat, quod te vel maximè
scire volebam.

Vale, sed heus tu, ferme praterieram quod in
primis dictum oportuit.

Vale, sed heus, mane paulisper, succurrit nunc,
quod omissum dolerem.

Vale, sed ô me obliuiosum, panè serò VVingar-
di negotium in mentem venit.

Vale, se ob signaturo epistolam succurrit nego-
tium Merodani, quod non oportuit pratermissum.

38 DE CONSCRIBENDIS EPIST.

Vides, ut in his formulis amoveatur fere omnis suspicio fuci, & simul Lector dormit abundius velut ad rem nouam excitetur.

Post huiusmodi verò reuocationē solemnis fere addere:

Rursum vale.

Iterum vale.

Vale iterum atque iterum.

Iterumq; & sepius vale, mi Pater.

Sic & Cicero Valedictionem iterat.

Fac planè ut valeas, nos ad summum. Vale.

Idem nonnunquam post Vale subiicit Salue.

Ad Tironem, Epist. 9. Vale, salue.

Et Epist. 6. Vale mi Tiro, vale, vale, & salue.

Plautus. Quando ita tibi libet, Vale atque salue.

Sed veteres ea tum potissimum iungebat, quando ab ijs discedebant, quos se nunquam iterum vi-
suos sperabant.

Quæ inepta
valedicendi
ratio.

In Valedictione quid ridiculum
habetur, aut ineptum?

Ineptias potes dicere, huiusmodi quorundam
facetas elegantias.

Vale decus meum.

Vale corona capitis mei.

Vale in proximum reuisum.

Vale in annos Nestoreos.

Vale panem raticè, vel athleticè, &c.

Sed hæc hæctenus. De Loco & Tempore dica-
mus nunc.

LOCUS.

Locus & Tempus quorsum ad-
scribuntur?

Cur locus &
tēpus adijci-
enda.

Locus & Tempus excusant
interdum litterarum

{ Breuitatem.
Raritatem.
Negligentiam.

Quin etiam nosse quo loco sit amicus qui scri-
psit, et quo scripsit tempore, magnam saepe adfert
tum voluptatem, tum utilitatem.

Hac enim ratione saepenumero, vitantur mul-
to magnaq; rerum perturbationes, quae nonnun-
quam solent existere, cum Epistola iam scripta,
dies aliquot à tabellario, priusquam reddat, ad-
seruatur, et res interim negotiaq; commutantur.
Hac igitur nunquam omitti possunt.
Ex tempore adhuc cognoscitur, quae epistola sit
prior aut posterior.

Tempus.

Locus igitur quī conscribetur?

Locus.

Hoc modo:

Data vel Datum, vel omisso
Participio

{ Lutetiae.
Louanij.
Carthagine.
Athenis.

Cicero, Bembus, & alij videntur interdum Ab-
latiuo, Alizia, Brundusio, Leucade.

Roma, Patauio, Ancone.

Sed tunc, (auctore Terentio Scauro) Partici-
pium Datum, est omittendum, quod in loco, non è
eco, significat.

40 DE CONSCRIBENDIS EPIST.

Propositio apponitur	Barbaris, vt ex	{	Dommelen.
			Hiluarienbeck.
	Appellatiuis, vt ex	{	Tshertogenbosch.
			Aedib. Decani.
			Museo nostro.
		{	Castris, Naui.

Tempus.

Tempus quānam adscribetur?

Anno	{	Domini, Millesimo, Quingentesimo,
		Octogesimo.
		Christi nati, supra Sesquimillesimum
		Octogesimum.
		A Christo nato, Octogesimo post millesi-
		Quingentesimum. (muni

Anno	{	A Christi natali	}	c. l. l. xxx.
		A Christi natiuitate		
		Post Christum natum		

Anno	{	Humanae salutis	}	M. D. LXXX.
		Parte salutis		
		Asserta salutis		

Anno	{	A partu Virginis	}	I. 5. 80.
		A partu Virgineo		
		Partus saluiferi		

Dies.

Dies mensis quā adscribetur?

Aliter nunc vulgus, aliter Veteres diem scri-
bebant. Vulgus hoc ferè modo:

Primo die mensis Ianuarij.

Tertio Iulij, Decimo Decembris.

Sed tu cum scribis ad eruditos, Veterum mo-
rem potius imitaberis, hoc modo:

Ipsis Kalendis, Nonis, Idibus Ianuarij vel Ianuarijs.

Quinto Kalendas, Nonas, Idus Iulij vel Iulias.

Quarto Kalendas, Nonas, Idus Decembris vel Decembres.

Hos autē dies cognosces his paucis versiculis.

Prima dies mensis cuiusq; est dicta Kalēda.

Sex Maius Nonas, October, Iulius, & Mars,

Quatuor at reliqui: Tenet Idus quilibet octo.

Inde dies alios omnes dic esse Kalendas.

Quas retro numerans dices à mense sequenti.

Sed hic oportet nosse numerum dierū cuiusque mensis, quem adiutus his tribus versiculis, memoria facilius retinebis:

Dierum nomenclaturę.

Ter denos September habet, totidemq; November.

Quot mēsiū singulorum dies.

Iunius, Aprilis: reliquis superadditur vnus.

Sit nisi Bissextus, videnos Februm octo.

Sed quis dies notatur cum dicitur, Quinto Kalendas Iulij?

Notatur quintus ante Kalendas Iulij: nam in huiusmodi loquendi formis Præpositio Ante intelligitur.

Ecquid differunt Quinto Kalendas, & Ad Quintum Kalendas?

Quinto vel ad Quintū Kalendas.

Nihil prorsus, licet id aliter nonnulli docuerint.

Nec ipsis Kalendis Ianuarij, & Ad Kalendas Ianuarij. Nec veniam die constituta, & Ad diem constitutam. Sed de his nimis multa.

Tēpus Chri-
stianorum
more ad-
scriptum.

42 DE CONSCRIBENDIS EPIST.
Licetne Christianorum feriis indi-
care diem?

Quid ni?

Natalibus Christi Seruatoris.

Pridie Conuersionis S. Pauli.

Postridie omnium Sanctorum.

Die festo Pasche, vel Pentecostes.

Ferijs assumpta B. Virginis Marię.

Ecclesiasticę Dedicacionis ferijs.

Regalibus, vel, Epiphaniarum die.

Martinalibus, Hilaribus, Cineribus.

Quin etiã diei, vel noctis hora adscribi potest.

Prima luce summo mane, diluculo.

Crepusculo matutino, vel vespertino.

Sub cœnam, inter cœnam, mox à cœna.

Nocte vel noctu, aduentante iam nocte.

Alta vel multa nocte, ad multam noctem.

In extremo subscribetne quisque
nomen suum?

Nomen in
litterarũ fi-
ne an ad scri-
bendum,

Hoc primũ ex subscriptionibus natũ est, quas
olim Principes addebant diplomatis: sed nunc
multi existimant postremo se loco nominari, esse
cuiusdam moderationis: sed absurdum hoc est, &
ridiculum.

Nam vt natura primũ in quocunque opere
constituit facientem, ita etiam animo legentis
primũ omnium occurrit qui scribit, & epistola
iam resoluta, illius statim nomen inquiritur.

Si quis tamen secutus prauam recentium con-
suetudi-

consuetudinem nomen suum in capite litterarum non
expresserit, in calce illud omittere non potest.

Scribetur ne solum? an adiuncto
aliquo Epitheto?

Epitheta an
nomini ap-
ponenda.

Nunc solum, nunc leges huiusmodi aliquod
adiunctum Epitheton.

Tuus, tuus totus, tuus ex animo.

Tuus toto pectore, tuus toto animo & corpore.

Tuus, ut scis: tuus, ut nosti: tuus idem qui semper.

Tui amantiss. cupidiss. studiosissimus, obseruan-
tissimus.

Tibi deditiss. addictissimus, deuinctiss. N.N.

Ad nobiles scribenti, quid
subscribendum?

Malim te hoc loco doctissimorum quorundam
simplicitatem imitari, qui solo utuntur nomine,
vel nomine tantum & pronomine.

Sed ne illos fortassis ad quos scribas, (qui fre-
quenter indocti sunt) videaris contemnere, con-
cedamus & hic nonnihil scribentium multorum
consuetudini, donec doctorum vsus assentationem
hanc euicerit ac sustulerit.

Ad nobiles igitur, & alios singulari dignitate
vel virtutibus illustres. sic scribas liceat.

Ad nobiliores:

Tuae Clementiae

Tuae Celsitudini

Tuae Amplitudini

Deditiss. addictiss.

Ad mi-

44 DE CONSCRIBENDIS EPIST.

Ad minus nobiles: { Deuinctissimus.
 Nobilitati tuae } Cliens, Clientulus, &c.
 Dignitati tuae
 Reuerentiae tuae
 Praestantiae tuae

Vel binis litteris.

N. T. } id est { Nobilitati tuae
 C. T. } { Celsitudini tuae
 A. T. } { Amplitudini tuae
 D. T. } { Dignitati tuae.

Vel ternis litteris.

R. T. C. } hoc est { Reuerentiae tuae Celsitudini.
 R. T. A. } { Reuerentiae tuae Amplitudini.
 R. T. D. } { Reuerentiae tuae Dignitati.

Sed assentationum huiusmodi iam plus satis.
 Nunc ad Inscriptionem, postremam Epistolarum
 partem, accedamus.

DE INSCRIPTIONE.

Quae aptissi-
 mae Inscri-
 ptiones.

Quae verò aptissima est inscri-
 bendi ratio?

Inscriptio quid sit, ostendimus supra, cum
 Epistolarum partes explicarem.

Auerte nunc primum, qua ratione ac modo à
 doctis haec conscribatur.

Deinde quid in ea decorum sit, quid indecorum.
 1. Haec incipit plerumque ab vno aut altero Epitheto,
 seu Adiectiuo.

2. Sequi-

2. Sequitur deinde Nomen & Cognomē illius cui reddetur Epistola.

3. Tertio iam loco apponitur Magistratus, Dignitatis aut officij nomen, eaq; exprimuntur casu Dativo, per huiusmodi vocum ellipsim seu reticentiam: Reddetur hæc Epistola, vel: Demur hæc litteræ, quæ verba non solent exprimi.

4. Postremo iam loco versus dexteram, adscribitur nomen loci, in Genitivo serè, subaudiendo Participium, agenti, habitanti, aut simili.

Licet Manutius & alij utantur hic Accusandi casu.

Sed exemplis hæc magis illustrabuntur.

Ad Patrem.

Inscriptionis
Exempla.

Optimo & integerrimo viro Materno Cholino Senatori, parenti suo, ad signum Torquis aurei typogr. Colonia.

Ad Præceptorem.

Eximia eruditione & multa probitate præstari viro M. Christophoro Vladeracco, Præceptori suo vnicè colendo.

Silueducis.

Ad artium liberalium studiosum.

Generosa indolis, & omni arte liberali politissimo adolescenti, Ioanni Quada ab Rauensteyn, amico summè dilecto.

Silueducis.

Plures cuiusq; generis inscriptionum formas require in fine libri Quinti. Breuitatis enim studium non fuit nos hic esse prolixiores.

Ostende

Inscriptionem quæ ornent aut vituperent.

Ostende nunc quæ inscriptionem vel ornent vel dedecorent.

1. Hoc in primis accuratè in ea est obseruandum, vt apposto & congruenti vtamur Epitheto, non absurdo, non otioso, non mendaci, quod oneret personam non honestet.

Aliud enim accommodabitur Pontifici maximo, Cardinali, Episcopo, Abbati, Pastori, vel Theologo.

Aliud Imperatori, Regi, Duci, Comiti, Baroni, vel alteri viro nobili & generoso.

Aliud Magistratum decet, aliud hominem priuatum, aliud senem, aliud adolescentem, & doctum aliud, aliud indoctum.

Epitheta sint conuenientia, &c.

Debet igitur Epitheton ipsius personæ qualitatis, hoc est, dignitati, conditioni, & officio congruenter & aptè respondere.

Vt exempli causa, indoctum aliquem Turispevitum, grauem potius dixeris, quàm eruditum.

Et negligentem ac supinū Pastorem, quiduis potius quàm vigilantem.

Non ridicula.

2. Huc spectat, vt abstineamus ab Epithetis, quæ vel risum moueant, vel fastidium. Quo pertinent huiusmodi geminationes Domino D. Domino & M. Item amico suo Pyladeo, & alie id genus sordes & ineptiæ.

3. Remouendi sunt etiam ab inscriptionibus, huiusmodi elegantiarum sosculi: Hæ aduolent litteræ ad manus proprias, &c.

4. Postre-

4. Postremo, ne tam multis hoc loco utamur verbis nihil omnino necessarijs, ut totum Epistola Ierugum resarciant.

Nunc age doce quæ singulis personis apta sint Epitheta.

Epitheta apta personis.

Illud certè inscriptionem aptam meditati accuratè considerandum est.

Sed tu quæ petis, explicationem exigunt longiorem, quam ut primo libello, quem, quod pueris sit prælegendus, conuenit esse breuiorem, docere hac commodè liceat.

Quamobrè conuenientius fuerit, hæc Epitheta unà cum multis inscriptionum formis reponere sub calcem libri Quinti, qui, quòd intellectu facilis sit, ut etiam Quartus, pueris enarrari non debet, sed relinquendus est priuata cuiusq; lectioni.

Quartus & Quintus libri non eget opera interpretis.

Et nunc ambo, tu querendo, ego respondendo sumus non parum de' assati, ut vel in crastinum usque corporis animiq; viribus refocillandis danda nobis sit opera.

LIBER II.

Libri, II. Schematismus.

Præcipua Epistolæ rum Vir- tutes:	{ Breuitas Latinitas Perspicuitas Ornatu	} cui oppo- ni- tur	{ Prolixitas Barbarum Obscurum Inornatū
			Duo

Duo traduntur hoc libro II.

Quibus rebus rectè scribendi facultas comparetur.

Sedula huius auctoris
obseruatione.
Multa elegantissimè
epistolarum lectione.
Diligenti doctissimi
moris imitatione.
Quotidiano scribendi
Exercitio.
Accurata Epistolarum
Emendatione.

Cum eleganti encomio Epistolarum M. T. Ciceronis in fine adiecto.

De IIII. Epistolarum virtutibus.
De Breuitate.

Epistolarum Breuitas.

Quæ commendanda Epistolarum Breuitas?

Et breuitas & Longitudo accommodari debent Personis ipsis & rebus seu negotijs.

Quæ ut facilius capias, in duabus hæc tabellis depicta clarissimè spectanda dabo.

Exemplo sunt Epistolæ Plinij ad Traianum, & contra.

Quod ad personas attinet: Utendum est Breuitate scribenti ad

Principes ac Nobiles.
Multum occupatos.
Morosos, seu fastidiosos.
Incognitos vel parum notos.
Amicos simulatos.
Eos qui Breuitate oblectantur.

His enim omnibus, quando fuerit breuior Epistola, tantò solet esse gratior.

Quod

Amicitia arctior necessitudo.

Temporum mutata qualitas.

Negotiorum copia.

Rerum amplitudo.

Quo pertinent.

Qua tractat de Religionis negotijs

Vel de negotijs Reipublica.

De praesenti calamitate Belgica.

De immortalitate Anima &c.

Quod ad
res vero spe-
ctat, Episto-
lam exigunt
longiorem.

Epistola lon-
gior.

Res enim huiusmodi magna & ardua ora-
tione breui explicari non possunt.

Nec minus offendi in rebus copiosis & amplis
litterarum breuitas, quam in rebus paruis ac icu-
tis longitudo.

Vnde Cicero D Brutum increpat, quod in me-
dio ardore belli ciuilis, breues ad se dedisset litte-
ras, cum negotia longissimas flagitarent.

Si vero nihil in horum quod excusetur, Episto-
la breuias & longitudo ad hanc amissim seu re-
gulam exigantur.

Epistola fit æquo breuior, in qua omit-
tuntur necessaria.

Epistol que
breuior aut
longior.

Epistola fit æquo longior, in qua in-
farciuntur superuacua.

Sic longissima videbitur breuis, in qua nihil
otiosum aut redundans.

Breuisima vel illa de longior, in qua multa
inania aut superuacua.

Illud inter in hic aduertendum, quod amicitia

50 DE CONSCRIBENDIS EPIST.
vis & necessitudinis arctior coniunctio, interdum
longiores, immo vel longissimas Epistolas exigit.

Epist. 2. &
20. lib. 9.

Est enim summi amoris, inquit Plinius, negare veniam breuibus Epistolis amicorum quamuis scias illis constare rationem. Et iterum: Tua verò Epistola tanto mihi iucundior fuit, quanto longior.

Ex his igitur facile cognosci potest, qua litterarum breuitas aut longitudo increpanda vel excusanda sit.

Huc spectant que de orationis breuitate scriptissimus in calce libri de Copia rerum. Transeamus nunc ad alia.

De Epistolarum Latinitate.

De latinitate igitur nunc dicendum.

Rectè admones. Hoc enim ante omnia in Epistola necessarium est, vt in ea conseruetur Latinitas.

Hoc est, vt Oratio ipsa Latina sit, pura scilicet & emendata; qua virtute si destituatur, omnis scribentis labor vanus fuerit & inutilis, immo etiam nauseosus fuerit, quidquid ornatus adhibeatur.

Tres species Barbari.

Hæc autem virtus optimè cognoscetur ex vitio huic virtuti opposito, Barbarie scilicet, aut barbaro, cuius Grammatici tres fecerunt species: Barbarismū, Barbaram lexi, & Solæcisimū.

Barbarismus.

Barbarismus spectatur tū in Orthographia, tum in Prosodia, cum videlicet dictio aliqua perperam scribitur, vt *Cristus* pro *Cbristus*. *Tercenti* pro *trecenti*.

Aut eadem inepte pronuntiatur, ut si pronun-
tias Charus pro Carus, commigro media longa
pro breui. Sed hoc in Epistola locum non habet.

Barbara lexis est vel dictio aliqua peregrina, ut Leuca pro milliari, Fagotum pro fasciculo
lignorum, vocabula Gallica. Barbara le-
xis.

Vel Latina quidem, sed inusitata, ut Recom-
mendo, Recōpenso, pro Cōmendo, Compenso, &c.

Excusantur tamen quae longo iam usu rece-
pta sunt, ut Bombarda, Lancea, Gaza, &c.

Solæcismus (qui fit in oratione, ut superi-
ora duo in dictione) nihil est aliud, quam inepta
paruum orationis compositio: Ut, Veni hic apud
me, pro, huc ad me. Communico tibi, pro tecum.
Supplico te, pro tibi. Solæcismus.

Hoc igitur de hac omnium præcipua virtute
dicimus, ut nimis excultus, & ornamentis complu-
ribus nitidus ac splendens, omnibusq; Rhetoricis
coloribus distinctus & illuminatus sermo in Epi-
stolis locum non habet. Stylus Epi-
stolicus.

Est tamen eadem Latinis, puris, elegantibus,
& electis vocabulis contexenda, & quodam tum
naturali, tum etiam oratorio artificio vel medio
criter sic illustranda, ut vitetur plebei sermonis
nimia vulgaritas, & omnis absit deformitas, ac
sordes: Ac tantum de Latinitate.

Sequitur nunc igitur Perspicuitas.

Perspicuitas in quouis scripti genere summa
meretur laudem, ut etiam scriptori inculto, Quintilia-
nus cap. 2.
lib. 8.

aperto tamen ac dilucido, multo libentius ignoscendum videatur, quàm alteri politissimo quidè, sed implicato & obscuro.

Persius cui non probatus D. Hieronymo.

Quod enim cum legitur, non intelligitur, perinde est, ac si scriptum non esset. Vnde D. Hieronymus Persium Poëtam Satyricum in ignem coniecisse fertur, quòd eum legens, propter obscuritatem intelligere non posset.

Quo verò modo hanc orationis perspicuitatem consequemur?

Omnis vitanda obsecritas.

Principid si certa quedam orationis vitia, quæ ipsius claritatem obscurant, fugiamus, velut Acyrogiam, Ellipsim, Amphiboliam, & quæ ad Hyperbaton referuntur, de quibus omnibus diximus alio in loco.

A quibus abstinendū vocabulis.

Fugiamus præterea vocabula prisca, inusitata, impropria, Poëtica, dura, atque barbara, quibus nonnulli iam olim Latinum sermonem deformarunt, illiusq; splendorem obscurarunt, ut Apuleius, Fulgentius, Capella, Sidonius Apollinaris, & alij.

Prisca.

Ad prisca & inusitata spectant Olli pro illi, Volt pro vult, Oppidò pro valde, Actutum pro statim, Apluda pro frumenti fursure, quæ iam in desuetudinem abierunt.

Dura.

Durum est, Caperare frontem, pro contrahere; Respublica Camilli morte castrata est; pro, Reipub. robur ipsius morte concidit.

Poëtica.

Poëtica sunt huiusmodi Epibeta, Tabificus, Fatid-

Patidicus, Velivolium &c. in solis versibus vsurpanda.

Ad improprietatem spectat, quandocunque sententia inusitato aliquo genere sermonis, aut improprijs peregrinisq; vocabulis inuoluitur. Quòd & Archaismi Plautini, & nonnulli Terentiani referuntur.

Impropria.

Archaismi.

In Epistolis igitur cuiusmodi censes vtendum esse vocabulis?

Quibus in Epistolis vtendum vocabulis.

Vsitate, Proprijs, & bene dispositis.

Vsitata dicimus, qua in quotidiana doctorum vsantur consuetudine.

vsitata.

Propria, sunt verã vocabula non translata.

Propria.

Non quòd omnes figure in epistolis respuenda sunt, sed quòd parcius recipienda, quam in alio scripti genere; aut quòd ijs vtendum, quemadmodum in textilibus purpura, in coronis, aut mitris vtimur gemmis, in cibis deniq; condimento, in quibus quidquid nimium, aut immodicum est, in vitio est.

Disposita sunt, qua ordine recto, non perturbato, aut longè traiecto, construuntur.

Disposita.

Hic igitur cauendum precipitur, ne inter se verba obscure atque ambigüe implicentur, vt molestiam aliquam, aut obscuritatem pariant.

Cum igitur orationis summa virtus sit perspicuitas, eaq; proprietate vocum & earum decenti collocatione mirè splendescat, frequenter admonendi sunt adolescentes, vt in optimis quibusq;

Quid in doctorum scriptis obseruandum.

54 DE CONSCRIBENDIS EPIST.

Scriptoribus assuescant paulatim obseruare, quid
in verborum traiectione decorū sit ac venustum.

Et contrā quid indecorum aut insuaue.

Cū fugiendum præcipis Obscuritatē,

quid censes de Græcis? Possūntne
illa Latinis interdum ad-
misceri?

An Græca
Latinis mis-
ceri possint.

*Hac de re variam multorum sententia. Nos
cuique suam liberam relinquentes, liberè quoq;
proferemus nostram.*

Cū verò constet, Ciceronem multis sæpè in
monumentis suis vsū esse Græcis, & in Epistolis
Græcè nonnunquā integras sententias enuntiasse;
Ad Atticū verò paucissima sint sine Græcanicis
vocibus; intelligemus nihil hic nobis prohiberi
aliud, quàm Græcorum nominum aut sententia-
rum frequentiam, & vsū eorum minimè neces-
sarium.

Quando &
quomodo
Græcis vten-
dum.

Qua in re ne temerè peccemus, cū opus sit
iudicio, quando & quomodo vrendum sit Græcis,
sic habeto:

I. Primū, cum lingua Græca sit omnium gra-
tiarum & venustatum fecundissima, Græcis li-
cebit vti seu verbis, seu sententijs, si insit in ijs aut
græue quid, aut argutum, aut suaue, aut ioco-
sum aut huiusmodi aliquid, quod Latine elatum,
festiuitatem suam & vim amitteret, aut certè
breuius, & significantiùs dicitur quàm Latine.

II. Græ

II. Græcis licet vii, vbi Latinis destituimur, cum videlicet aliquid fuerit, quod nisi Barbarè, aut voce Latinis inaudita exprimi non posset, hic tum nostram egestatem Græcorum copia subleuabit.

III. Cum quid tectius aut occultius scribendum sit amico, quod non à quouis velimus intelligi, quemadmodum interdum fecit Cicero ad T. Pomponium Atticum.

III I. Cum scribimus ad nobis familiares & eruditos, quibus multa paucis per allusiones ad historias, fabulas, dicta Sapientum, versiculos Poëtarum, Prouerbia, & Insinuationes, significare volumus: ad quæ omnia lingua Græca mirum quantam det nobis facultatem.

De Græcis hæc satis. Nunc ad alia accedamus.

De Epistolarum ornatu nunc igitur differamus.

Epistola, vt in ipsa Præfatione diximus, est Stylus Epimago sermonis nostri quotidiani, ad hoc tantum stolicus. inuenta, vt absentis sermonem repræsentet. Necessè est igitur vt prudentium & eruditorum sermonem demesticum & familiarem, quam proximè certè poterit, nobis exprimat.

Sermo verò noster quotidianus debet esse simplex, rectus, & naturalis. Idem tamen purus, & castus.

Nam coinquinatus, & sordidus, est vel hominum imperitorum, vel dissolutè negligentium.

56 DE CONSCRIBENDIS EPIST.

Excultus vero ac nimium splendescens vel arrogantia est, vel puerilis cuiusdam ostentationi.

Ex quibus intelligatur, non aliam debere esse Epistolarum dictionem, quam simplicem ac naturalem, puram & castam.

In puerorum
epistolis
que dissimu-
landa.

Sed tamen in adolescentibus litterarum studio deditis, quibus ista elaborantur, ut non fertur solum, sed etiam laudatur oratio paulo compositior & elaboratior: sic in ijdem commendatur Epistolarum compositionis studiosa quaedam diligentia.

Ad eorum igitur studij profectum nonnihil adiuvandum, de Epistolarum ornatu dicendum nobis aliquid hoc in loco existimamus.

Primum igitur, Quæ ornata tibi oratio dicitur?

Epistolice
dictionis
ornatus.

Ornatam dicimus, in qua abest barbaries, omnis, & obscuritas, adest vero tum facilis orationis perspicuitas, tum grata eius est compositio ac structura, quæ certis quibusdam ornamentis sic conuestitur, ut seu legentis seu audientis animum suavitate quadam blandè demulceat.

Epistolicus
ornatus in
quibus spe-
ctandus.

Ornatus iste Epistolicus in quibus præcipue spectatur?

Primum quidem in quatuor illis orationis Latine virtutibus iam explicatis; deinde in iuncturis litterarum in ipsis dicendi generibus, nonnullus etiam in figuris.

Quænam

Quænam hæc est litterarum iunctura? Litterarum
 Cum verba extrema cum sequentibus primis iunctura.
 ita iunguntur, vt nec vaste & hinc de diducantur,
 nec asperè concurrant.

Quod cum partim consistat in vocalibus iun-
 gendis, partim in Consonantibus, necessarium hic
 est, vt cum aurium iudicio diligenter aduertas,
 quas tum vocales, tum consonantes variis aut sæ-
 pius iungat ipse Cicero.

In primis enim vitandus est concursus frequens Virandus
 Vocalium, quem hiatum dicimus, & orationem hiatum.
 vel hiantem, vel hincam, quod propter litterarum
 collisionem non sit rectè coniuncta seu concinna-
 ta: vt Herculeæ arma Aeneæ allata sunt: vbi vo-
 cales difficultè, durè, & asperè concurrunt.

In consonantibus quoque vitandus talis ea- In consonan-
 rum confictus, qui reddit orationem pronuncia- tum iun-
 tu difficultem: vt Consulum dignitas tumultum ci- ctura quid
 uitatis represit. vitiosum.

Ad hanc ineptam Consonantium iuncturam re-
 ferre quoque licet crebram eiusdem Consonantis
 repetitionem.

Exempli causa M. sæpius repetitum, oratio- M.
 nem reddit obtusam R. geminatum, stridet cani- R.
 num quiddam & insuaue. S. sibilat & blesum S.

quid sonat: vt, Sofia in solaris soleas suebat suas.
 Sed huiusmodi doctrina magis spectat ad
 orationem oratoriam, quàm ad Epistolam, in qua
 sufficit iudicium aurium huc adhibere. Transito in
 dicendi ge-
 nera.

Et in Epistolis immodicus ornatus, ut in cornicula pavonis pennæ, irrisioni potius, quàm laudi fuerit. Ad alia igitur nos conuertamus.

Cic. in ora.
perf.
Quinti. ca.
10. lib. 12.
Cornific.
lib. 4.

Expone nunc tria dicendi genera.

Dicendi genus, (Græcis Character dicitur,) nihil est aliud, quàm Personis & Rebus accommodata orationis forma seu figura.

Cuiusmodi dicendi genera à Rhetoribus ponuntur hæc tria:

Humile, seu subtile, submissum, attenuatum, Atticum.

Mediocre, seu medium & temperatum.

Sublime, seu graue, grande, copiosum.

Primum versatur in probando, Medium in delectando, Postremum verò in flectendo mouendoq̃.

Figura attenuata; seu humile dicendi genus.

Placétne fusiùs hæc explanere?

Humile dicendi genus dicitur, quod puro, dilucido, & populari sermone contentum, quasi humi serpere videtur.

Amat hoc genus, verborum proprietatem, Tropos & familiariter loquendi schemata non omnino secludit, sed ut alio loco diximus, parcius ac verecundiùs adhibet, ita ut proximè accedat ad quotidianum & familiarem eruditorum sermonem.

Amplificationes & exquisitum orationis cultum & ornatum non admittit. Traslaciones quidem recipit, sed parcius multò quàm genus amplissimum.

plissimum. A numerorum vinculis solutum ferè est, ac liberum.

Quin & diligentior compositio, & orationis concinnitas in hoc genere ferè negligitur: que tamen ipsa absque labore & studio nobis scribentibus se frequenter offerunt.

Mediocre dicendi genus est, quod inter humile & sublime utrisque se attemperat, ut quod humili sublimius sit & robustius, & sublimi submissius.

Figura temperata, siue mediocris.

Huic omnia dicendi ornamenta conueniunt: Sunt in eo mediocres sententiæ, Verba decora, Schemata illustria, Compositio plena, Omnia denique supra quodiani sermonis usum assurgentiæ.

Plurimum habet suauitatis, que partim numeris, partim compositione seu iunctura, partim verborum & sententiarum ornamentis comparatur.

Sublime genus dicitur, quod constat Verborum & sententiarum magna atque ornata constructione, & plenissima compositione. Est enim crebris figuris adornatum, & ad animos permouendos instructum paratumque.

Figura sublimis.

Quintil. cap. 4 lib. 9.

Verba sublimia grauiora, copiosa, figura acres: Amplificationes crebre, Affectus graues & vehementes, Dictio atrox & concitata: Numerus vehemens ac minus suauis. Incisa & membra plurima: Ambitus pauci sed sonantes, Multius litterarum hiatus, duræque syllabarum coagmentatio.

60 DE CONSCRIBEND EPIST.

Vim habet hoc genus longè maximam: Modò perstringit, modò irrepat in sensus, inserit nouas opiniones, euellit insitas, amplificationibus extollit orationem, et vi superlatiuum erigit, iram et misericordiam inspirat, & per omnes affectus tractatur.

Quo verò dicendi genere constare debet Epistola?

Epistola quo constet dicendi genere.

Epistola pro qualitate materiae, de qua agitur & persona cui scribitur, nunc grauius, nunc submississe, nunc moderatè scribi debet.

Quae humili consteat dicendi genere.

Epistola enim iocosa, familiares, quaeq; de rebus domesticis tractant, in humili genere constituuntur, usq; nullã prorsus adhibendã esse artem, sed sine cultu scribendas multi admonent; adeoq; quotidianis texendas esse verbis, Cicero, Seneca, & alij docent: & ferè tales sunt Ciceronis ad uxorem, ad Atticum, & multum familiares aut occupatos.

Quae sublimi.

Si verò scribendum sit aliquid de Philosophia, de Religione, de Deo, de Pace, vel Bello, alijsq; magnis Reip. negotijs, sublimi id quidẽ scribetur genere, ita tamen vt hic nihil sit simile iudicio aut concioni: nam tres isti Epistolarum characteres sunt à tribus illis dicendi figuris Elocutionis oratoriae multum diuersi, multoq; illis inferiores.

Quae mediocri.

Mediocre[m] porrò figuram desiderat Epistola commendatitia, & quibus vel accusamus, vel pe-

tinuus,

imus, vel gratulamur, vel aliquid hoc genus facimus.

Modò ne ad Principes & Magistratus, ad doctos & graues viros scribantur, tum enim potius grauitatem quandam, quàm temperamentum flagitant.

Vnde cum etiàm priuatus quispiam ciuitatibus aut Regibus scribet, huiusmodi certe Epistolas nonnihil elatas esse oportet.

Quamuis igitur in humili genere Epistola scriptus conscribantur: Pro rerum tamen & personarum qualitate, aliud atque aliud genus interdum recipiunt.

Ut ea omnium optima dicenda sit, quae argumento, loco, tempori, & personis sit quàm maxime accommodata. Ut exempli gratia, quae sit

De rebus { Amplissimis, grauisima.
Mediocribus, concinna.
Humilibus, elegans.

In petendo quidpiam sit verecunda.

In narrando lucida, & graphica.

In commendando officiosa.

In suadendo grauis & sententiosa.

In exhortando vehemens & animosa.

In consolando blanda & amica.

In rebus afflictis sit seria.

In secundis gratulabunda.

In iocis acumine & lepore;

In encomijs delectet apparatus.

Dicendi genus Epistolarum decore seruiat.

Quis, Cui, & quid scribat

Figuram Epistolae argumento attendenda:

62 DE CONSCRIBENDIS EPIST.

Quid aptè
dicere.

Denique quæ Polypus in morem ad quemvis ar-
gumenti & circumstantiarum habitum se attem-
peret.

Aptè enim dicere (vt inquit Cicero) est
in dicendo decorum obseruare, vt rebus & perso-
nis apta sit & congruens oratio.

Epistolarū
quæ virtus
præcipua.

Cum igitur oporteat Epistolam quasi Mercu-
rium quendam agere, seseq; pro re præsentis in
omnem transfigurare habitum, illud in tanta re-
rum varietate semper & in primis est obseruan-
dum, vt sit Latina, Perspicua, & Ornata: à qui-
bus si recessum non erit, nullum est præterea
delictum in Epistola, cui non sit aliquo modo pa-
rata venia.

Erit loquacior, scripta dicetur, tum auido,
tum otioso.

Elaboratior erit & lucernam olens, scripta
est erudito.

Habebit artificium, talem decebat mittere
artifici.

Carebit artificio, scripta est ei cui placet sim-
plicitas.

Laconismum habebit, occupatus scripsit oc-
cupato.

Fucator erit, scripta dicetur homini curioso.

Priscis verbis, antiquario: Blandior amico:

Asperior improbo: Licentior familiari.

Adulantior homini ambitioso.

Quæ facilitè

Deniq; quidquid alibi non vacasset crimine,
hic vel

hic vel à re, vel à persona scribentis, vel à moribus, fortunaq; & aetate eius cui scribitur, defensionem inueniet.

veniam mereantur in Epistolis.

Nunc ubi de Epistolarum ornatu & decore pro instituta nobis breuitate satis multa dixisse videmur, ad ea quæ restant, transeamus.

Cur Rhetoricas quæso Figuras silentio præteris?

Tropi & Schemata cur hic ommissa.

Figuræ, quibus ceu luminibus quibusdam oratio ipsa illustratur, in Tropos & Schemata diuiduntur: Quorum explicationem si persequamur, in maiorem quàm velimus, aut par est, excresceret libellus magnitudinem.

Et ea ipsa ab auctore ad Herennium, & Quintiliano, tum à Cor. Valerio, & Cyp. Soario, luculenter sanè, & doctè in arte Rhetorica sunt explicata.

Et nos de hisdem nuper copiosè, & diligenter scripsimus in libro de Verborum et Rerum copia.

Adde quod aliàs diximus, rariorem esse in Epistolis figurarum usum, nisi quæ fortassis (quod tamen rarò usu venit) de Reip. aut Religionis negotijs, de Pace & Bello scriberentur.

Quid Periodorum & Numerorum ratio, nihil ne ista spectat ad Latine orationis ornatum?

Sic sanè, ad ornatum orationis oratoricæ, sed eorum nullus, aut certè rarus est usus in Epistolis.

61 DE CONSCRIBENDIS EPIST.
lis: quod, ut intelligas, de utrisq; dicam paucissi-
mis verbis, ac primum de Periodis.

De Periodis.

Tres sunt, quibus ora- } Comma seu incisum.
tio distinguitur, nota. } Colon, seu membrum.
} Periodus aut circuitus.

Commata.

Commata dicuntur Periodi partes imperfectae, & notantur auerso semicirculo, ut, Viendum est etate,

Cola.

Cola sunt partes perfectiores, duobus signatis punctis, ut, Viendum est etate, cito pede labitur etas:

Periodi.

Periodi sunt orationes absolutae, simpliciter signatae puncto ad extremum litterae, ut,

Viendum est etate, cito pede labitur etas:

Nec bona tam sequitur, quam bona prima fuit.

Horum vero trium usus non in quouis scripti genere cernitur. Nam ut inter Orationem & Epistolam multum est discriminis, sic periodorum usus crebrior est in doctorum orationibus.

Periodorum
usus.

Usus Com-
matum &
Colorum.

Commatis vero & Colis, ut fere constat sermo noster quotidianus si. & Epistola, quae nobis quotidianum sermonem in representant.

Periodos vero seu Ambitus aut Circumfessiones, omnemque tum facum, tum ostentationem prorsus respuunt, ut in quibus, quod pro uerbo fertur, Ficum ficum dicere, idem stud. esse custodiendi debet. Ac tantum de periodis.

Quid Nu-
merus.

Numerus est hoc loco suauis quaedam orationis modulatio, ex apta pedum tum collocatio-
ne, tum varietate proueniens. & hinc oratio Nu-
merosa,

Numerus est hoc loco suavis quaedam orationis modulatio, ex apta pedum tum collocatione, tum varietate proveniens: & hinc oratio Numerosa, quæ longis brevisque syllabis iucundè progreditur, & aptè cadit; quò sit, ut aures blanda quadam voluptate capiat ac demulceat.

Quod ad ipsum iam spectat numerorum usus, Numerorum an usus in Epistolis. Quinilianus vult Epistolas solutas esse Numeris, nisi cum aliquid supra naturam suam tractant, ut de Rep. de Philosophia, de laudibus & vituperatione.

Quibus ex verbis aperte discimus, in humili dicendi genere, quo ferè constat Epistola nostræ familiares, numeros minime observari, ut in quibus satis sit, si non vagetur, ac dissoluta sit oratio.

Hæc igitur Numerorum ratio maximè conducit ad ornatum orationis Latinæ, quæ de re graui ad Senatū vel populū haberi consuevit. Numerorum ubi spectanda ratio.

Proinde si quis hic studio deditus, numerosam affectet orationem, primum discat necesse est, qui pedes initio, qui in fine magis probentur; quod ex Rhetoricorum libris commodissimè cognosci poterit: Nos nostra potius prosequamur.

Cum in his Præceptis Epistolicis tradantur Cur tria causarum genera, Cur nonnulli tria causarum genera hic omitta. ea tu, quæso, silentio præteris?

Dicam paucis:

In Epistolis nostris, quotidianis potissimum

66 DE CONSCRIBENDIS EPIST.

& familiaribus, hac causarum cognitio ratio est necessaria.

Ad hac earum tractatio longior est, quam ut in hoc opusculo, (quod ipsa breuitate Scholarum vsui commendatum cupimus) paucis tradisposit.

Postremo, cum sint alia pleraq; apud Rhetores que scripturis Epistolam multum nosse conferat, & huc commodè transferri non queant:

Illud te semel admonitum volo, ad hanc artem Epistolicam maximum id momentum allaturum, si non multo post hac scribendi precepta utcumq; degustata, prabeatur iam quoque studiosis vel exiguis gustus quispiam Rhetorices. Sed hac nimium multa. Nunc ad alia.

Quibus rectè scribendi facultas comparanda.

Illud igitur nunc ostendendum, Quibus hæc rectè scribendi facultas facillimè queat comparari.

Rectè scribendi facultas comparatur his quinque.	{	Sedula huius artis obseruatione. Multa Epistolarum doctorum hominum lectione. Diligenti doctissimorum Imitatione. Quotidiano scribendi Exercitio. Accurata epistolarum Emendatione.
--	---	---

Artem ostende in Epistolis scribendis esse nobis necessariam.

Ars cur nec necessaria.

Duabus cortè de causis sunt Artis Præcepta nobis necessaria.

Primum

Primum ut de eloquentium virorum scriptis, qua nobis proponimus ad imitandum, possimus facilius iudicare.

Deinde ut recte viam nobis commovent, & naturam ipsam, si non sit optima, adiuvent, aut quoad eius fieri possit, corrigant.

Sed observatione hic opus est, ut nimirum in scriptis nostris sic artem celemus, ut eius nihil aut quam minimum Epistola prae se ferat.

Simpliciter enim manifesta Ars suspectum facit. Atque ut ille semper probabilior populo, qui nihil didicisse putabitur: ita illa demum optima erit Epistola, cuius compositio minime affectata artificiosaque videbitur, sed se natura quam maxime accommodet. Sed hac ipsa ab ingenijs maturioribus, & arte iam satis excultis potissimum requirimus.

Adolescentibus igitur quænam adhuc concedenda?

In Adolescentibus certe tolerari adhuc debent, apertior Artis affectatio, Translationum licentia, Compositio curiosius paulo numerosa, Dictiones, clausula, vel sententiæ ex auctoribus sublectæ, & huiusmodi plura alia, quæ in ipsis laudè merentur, & commendant eorū diligentiā.

Sed adultioribus vertuntur hac vitio. Nisi fortassis in Epistolis, quæ de Reip. negotijs cōscribuntur, vel mittuntur ad Reges & Principes; quæ paulo compiores esse decet & grauiores cæteris;

Adolescentibus quæ concedenda.

68 DE CONSCRIBENDIS EPIST.

vt character argumento, quod tractatur, & ipsi
persona, cui scribitur, congruat.

Sequitur, vt doceas, opus esse ad rectè
scribendum multa eloquentium
Scriptorum lectione.

Multa epi-
stolarum
lectio.

Quæ res vel meridiana luce clarior est, pro-
batione non eget: proinde ne tempus inutiliter te-
ramus, certo illud certius persuasum habeto, nun-
quam te Latine, Pure, & Venuste scribendi fa-
cultatem posse consequi, nisi multa præcesserit E-
pistolarum optimi & eloquentissimi Scriptoris
Lectio, eaq; non qualiscunq; sed ordinate & vi-
liter instituta.

Ostende igitur, quânam utiliter hæc
lectio institui debeat.

Lectio quâ
institucnda.

I. Principio cauendum illud, ne in legendis do-
ctorû Epistolis, nunc temerè in hunc Scriptorem,
nunc rursus in illum rapiaris, nihil pensi habens,
quid vel legas, vel ediscas, multos modo peruolu-
tas auctores ac libros, quo studij genere nihil pe-
ius, seu perniciosius.

II. Vnum igitur in manus sumito, eumq; optimû
ac omnium præstantissimum, non relicturus eun-
dem, nisi sedula lectione ad calcem vsque perue-
neris. Nihil referre puta, quàm multos peruoluas
Scriptores, sed quàm bonos ac probatos.

Præterea non quàm multa, sed quàm multum
legas, interesse plurimû credito. Pulcre enim hoc
Seneca, vt alia multa, **Varia lectio delectat,**
certa prodest.

III. Ni-

III. Nihil vnquam legito animo peregrinante, & rebus alijs intento; sed totus in lectione esto: in qua tria sunt animaduertenda, Verba, Loquendi formulae, & Senſa.

Primum igitur conſiderandum, quibus vtantur verbis, ad res, de quibus tractant, explicandas. Deinde quibus vtantur Phraſibus, ac loquendi formulis. Poſtremo res ipſe diligenter ſpectanda, & expendenda ſunt, de quibus agitur.

IIII. In ſingulis horum eſt quod ſignes, eſt quod teneas, eſt quod in vſum tuum vertas. Proinde ſemper adſint tibi calamus & charta, vt, qua miraberis, qua delectabunt, inſignias aliqua notula.

Iſtidem qua te remorabuntur, vel à Magiſtro, vel à Diſcipulo ſciſcitare.

Quid? Nunquid aliud in legendis doctorum Epistoſtis obſeruandum?

Certè permulta, ſed cum ea non ſint huic arti propria, proinde ne, quod certè nolim, breuitatis fortè metam prætereamus, ſuaſerim potiùs, vt diligens Paruulorum inſtitutor, ea omnia deprobat ex noſtro Inſtitutionum Scholaſticarum libro II. Claſſe III. II. & I. Capite de ra- Inſtitutio-
tione excutienda vtiliter lectionis, eaq; ordine nes Schola-
diſpoſita, diſcipulis ſuis ſcribenda dicet, vt ſem- ſticæ.
per ad manum habeant rectam ac probatam ex-
aminanda lectionis formulam. Sed iam longiùs euagamur, redeamus ad ea que inſtituti noſtri ſunt operis.

Quis legendus Epistolarū scriptor Illud igitur abs te discere velim, Quem mihi Epistolarum scriptorem legendum præ ceteris existimes.

Cicero.

In primis M. T. Ciceronem, totius Latina Eloquentia longè Principem, ex cuius Epistolis prima Eloquentia quasi succus, (qui qualis initio fuerit, permagis interest) ebibitur.

In his præter verba & dictionem, quibus ille reliquos excellit omnes, plurimum, inest, & ad res publicas, & ad privatas iudicij, & prudentia. Quae de re plura paulo inferius.

Plinius.

Plinius Secundus minimè redundans, cui nihil demere possis, plenus tamen, acutus, festivus, frequens concinnis sententijs, doctis atque ingeniosis mirificè aptus, qui scholasticas inter se & vnhaticas mittunt Epistolas, quibus oportet plus ornatus & condimentorum adiungi, quando rebus non perinde nituntur.

Plinianæ
Epistolæ
quibus vitios.

Multum habet neruorum, acriter concludit & suavissime premit, in descriptionibus rerum est mirificus, subitus & extemporaneus videtur, cum sit elaboratissimus. Omninoq; ut in Ciceroe plus natura, in hoc plus diligentia extitisse videtur, nec vlla videtur melior eius Epistola, quam quae est longior.

Inter Recentiores quis tibi videtur optimus?

Laus P. Ma-
vutij Ve-

Inter recentiores de Paulo Mavutio Aldi
filio.

filio, cum magna doctorum hominum approbatione dicere liceat, nullam esse laudem Epistolicam, cuius apud ipsum non sit perfectio, vel adumbratio.

eti ex
Rhocho
Pilorcio.

Nam quæ nota & forma orationis Epistolarum maximè propria censetur, subtilis nimium siue tenuis, eam perpetuò ferè custodiuit, & illas sic elaborauit, ut tamen elaboratè & artificio quodam scripta non videantur.

Laus Epistolaram Manutij.

Inest in eis cultus sine cultu, & diligens quædam negligentia; & cum lucernam non oleant, nihil tamen minus olent quàm hircum; quæ de re à iustis scriptorum istiusmodi æstimatoribus dubitari non potest.

Cultus sine cultu.

Ita porro scribit, ut rō ἡδιδὸν satis superq̄ adueritas; mores, naturam & ingenium suum profusè exprimit. estq̄, omni genere suauitatis & humanitatis affluentissimus.

Suauitas.

Breuitatem vbique sectatur; & longitudinè, quam graues auctores ab Epistola ratione & legibus alienam esse opinantur, studiosè fugit.

Breuitas.

Materiam non reconditam aliquam, obscuram, sophisticam, aut à vulgari hominum intelligentia captuq̄, disinctam (in quo multi peccauerunt) sed apertam, communem, è viua humana sumptam tractat.

Materia.

Illecebras multas habet, quæ nostrum in legendo studium irritare, & irritatum retinere possint.

Illecebræ.

.. Nec ullum video (pace aliorum dixerim) qui
 .. atate nostra scribendis Epistolis cum Paulo Ma-
 .. nutio ex aequo comparetur, quiq; ad illam M.
 .. Tullij præstantiam propius accesserit.

Evoluendæ
 diligenter
 Epistolæ
 Manutij.

Quamobrem adhortandi sunt adolescentes,
 ut post Ciceronem & Plinium libenter ac sæpe
 huius eloquentissimi viri epistolas legendas sibi
 putent; & non modò illorum, verùm etiam huius
 lectione orationem suam coloratum iri certò sibi
 persuadeant. Et infra:

Manutius
 an imitandus

Quod si aliqua ex parte, etiam istos ipsos (de
 Plinio loquitur & Manutio) imitari voluerimus,
 quia illi (Manutius præsertim) Ciceronem imi-
 tari voluerunt, non proisus vituperaverim, quia
 sic in nostra sententia nihilominus permane-
 tur.

Selectiores
 P. Manutij
 Epistolæ.

Ac tantum ferè de Manutij laudibus civis ille
 Perusinus Rochus Pilorcus.

Ego verò tam illustri Epistolarum eius indu-
 ctus & incitatus encomio, admonui nuper An-
 tuerpianum typographum Ioannem Bellerum,
 hominem doctum, humanum, & miro animi can-
 dore præditum, nobisq; hoc nomine iam pridem
 amicissimum, ut quas in puerilium studiorum v-
 sum ex Manutianis Epistolis dudum selegimus,
 committere typis acceleret.

Nunc de præstantia Epistolarum
 Ciceronis paulo pluribus, si
 placet, disserere.

Tractatio

Tractatio illa, quia longiuscula, ne quid forte
 ceptum a nobis iter remoretur, absoluemus illa
 prius quae reliqua sunt, Imitationem, Exercita-
 tionem, & Emendationem, actum demum sub
 huius Secundi libri calcem de Cicerone dicitur
 quod expetis.

Imitationem ostende ad politè scriben-
 dum studiosis esse necessariam.

Rectè sanè istuc admones, sed prius ostenden-
 dum quid nā hac ipsa Imitatio sit, ac tum quod
 ea ad rectè scribendum necessariò requiratur, in-
 tellectu proclive fuerit.

Imitatio est studiosa quaedam mentis appli-
 catio, ut eius quam simillimi possimus euadere,
 quem inter optimos ceteris antecellere cognosci-
 mus.

Qua ipsa quidem Imitatio tantam in omni
 facultate vim, tantumq; ponderis ac momenti ob-
 tinere perspicitur, ut ea qui careat, recta & fa-
 cili via careat, qua ad hanc purè & politè scri-
 bendi facultatem pertingere queat. Ut qui in om-
 nibus quae agit, laborem saepè magnum suscipit,
 sed non perinde sibi fructuosum.

Imitatio
 scribenti ne-
 cessaria.

Vides, ut opifices discipulis non modo prae-
 cipiant, quo pacto instrumenta versare debant, sed
 etiam seipos laborantes intueri & considerare
 iubent.

A simili.

Sic in Epistolis eleganter scribendis, non suffi-
 cit ipsius artis Praeceptiones memoria tenere, sed

74 DE CONSCRIBENDIS EPIST.

ad Artem accedere oportet diligentissimam scriptoris alicuius docti, quiq; in scribendis Epistolis excellat, Imitationem, cuius quo quis in scribendo similior extiterit, hoc & perfectior erit & laude dignior.

Digressio in
laudem Epi-
stolarum
Ciceronis.

Hunc verò pro ceteris eximium scribendarum Epistolarum artificem M. esse Ciceronem, fatentur omnes eruditi, etiam illi qui felicissima ipsius state floruerunt.

Cuius profectò Epistolarum ea summa laudis est, quod cum sint omnium, qui vnquam vsquam floruerunt longè excultissima, ea tamen ornentur simplicitate, vt absque omni conscripta cultu videri possint; faciles nimirum & illaborata, & verbis, vt idem ad Papirium scribit, texta quotidianis, quo etiam nomine, quem cum eo conferamus habemus, prorsus neminem.

Qua propter si rectè tuis studijs consultum velis, ad solius Ciceronis Imitationem omnes ingenij tui neruos diligenter intēdito, eumq; vt Poëtarum loquar more,

Nocturna versato manu, versatu diurna.

Sed quid ais obsecro? nullus mihi legendus Epistolarum scriptor, præter vnum Ciceronem?

Legēdi etiā: Aliud, ô bone, Lectio est, aliud verò Imitatio; alij præter nihil vetat multos seu Veteres, seu Recentiores Ciceronem. legere; modo his id nominibus fiat ac causis:

I. Ut quid à Cicerone tum verborum, tum sententiarum sumant aut mutuuntur, deprehendat; & sic ad illius Imitationem reddat alacrior, à quo maximi nominis Scriptores tam multa sumpsisse animaduertis.

II. Ut quemadmodum illi qui de recta declināt via, ubi per devia et loca salebroſa aliquantulum aberrarint, optatius in viam redeant, & rectè ambulent attentius:

Sic certè non pauci per omne scriptorum genus prima aetate diuagati, errore tandem percepto, ad Ciceronem cupidius se recipiunt.

III. Ut sicut obtusum quotidiani cibi suauitate palatum, aceta interdum irritamus; sic assidua Ciceronis lectione contractum (si quod contrahi potest) fastidium aliorum scriptorum acerbitate depellamus.

Aut, ut quasi obdormientes iniucundo aliorum scriptorum quasi murmure quodam excitati, alacriores redeamus ad intermissam Ciceronis lectionem. Sed de Imitatione hæc sufficiant. Nunc ordo postulat ut de Exercitatione dicamus.

Quò confert, quæso, quotidiana hæc scribendi Exercitatio?

Quotidiana scribendi Exercitatio, seu frequens Stylus, doctissimorum virorum calculis perhibetur esse optimus dicendi scribendiq; magister, qui nobis sermonis opulentiam parit & copiam, & mixta

Exercitati-
o studiosis ne-
cessaria.

76 DE CONSCRIBENDIS EPIST.

& mirabilem adfert scribendi dicendiq; promptitudinē, ut sibi primas non immerito in hac facultate vendicet.

Nec studium, quantumvis ardens ac vehemens, ad veram ac solidam Eruditionem parandam multum contulerit, nisi ex arte fiat usus, & in opus vertantur verba.

▲ simili.

Sicut enim pingere volentibus, (inquit Perusinus ille civis) nihil prodest laudatissimorum pictorum pulcherrima considerare opera, nisi ipsi quoque arrepto penicillo pingere aliquid instituunt.

Ars selectio sine Exercitatione parū conducunt.

Ita sanè Præcepta didicisse omnia, Ad hæc M. Tullij, Plinij Secundi, aut P. Manutij, aliorumq; probatissimorum artificum Epistolas suspicere & admirari, momenti non multum attulerit, nisi tu quoque sumpto in manus calamo, te quotidie scribendo diligenter exerceas.

Cic. 1. de Oratore.

Nemo unquam Orator, inquit optimus & prastantissimus ille dicendi magister Cicero, nemo egregius scriptor sine multa exercitatione evasit.

Vnde Hortensius nec unquam præterire diem patiebatur, quo se non, aut domi, aut in foro dicendo exerceret, sæpe utrumq; eodem die faciebat.

Et ipsa rursus Eloquentia princeps Cicero aiebat se timere, si non frequenter declamaret, ut quod adeptus erat in arte oratoria facultatis exaresceret.

Quem

Quem locum adducens P. Manutius ad Paulum scribens Contarenum: Attende, inquit, mi Paule, & tuam causam, à qua mea disjuncta non est, si placet, mecum considera.

A minori.

Ille sibi homo Romanus orationis inopiam metuebat, cum tamen omnibus in hoc genere diuitijs abundaret.

Nos, quibus Latina lingua peregrina est, qui in optima scribendi aut dicendi ratione rudes & infantes penè sumus, de summa Eloquentia sine studio cogitabimus, & vnâ omnium difficillimam rem ludibundi consequemur?

Vides me ipsum, qui quid sim, ego quidem non statuo, sed sunt quibus non esse nihil videar, nullum penè diem intermittere, quin aliquid Latine scribam, cum tamen ex quo lapidem hunc volo, annus vicefimus abierit.

Præclarè Cicero, nec Medicos, nec Imperatores, nec Oratores, nec vllos alios, quamuis artis præcepta perceperint, quidquam laude dignum sine vsu & Exercitatione consequi potuisse.

A simili.

Quia igitur nullo in studio, nedum in Oratorio, nuda ars sufficit, (nihil quippe natura citò magnum fieri voluit, sed pulcherrimo cuius operi difficultatem proposuit, quæ labore & exercitatione vinceretur) in hoc certè, quæ bona pars, & vniuersum quidam dici potest, doctrinæ Oratoris, plus etiam assiduitas Exercitationis, quàm Ars efficiet.

Quare

Quare scribendum est in singulos dies, ut Apelles quotidie lineam ducebat, & scribendum est bene: bene autem scribendo etiam fiet ut cito scribatur.

Non tam
multa quam
accuratè scri-
bendum.

Nec magni refert, quàm multas chartas impleueris, sed quàm diligens, quàm accuratus fueris. In quo vno profectò sunt omnia. & proxa & puppis, quod aiunt. Vide 5. classem lib. 2. Instit. Schol.

Quotidie
scribendum
aliquid.

Sed priusquam hunc de Exercitatione locum relinquamus. Institutores ipsos monitos velim, ut Exercitationem hanc, de qua multi tam multa praeclare scripserunt, in puerorù institutione diligenter urgeant, dicentq; discipulis suis, donec suis tandem auspicijs & sine Theseorem gerere possint, quotidie aliquid, quo stylum exerceant: frequēs enim hac scriptio egregias quoq; Scriptores efficiet.

Sed cuiusmodi esse oportet hæc Epistolarum Themata?

Epistolarum
Themata.

In eiusmodi proponendis delectum habere conuenit, ut non quacumq; prima sunt obuia dicentur Epistolarum argumenta; sed selecta, copiosa, aperta, facilia, faceta, noua, puerorumq; ingenijs accommodata.

Non perplexa, obscura aut spinosa, non arida, aut nimis breuia, & angusta; sed in quibus cum libenter, tum fructuose exerceantur.

Huiusmodi verò vel sumi poterunt ex auctoribus

toribus qui in scholis explanantur, vel ex fabulis
Poëtarum.

Vide classē
2 lib. 2.

Institutionē
Schol.

Ut ex Ouidij Metamorphosē.

Ex Virgilio, Plauto, Terentio, Aristophane.

Ex Seneca, Euripide, vel Sophocle.

Item ex Historijs profanis vel sacris.

Copiam suppeditabunt Linius, Plutarchus,
Xenophon, Q. Curtius, & c.

Ex Tragœ-
dijs.

Et ut exemplis rem illustremus,

Repetatur cades Polyxenæ ex Euripidis Hecuba.

Dehortemur Medeam à cade paruulorum libero-
rum.

Inuehamur in scelus Atrei occidentis fratris li-
beros.

Gratias agamus S. P. Q. R. quòd ab exilio Cice-
ronem reuocarit.

Ex historijs.

Gratulemur Augusto victoriam de Antonio
& Cleopatra. Petamus à Catilina, ut desinat
Remp. diuexare.

Disuadeamus Herodi, ne seruet promissa puel-
la saltatrici.

Ex sacris.

Laudemus B. Ioannis Baptiste inuictam con-
stantiam.

Vituperemus Pilatum ferentem sententiam
in innoxium.

Desileamus atrocissimā infantium puerorū
necem.

Consolentur populum in hac diuturna calami-
tate Belgica miserrimè afflictum.

Ex tempore
præsenti

Vers-

Vocemus doctos omnes, qui otio & ignavia
torpent in vineam Domini.

In his, ne longior sim, infinitus & immensus
adolescentibus patebit campus.

Exercitatio
in verborū
copia.

Quin etiam idem Argumentum ex copia præ
ceptis, iterum ac tertio, tum alijs verbis, tum alio
orationis habitu, retexi poterit.

Iam & palinodij exerceri nonnunquam po-
terunt, quod modo laudarint denuo vituperent;
quod suaserint, dissuadeant.

Reliqua quæ ad Scholasticam hanc Exercita-
tionem spectant, suggerat liber II. Institutio-
num nostrarū Scholasticarū, Classibus 5.4.3.2.1.

Sufficitne nuda Epistolarum The-
mata dictare Pueris?

Quibus au-
da Epistola-
rum thema-
ta dictanda.

Rectè nos admones, nam istuc obliuione serme
præterieram.

Poterunt sanè huiusmodi nuda Epistolarum
argumenta adolescentibus indertum proponi.

Sed præsertim natu grandioribus, & paulo
longius in hoc studio progressis.

Postremò ijs potissimum, qui ex posteriori li-
bello nostro de copia, rationes illas dilatanda &
amplificanda orationis iam didicerunt.

Quibus præterea modus ac via common-
strāda, quæ Themata huiusmodi tractari & ex-
plicari debeant. Quæ de re pluribus lib. II.
Instit. Schol. Nam tempus & locus monent, vt de
Epistolarum Emendatione iam tandem agamus.

Episto-

Epistolarum quæ optima emendandi ratio? Epistolarum
Emendatio.
 Gemina est hæc Epistolarum emendandi ratio: vna sit à discipulo priusquam Epistolam Preceptoris legendam tradat.

Alteram sit à Preceptore, dum à Discipulo redditam quod errarit, emendat & restituit.

Qui si fortè nesciat, quod sui sit hæc in remuneratione, ex Institutionibus nostris id etiam cognoscat.

Quod ad priorem verò attinet, Adolescens Epistolam iam semel conscriptam, die & hora constitutis reddendam, non statim abijciet, sed cœtæ recens editum diu ac multum lambet, hoc est, emendabit & expoliet.

Quem enim mora, quem lima etiam labor non offenderint, hic sapè quantumvis ingeniosos, sed parum sedulos antevertit.

Prius igitur Emendationis cura sit, ut **A Discipulo** Epistola repurgetur Barbarismi & Solæcismi vitijs, quæ nusquam mereantur veniam. lo quæ
emen-
danda.

Proximum, accuratè quoque considerandum, num quid aut durius dictum, aut joridius.

Num quid verbosius, aut contractius, aut parum coherens.

Num quid hiulcum, aut asperum, aut alieno loco positum.

Num quid umentum futile, ridiculum, infirmum, aut parum probabile.

Multa dilatabit, aut astringet, multa delet, mutabit, molliet, ornabit, illustrabit.

Sed ne cuiquam prolixitate sermonis fastidio simus, qui fortasse de optima Emendationis ratione plura requiret, Institutiones Scholasticas consulat. & sibi abunde à nobis satisfactum fatebitur. Progredere nunc ad alia.

Epistolarū Reliquum nunc. vt ostēdas quanta sit Præstantia Epistolarum Ciceronis.

Ciceronis præstantia.

Id sanè libens fecero, & ex eo cognosces, maximopere commendandum esse, cum aliorum quorundam iudicium, tum certè in primis laudatissima Societatis Professorum, qui rectissime instituerunt, vt adolescentibus ad Latinæ linguæ candorem & suauitatem progredientibus, vnius M. T. Ciceronis Epistola, ante omnia à doctõibus in Scholis proponerentur.

Ciceronis Epistolæ cur certis omnibus præferenda.

I Ex ijs siquidem percipitur, quasi gratissimus quidam gustus Latinitatis & facundia, quam ipsi postea in hoc admirabili Scriptore, cum ingenti voluptate, tamquam thesaurũ quendam sunt reperturi.

II Ex Ciceronianis Epistolis ad Romani sermonis cultum, nitorem, & elegantiam erudimur. & veluti primum ac incorruptum Eloquentiæ sanguinem haurire assuescimus.

Epistola. Et quoniam nemo nec plures nec meliores
rum prima conscripsit Epistolas ipso M. T. Cicerone, rem
virtus vt certe fecerimus litterarum studijs vtilissimam,
releuat in si virtutes illarum paulo propius inspexerimus.

Meo certè iudicio nulla in ijs virtus à quoquã
scriptoris. (qui velit esse iustus aestimator) desiderari potest.

Et enim

Etenim hanc primariam videri laudem Epistole, eruditus sanè Scriptor Demetrius Phalereus docuit, vt sit nimirum effigies & imago quedam nostræ mentis, & nos ipsos penitus velut in tabella depictos representet, plenâq; sit humanitatis & blanditiarum.

Eam certè cumulatim, potissimum in ijs que sunt ad Atticum & Q. Fratrem, inueniemus. Atticum eum præ omnibus necessitudine sibi coniunctis, perinde vt carissimum fratrem, & tanquam alterum se ardentissimè dilexit.

Epistolam decorum à Cicerone diligenter obseruatū.

Quid quaeso illis præsertim ad Lentulum humanius?

Quid illis ad Memmium officiosius aut blandius?

Ad Terentiam, quid illis tenerius ac mollius?

Ad Tironem quid suauius & dulcius fingi potest?

Quàm multa ad legendum inuitamenta, quanta declaratio amoris, quanta studij, quanta voluntatis.

Præterea, cum tam sæpè alios in rebus afflictis consolatur, nonne perspicuè indicat mirissimū ingenium, & ad misericordiam mirificè præpensam inclinatamq; naturam?

Cicero eximius in consolando.

Consolari quippe miseros, vt non est hominis stulti, omniumq; rerum ignari, sed experti & sapientis: ita non est duri ac terrici, sed facilis, mansueti, & ad omnem comitatem facti.

Cicero ingenii mansuetissimi.

Quando gratulatur M. T. quàm sincerus?

Quando petit, quàm pudens ac verecundus?

Cicero
quantus
in omni
Epistola-
rum gene-
re.

Quando iocatur, quàm urbanus & festiuus?
Quando gratias agit, quàm nullius meriti oblitus
Quando commendat quempiam, quàm diligens
Quando narrat, quàm apertus?
Quando monet, quàm serius?
Demig, ut reliquis Epistolarum formis percen-
sendis ne longum faciam.

Quando, quocumque tandem in genere, scribit,
quàm eiusdem exemplar, & ideam perfectè con-
sequitur.

Cicero
nunc bre-
uitate nunc
longitudi-
ne delectat.

Delectat nunc scita breuitate, nec retinet
ipsa longitudine lectorem, ita q₃ pascit, ut cum ad
finem legendo peruenerit, tum demum ad Epi-
stolæ caput redire concupiscat, & illas delicatas
epulas non regustare tantum, verum etiam om-
nino absumere (quamquam absumi nunquam
possunt) penitusq₃ concoquere.

Cicero at-
gutus &
apertus-

Queritis argutias? argutissimus est M. Tul-
lius. Desideratis res minimè spinosas, planas, ex-
peditas, è communi hominum vita sumptas? eius-
modi referta sunt illius epistola.

Argumēto
delectat
Cicero.

Vultis rursus res haud vulgares, sed ma-
gnas, illustres, è sapientum commentarijs de-
promptas? harum vobis opulentia hic non deerit.

Quàm praclara hic legetis, de religione er-
ga deos, de caritate erga patriam, de fidelitate
in amicos, quam multa de honestate, de maximis
virtutibus, quàm multa de vitijs?

Gratie
Styli.

Stylum epistolis vsitatum & conuenientem
uestigiatis: non opus est abire longius, hic repe-
rietis

rietis. Nam ut plurimum subtile, seu humile, seu in finum dicendi genus (tot enim nominibus appellatur) seruauit.

Nihilominus interdum propter rerum subiectarum pondus & grauitatem affurgit, ac verbis fulminat: quod idem optimus rhetorum magister. Quintilianus fieri oportere admonet.

Non igitur tantummodo ad exercitationem expolitionemque styli perquam conducens & necessaria existimanda est frequens & quotidiana istarum Epistolarum lectio.

Quin ad animum quoque magnarum multipliciumque rerum cognitione imbuendum singularem quandam vim & facultatem habet, cum omnes, qui modo politiorum doctrinarum studijs aliquid videre coeperunt, testificentur, prater illum Latinitatis florem prater illas Romanae veterisque linguae delicias, multa se prudentissime grauisimeque prolata inuenire, ex quibus tum mens animi ad discendum intelligendumque celerior, tum voluntas ad bene viuendum incitatio eua-

dat.

De rebus difficilibus arduae quaestiones, non nunquam in ijs Epistolis concinne ac breuiter soluuntur, nec pauca numerantur, quae illorum incommodorum, quibus circumsepta & circumfusa est vita mortalium, remedia certa praescribant.

Vt quam medicinam ab illa omnium perturbationum sedatrice, & omnium bene factorum, beneque dictorum matre Philosophia expectare

Dicendi figura.

Cicero non tantum gratia styli, sed etiam rerum cognitione oblectat.

Cicero ad bene viuendum incitat.

Difficiles soluit quaestiones

Remedia multorum incommodorum.

alioqui oportuerat, eam ipsam bona ex parte ab Epistolis Ciceronis sumere, nostro maximo compendio emolumentoque posimus.

Cicero potius quam Plinius pueris in scholis enarrandus.

Quare cum hac ita sint, tamen si Plinij Secundi Epistolas maiorem in modum probo & admiror, ut argumentis varias, coccinnas, breues, quotidianis verbis contextas, argutas, lepidas, eruditulas, & suaves.

Nihilominus ut in ceteris eloquentia partibus, sic in hac ipsa quoque antesignanum Tullium ei multum ante posuerim, ac iuuentutem huius Epistolis audiendis, ad verbum ediscendis, nec ne assidua scriptione imitandis, longe vtilius occupari & exerceri posse crediderim. Et hac modo satis de Cicerone, pergamus ad ea quae reliqua sunt.

LIBER III.

Libri Tertij.

Schematismus.

Explicantur hoc lib. III. Octodecim Epistolarum formæ seu species.	Nunciatoria, vel Narratoria.
	Commendatitia.
	Petitoria.
	Hortatoria.
	Laudatoria.
	Accusatoria.
	Exprobratoria.
	Inuectiua.
	Excusatoria.
	Deprecatoria.
	Iocosa.
	Lacrymosa.
	Consolatoria.
	Officiosa.
Gratulatoria.	
Gratias agens.	
Imperans.	
Dedicatoria.	

Epistolarum quot formæ sunt, seu species?

Quot & quæ sint Epistolarum formæ, inter huius artis scriptores parum conuenit, sed cum alij his etiã multo pauciores attulerint, & ea res nonnullum ad institutum nostrum commoditatis afferat:

afferat: ad hæc cum nihil ferè per Epistolam scribi possit, quod superiorum formarum terminis atq; ambita non includatur: In hoc potius elaborandum censemus, ut insigniores & vsitatiores Epistolarum species cum suis ferè Responsumibus, hoc loco persequamur: De quibus cum Rochus Pilocius, & Iacobus Pontanus accuratè scripserint, eos potissimum in hoc scripto sequi visum est.

Vide Ro.
chum
Pilocium
& Brandol.
cap. r. lib. 2

Ceteras verò Epistolarum species, quarum neq; Inuentio difficilis erit, neq; tractatio ab his multum abhorrens, scribentium inganis excogitandas relinquemus.

Aut alias fortasse adijciemus, si modò iudicauerimus id expedire. Nunc auspicemur ab ea Epistolarum forma que ceterarum omnium frequentissima, Epistola videlicet Nunciatoria.

De Epistola Nunciatoria.

Epistolarum prima cur Nunciatoria?

Cicero
epist. 1. 5. 7.
9. li. & 11.
20. li. 11.
Ad Q. Era.
I. Pl. epist.
6. li. 17.
li. 1. 9.
li. 3. & li. 4.

Non sine causa prima ponitur, cuius vnica causa inuenta primum est Epistola, ut absentes nimirum de ijs rebus faceremus certiores, quas eos scire, nostra aut ipsorum, aut certè aliorum, interesset

Sed priusquam progrediamur longius, hoc loco mihi admonendus es, cum hoc primum Epistolarum genus alijs dicatur. Nunciatoriū, item Narratoriū, vel Expositorium, alijs rursus Narratiuū, aut iudicatiuum, animaduertendum hic esse, Grammaticos docēdi gratia huiusmodi: vocabula sibi fingere consueuisse, ut rem subiectam perfectius possent explicare. Sic

Sic alij malunt dicere Epistola Petitoria, Hortatoria, &c. commoditatem spectantes in docendo, quàm longiore aliqua huiusmodi vti periphrafi vel circuitione, Epistola qua petimus qua hortamur, &c. quod in docendo non parum adferret molestia. Sed nunc denuo ad institutū.

Quæ optima Narratoriam conscribendi ratio?

1. Cum Epistola esse debeat expressio quedam amoris erga amicum cui scribimus, captanda est initio statim ipsius benevolentia, quod etiam seruandum est in reliquo decursu quotiescunq; id locus postulat.

Nunciatio-
riam quæ
optima
conscriben-
di ratio.

Exordium tamen & benevolentia captatio his serè de causis omitti possunt:

P. Manut.
21. lib. 2. 13.
lib. 3.

Cum amicitia mutua exordiū nullū exigit.

Cum eadem de re sepius antea scripseris.

Exordium.

Cum temporis breuitas nil nisi rei expositionem recipit.

2. Sequetur nunc ipsa Narratio, quam his virtutibus commendari necesse est, vt sit Breuis, Simplex, Dilucida, Pura, Elegans, & Propria.

Narratio.

3. In narrando ita rerum ac temporum seruitur ordo, vt à latioribus exordiamur, & prius de amici rebus dicamus quàm de nostris, si forte de nostris dicere aliquid voluerimus.

Narratio
nis generalis
aut finis.

4. Narrationis quoq; inspiciendus est finis. Is enim geminus esse potest: Vel sola rei cognitio, vel eiusdem etiam delectatio.

Cum sola cognitio queritur, ita narrabitur, ut si petierit ad se perscribi, sciat nos ipsi diligenter esse satisfacturos.

Si non petierit, nos ipsum rei noscenda cupidius reddemus, ut sciat nos etiam absentes, quae scire is velle debeat, etiam vltro adferre: & tum rem sic narrabimus, ut nihil cognitione dignum omittamus.

Si vero delectationis causa narramus quippiam, admittenda tum erit maior verborum sententiarumque, urbanitas, simul ac varietas, ut ab initio omnia ad iucunditatem ipsam conferantur.

In Epistola Narratoria, qua partim gesta, partim gerenda exponentur, danda est opera, ut praeterita & praesentia sic exponamus, ut ex ijs futura coniecturis quodammodo colligi queant.

Et ubi quid in quaque re aut boni aut mali sit, declarauimus, tum quoque paucis aperiendum est, quid illi faciendum arbitremur.

Ad extremum, similia pollicebimur nos esse scripturos, & ab amico, ut ipse quoque (si quid noui acciderit) ad nos perscribat, petemus.

Ad Narratoriam Responsio.

Responsio. Ad expositionem rescribemus, iucandas fuisse nobis amici litteras, ex quibus quae scire desiderabamus, omnia perfecte cognouerimus. Gratulum fuisse amorem quo nos prosequitur, &c.

Rogabimus, ut ita facere pergat uti cepit, & quam sapientissime.

Præterea gratias etiam agere poterimus, vicissim & nos scribentes in quorum ipsum cognosce-

gnoscentorum esse auidum putamus.

Si quid autem ab amico desideramus quod pratermissum esse videatur, modeste illis de rebus ipsum admonebimus, ita ut ad laudem potius nostra verba spectent.

Illud quoque non ignorandum, in Epistolis huiusmodi Nuntiatorijs nullo ad eam rem quam scribimus, opus esse apparatu, vel arte, sed omnia simpliciter, & verbis simplicibus esse expedienda: nisi fortasse quid de Deo de Religione, de Rep, Bello, aut Pace, aut rebus similibus quae quandam praeserant grauitatem, dicendum erit. Nunc ad Commendatitiam accedamus.

De Epistola Commendatitia.

Epistola Commendatitia dicitur, qua alicui alicui commendamus. Qua quo modo ac ratione sit conscribenda, prius quam ostendamus, initio quadam considerata sunt.

Primum, quod ad ipsum nomen seu vocabulum spectat.

Commendatitia, est illud vsitatū Ciceroni, ut Epistola 5. lib. 5. Et rursus Epist. 26. libri 13. Vox igitur hac Ciceronis retinenda. Illa verò Commendatoria, qua plerique vtuntur, reijcienda.

Porro cum huius generis Epistola, & varia sint, & in vsu creberrimo, obseruandum est, eas pro Personarum & Rerum qualitate aliter atque aliter esse tractandas.

In omni siquidem Commendatione tria, diligenter considerare nos oportet.

I. Personam

Cic. 17. 3°
lib. 13.

lib. 9. 8°

omnes
lib. 13.

Plin. 24.

lib. 1. 14.

15. lib. 4. 6°

8. lib. 6.

Persona
eius qui
commen-
datur.

1. Personam commendandum, *aliter enim nos, aliter liberos, aliter familiares & amicos, aliter hospites & incognitos commendamus.*

Rursus in persona commendanda habenda est ratio doctrinae, virtutis, dignitatis, professionis, nobilitatis, fortuna, &c. eius qui commendatur.

Vt non eodem modo doctum & indoctum, sacrum & profanum, magistratum gerentem ac priuatum, diuitem atq; inopem, liberum ac seruum, nobilem atq; ignobilem commendemus, de horum enim vnoquoque conuenienter & accommodatè loquendum est.

Persona
eius cui
quis com-
mendatur.

2. Cui aliquem commendemus, est aduertendum. Nec enim eodem modo commendandus est quis Principi atq; amico, nec magistratui ac priuato. Cum amicis siquidem liberius, & sine magna causa agere licet: Principibus verò nec omnes, nec omnia, nec sine magna necessitate commendare fas est. Quin etiam omnia apud illos grauitè & seuerè agenda sunt.

Res ipsa

3. Rerum quoque habenda est ratio. vt non nisi iusta, honesta, aut necessaria suscipiatur commendatio: deinde vt hac ipsius cui quid commendas, sit dignitati, facultati naturaq; accommodata.

Cùm enim in omni commendatione sit rei alicuius petitio, debet hac ipsa tribus commendari: honestate, facultate, & remuneratione, vt infra dicitur in Epistola Petitoria.

Ad honestatem spectat, vt nihil petatur, nisi honestum ac iustum.

Ad facultatem, vt ea petantur, quæ ab amico praestari queant.

Ad Remunerationem, vt nos memores & gratos polliceamur.

His iam bene consideratis, talis erit commendatio.

1. Causas scribemus, quæ nos ad commendandum impulerunt: Cuiusmodi sunt, vel amica cum eo quem commendamus, consuetudo: vel acceptum ab eo beneficium, vel ipsius Doctrina, Virtus, Nobilitas, Dignitas, &c.

2. Rem ipsam iam exponemus, quam pro amico postulamus. Hanc autem petitionem, vt iam dictum est, oportet esse æquam, honestam, necessariam, ipsiq; ad quem scribimus, factu facilem.

3. Postremo iam loco pollicebimur, commendatum & nos futuros gratos, studiumq; nostrum & operam mutuam, cum offeret occasio, deseruantes. Licet id non semper à Cicerone sit obseruatum.

In Principio Commendatiuæ captanda est interdum beneuolentia.

Si enim Commendatio vulgaris fuerit, aut parum honesta: Vel si eius ad quem scribimus, animus fuerit vel à nobis, vel ab eo quem commendamus alienatus: tunc vel captanda est beneuolentia, vel vtendum insinuatione, aliquoq; artificio, prout res ipsa id postulare videbitur.

Præterea,

Cic. epist. 1. Præterea, cum iterum & sæpius eadem de
 47. lib. 13. re commendandus est aliquis, ne fortè nimis im-
 ad Atti. portunus videare, petes vt id ignoscatur, addesq;
 lib. 16. Ad te id non facere, quòd partum confidas illius li-
 Capit. beralitati vel amicitia:

Plin. 9. 13. Sed id omne conferes vel in desiderium, quo
 lib. 2. lib. 3. maximo teneris, rem gratam ac vtilem amico
 31 lib. 7. faciendi, vel in rem ipsam, cum tanta res, ac etiã
 Cic. 24. 44. & penult. existimatio agatur.

lib. 10. Porro, si is cui commendatur, pro amico
 ad Atti. quidquam fecerit, gratias ages, & quàm gra-
 Cic. 28. 61. tissimo viro beneficium commendasse ipsum de-
 42. 55. 1. 13. clarabis, quàmq; tibi id gratum fuerit, ostendes.

Plin. 8. li. 8. Addes etiam, non dubium tibi esse, quin &
 tua causa, & sua etiam constantia gratia in ea-
 dem mansurus sit liberalitate, & ideò rogabis, vt
 quæ initio ostendit, deinde fecit, ad exitu augeat
 & cumulet.

Asq; hæc de Commendatitia dixisse sufficiat.
 Ad Commendatitiam Responsio.

Ad Commendatitiam responsurus, videbis;
 amicus ne sit qui commendatur.

An nulla nobis familiaritate coniunctus.

An aliquo modo à nobis alienus.

Iusta ne sit commendatio, an iniqua.

Cic. 11. li. 5. Si amicus fuerit, & dignè, atque vt meretur
 Ad Attic. commendatus, gratam nobis fuisse Commenda-
 20. lib. 2. 15. tionem dicemus. in qua præsertim de homine agat-
 lib. 4. 14. tur, qui multos iam annos cum suis, vel ab ineun-
 lib. 14. ad te etate in nostro sit ere: multumq; à nobis dili-
 Aut. gatur,

gatur,

gatur, non solum propter veterem amicitiam ac
 amorem nostrum, nec non observantiam in nos
 atque nostros: sed propter summiam etiam eius
 humanitatem, doctrinam, bonos mores, ceterasque
 virtutes.

Isdem veteris rationibus, cum aliquis tibi,
 quem alteri commendas, erit commendatus. Illud
 etiam addere poterimus nostram salutem,
 dignitatem, ac utilitatem magna semper illi cura
 fuisse.

Quamobrem rescribemus, non posse nos ei
 non amicos esse. neque solum amici commendatione,
 que apud nos valeat, valueritque semper plurimum,
 sed nostro etiam iudicio ac voluntate.

Ergo summo nos studio, & cura, omnia pro
 amico vel fecisse, vel facturos dicemus, nihilque
 nobis laboriosum ac molestum videri posse: sed
 omnia cum facilia, tum honesta.

Quod tamen admonemur, agemus gratias, Plin. 17.
lib. 4.
 quod rogamur verò, queremur: admoneri enim
 debemus, non rogari, ut faciamus quod nobis non
 facere turpissimum est.

Si nulla tibi cum commendato erit necessitudo,
 ita tamen hominem commendatum habebis,
 (cum amicus sit amici) ut tuam operam,
 consilium ac fauorem, nulla unquam in re
 desideret.

In honesta commendatio non est
 inhoneste

Manut. 12.
21. lib. 3. in
 fine. 13. li. 4.
 in fine.
 Cic. 14.
 lib. 15.
 Manut. 20.
 lib. 20.

Inho. I.
commen.
datio.

inhonestè ac insolèter reijcienda: semper enim amico aliqua ex parte acquiescendum videtur.

Sic igitur respondere poterimus: iam diu nos desiderasse aliquam nobis dari occasionem nostri in eum animi ostendendi, & ideo dolere scribimus, non posse nos, salua existimatione nostra, illius morem gerere voluntati.

Beneficium tamen in aliud tempus magis idoneum nos differre dicemus, quæ res & ampliorum illi vtilitatem conciliatura, & nostram benevolentiam clariùs testatura, nobisq; ipsis maiori glorie futura sit. Nō minus enim beneficium dare videtur, qui honestè negat quod negandum iudicat, quàm qui aqua concedit.

Cic. I.
lib. 5.

Quandoque ea qua decet modestia mirari nos dicemus, amicum nostrum, tanta cum doctrina tum virtute praditum, tales recipere causas: Hominem esse crudelem, ingratum, indignū omni commendatione, omnia tamen nos cupere, quæ amicus velit.

Nam si causa ad nos solos pertinet, nos vel remittemus & condonabimus omnem nostram iniuriam, animaduersionem & supplicium, quo vsuri in illum essemus: Vel rogabimus, obtestabimurq; amicum ipsum, ne ad crudelia, iniqua, indigna, nos facienda impellat.

Quòd si res ad alios pertinebit, hoc est, cum alij etiam insigni aliqua affecti erunt iniuria, tum non in nostra esse potestate, nec si esset, fas esse dicemus, quidquam condonare.

Verum

Verum si illum, qui aliqua commendatione dignus iudicatur, vel sua causa vel eius ipsius qui commendat, nec tibi tamen commendatum esse velis, nec alijs commendare ob acceptam aliquam iniuriam, aliamve ob causam, explicabis rationes si minus iustas atq; honestas, aliqua tamen ex parte probabiles, quibus te ad id recusandum adductum esse scribes, commendationem tamen ipsam aliquo modo excusabis.

Verum optimi cuiusque viri munus esse tibi persuade, nullo umquam tempore, nec inhonesta concedere, nec honesta denegare.

Amico iniusta petenti gratificandum non esse, praclare nos admonet Pericles, qui amico roganti, ut in causa quadam pro re sua peieraret, respondit, Oportet me commodare amicis, sed usque ad aras.

Quo admonemur, eatenus amicorum causa à recto paululum declinare, quatenus sine numinis offensione id fieri potest, ne propter hominis utilitatem, diuinam in nos iracundiam conciliemus.

De Epistola Petitoria.

Commendatitiã rectè sequitur Petitoria, quòd commendationi finitima sit Petitiõ: Alter enim alterius auxilio maximè eget: Nam & Commendatione petimus, & in petitione sapè commendamus: vtraque tamen proprios locos habet.

Petitiones omnes aut honesta sunt, aut mo-

Pli. 30. li. 6.
in fine.

Optimi
viri munus

Commo-
dandum
amicis, sed
vsque ad
aras.

Cic. 2. li. 30
12. lib. 5.
16. lib. 4. 6.
lib. 15.

dia. Rem enim turpem non decet bonum virum nec petere, nec petitam concedere.

Honestam vocant Petitionem, Consilium, Amicitiam, Admonitionem, Institutionem.

Mediam verò, & quasi neutram, pecuniam, fauorem, adiumentum pro nobis, aut amicis.

Commendatio nostri, per quam modesta debet esse, qualis Vatinij ad Ciceronem. Nunquam enim dimittere nostrum in rogando pudorem debemus.

Pli. 33. li. 3.

Idcirco antequam descendatur ad petitionem, sæpe possumus nobis facere beneuolum illum cui scribimus, enumerando & illius liberalitatem ac humanitatem, quacum in alios, tum in nos uti solitus sit, (ideò nemini nos magis debere desiderare, quam illi, cui alias plurimisi debuimus, ostendimus) & nostram in illum obseruantiam ac fidem.

Cic. l. 1.

Manu. 7. 8.

10. li. 2. 4.

lib. 3.

In Petitione

ne quæ

necessaria.

Præterea, quam necessarium sit nobis quod petitur, quamque utile: Et quam illi à quo petimus, non inutile.

Sunt aut in omni Petitione (ut Seruius docet in Primum Aeneidos) hæc necessaria.

Vt res quam petimus, præstari possit.

Vt eadem iusta sit, ac honesta.

Vt Petitio modum habeat.

Et ut sequatur Remuneratio.

Vt nimirum polliceamur, si ita res ferre videbitur, gratum ac memorem animum nostrum.

Quas omnes partes in omnibus penè Epistolis, quibus aliquid petit Cicero, haud difficile est inuenire

inuenire diligenter lectitanti.

Quoniam verò illustre est Vergilij exemplū i. li. Aeneid. Acacia
A Eneidos primo, & huic loco conueniens, ipsum dos.
subijciam. Sic igitur Iuno supplex ad A Eolum:

I.

A Eole, namq; tibi Diuum pater atq; hominū Rex
Et mulcere dedit fluctus, & tollere vento.

I I.

Gens inimica mihi Thyrrhenum nauigat equor,
Ilium in Italiam portans, victosq; penates.

I I I.

Incute vim ventis, submersasq; obrue puppes,
Aut age diuersas, & disijce corpora ponto.

I I I I.

Sunt mihi bis septem praestanti corpore nymphe,
Quarum, qua forma pulcerrima, Deiopeiam
Connubio iungam stabili, propriamq; dicaba.

Ad Petitoriam Responsio.

Ad Petitoriam Epistolam aptè responsurus,
hac accuratè considerabis.

Responsio

Illud primū, Quae petuntur à nobis, amico
vel concedenda sunt, vel neganda.

Quae concedimus, si Difficilia fuerint,
Primum, amici Petitionem exponemus.

Deinde rei difficultatem, vel ab ipsius rei na-
tura, vel à nostra facultate demonstrabimus.

Tnm difficultates omnes superatas à nobis
eius causa ostendemus.

Dicemusq; id vel amicitia nostra, vel eius vir-
tuti, vel nobilitati, vel necessitati tribuisse, nosq;
illi annua

omnia dābere.

Si facilia
concedun-
tur.

Si, quæ concedimus, facilia fuerint gau-
dere nos asseremus, oblatam nobis esse facultatē
ei gratificandi, sed nostram in eum voluntatem
aliqua magna in re ostendere vehementer cu-
pere.

Tum de nostro in eum animo, de sua contrā
in nos beneuolentia, de virtutibus, in primisq; de
modestia qua in petendo sit vsus, aliquid di-
cemus.

Deinde rem ipsam, vt minimā facillimamq;
concedemus, rogātes vt nostra opera frequētius,
& maioribus in rebus vti velit, nosq; idem factu-
ros cū opus fuerit, ostendemus, eaq; omnia scri-
bemus, qua animi nostri bonitatem liberalita-
temq; declarent, vt libentissime quidquid feci-
mus, fecisse videamur.

Ci. 7. li. 12.

Plin. 8. li. 1.

24. lib. 1.

15. lib. 13.

Illud enim vel maximè conuenit, vt quando
petita concedimus, vt anur quadam verborum
comitate. Verbi gratia: Te id ipsum quod petit,
iam destinasse, tibiq; sponte currenti calcaria ad-
dita fuisse, nihilq; esse, quod ab amico tibi manda-
ri, aut maius, aut gratius potuerit.

Manut. 10.

lib. 4. lib. 1.

21. lib. 2. 33.

lib. 3. 12. l. 4

Nihil quod honestius à te suscipi possit, quàm
vt id agas.

Iniuriam tibi fieri putare cū rogāris, ma-
iora illum cui das, esse pro merito.

Dolere te, quod tam effusè, tam ambitiosè,
sis ab amico rogatus.

Plura

Plura te facturum fuisse dices, si per facultatem tuam, vel per illius voluntatem tibi licuisset. Atque hæcenus cum petita concedimus. Quando petita denegantur.

Si verò petita denegabimus, Primò eius petitionem exponemus.

Deinde rei difficultatem, tum ab ipsius rei natura, tum à nostra imbecillitate, à loci, temporis, facultatum, instrumentorum penuria proficere.

Rem quoque, si poterimus, ei vel inutilem, vel incommodam, vel indignam eius persona ostendemus.

Rogabimus deinde, ut æquo animo ferre velit: atque ita rem negabimus, ut ille per nos non stetit, quo minus efficeretur, existimet, nostramque in eum voluntatem, benevolentiam, fidem, diligentiamque, & præteritorum officiorum exemplo testabimur, & in posterum omnibus in rebus cupidissime pollicebimur: dabimusque operam, ne quid ex hac negatione, nostra amicitia detrahatur.

Summa, In denegando, prætermissa omnium verborum asperitate, ita comiter & aptè, rationes, cur id facias, reddes, ut non solum tibi amicum illum conserues, verum etiam amicissimum facias.

Quoddam fiet, si scribas, non tantopere tibi considerandum esse, quid vir optimus in presentia velit, quam quid semper sit probaturus: Iudicium tamen illius ac voluntati, quantum rei honestas postulabit,

Plin. 7. l. 23
l. 6.

postulabit, satis faciendum erit, quod sit etiam interdum cum aliqua conditione.

Cic. 5. lib. 1.
lib. 15.

Nonnunquam licet pro amico omnia te libenter & facisse & facturum ostendas: Contraria tamen, adhibitis rationibus, persuadere conaberis,

Illud etiam aduertant rudiores, huiusmodi responsiones incipere ferme à Prepositione De, vel Coniunctione Quod, vt.

De successore: De prada: De rationibus.

Quod scribis, Quod dicis, Quod queris, &c.

De Hortatoria & Dehortatoria.

Hortatorium genus, cum suo contrario Dehortatorio, coniunctum est.

Suadere &
Hortari
quid differant.

Quamuis verò Exhortatoria & Dehortatoria Epistola etiam Suasoria & Dissuasoria possint appellari: est tamen inter Suasionem & Exhortationem aliquid discriminis, vt quæ nec eodem tendant, nec via simili.

Suadendo consilium damus vt velis rem aliquam difficilem & periculosam aggredi. Exhortando impellimus, vt hoc etiam audeas.

Suasio argumentis & probationibus docet: Exhortatio verò stimulus excitat, & quasi calcæribus impellit, seu animi motibus.

Suademus errantibus, aut in capessendis consilijs hæsitantibus.

Exhortamur cessantes, aut iã etiã currentes.

Et vt breuiter dicam, Suasor dat consilium, Cohortator impellit, vt quod ille suaserit, audeas,

Quere

Quare si hæc ad viuum excutiantur,
Exhortatio suaſoria Epistola pars erit,
nempe Epilogus, qui affectibus constat, non argu-
mentis.

Neque enim suadenti sat erit, quid sit opti-
mum factu docuisse, nisi & stimulos subijciat, ne
vel difficultate vel periculo deterriti, vel ignauia
retardati, quod optimum esse viderimus, non se-
quamur.

Sed vt in suaſionem ferè semper incidit Ex-
hortatio, ita in hac nõ raro cõtinget vti suaſione.

Putant quidam Hortatiuam epistolam dici
posse, cum Hortatinum alicubi legatur, quemad-
modum & Adiectiuum.

Suaſorius nõ vno reperitur loco apud *Quin-* Cic. 3. 47.
tilianum. 18. li. 2. 166

Hæc hæctenus præfati: persequamur reliqua 2. 7. 8. 9. 10.
Hortatoria igitur Epistola dicitur, qua 1. 3. 4. 6. 7.
ad Brutum

quem hortamur & incitamus ad rem aliquam
præclaram & laude dignam suscipiendum, eaq;
vt huiusmodi sit, necesse est, vt ea nullam admit-
tat dubitationem aut controuersiam, vt si quis
suadeat rebellibus & Remp. perturbantibus infe-
rendum esse bellum, hortatoria erit Episto-
la.

Obseruandum verò, Hortationem tunc esse
plenam, cum qui hortatur, sit alicuius auctorita-
tu: qua quidem comparatur vel ætate, vel mul-
tarum rerum usu, & cognitione, vel nobilitate,
vel liberalium artium studio.

Pli. 3. 23. l. 23
10. l. 2. 1. 5.
12. lib. 9. 1

Si verò hac defit auctoritas, nec vehemens, nec animosa (vt decet) erit hortatio, nec grauis & sententiosa, nec affectibus plena.

Hortaturus aliquem, dices nihil te tua, nec cuiusquam gratia ad id faciendum impelli, sed eius ipsius ad quem scribis. Ideò pollicearis necesse est, te & amantissimum, & fidelissimum consilium daturum.

Cic. ad At.
lib. 10. in
Epist. An.
20. & Cas.
ad Cicer.
Cæl. lib. 8.
epist. 7.

Ostendes rem hortatione siue dehortatione dignam.

Cùm verò suadeantur vtilia, honesta, necessaria, facilia factu, & aqua, contraria verò dissuadeantur, asserenda sunt commoda: & incommoda quibus si non sua, Reip. certè causa, ad id peragendum moueri debeat.

Pli. 3. l. 2.
Manut 7.
l. 3. Cic. 14.
lib. 5.

Vel ipsorum parentum, vel filiorum, vel familia, vel amicorum, affiniumq., vel nostra demum benevolentia & necessitudinis.

Vel etiam ne inimici aliena laude ac vtilitate dolentes, maxima ex nostris incommodis afficiantur letitia.

Cic. ad
Trebo 21.
lib. 19.

Multum etiam ad persuadendum aliquando valet, cùm dicis, non dubitare te, quin hac tua consilia plurimum habitura sint auctoritatis: & sine his etiam amicus re ipsa responsurus esset tua de illo expectationi.

Rationibus & exemplis res est corroboranda, cùm qui hortantur, soleant proponere imitandos claros viros. Vnde ad Dolabellam Cicero (Epist. 19. lib. 14. ad Atticum) Proponam tibi claros

claros viros, quod facere solent qui hortantur?
neminem habeo clariorem te ipso, te ipsum imite-
ris oportet. &c.

Cicero.

Consuevit aliquando in hoc genere Cicero
vti aliqua pramunitione seu prafatione, vt ad
Marcellum Epist. 7. lib. 4. Et si eo te adhuc consi-
lio vsum intelligo, vt id reprehēdere non audeam
nō quin ab eo ipse dissentiā, sed quōd ea te sapien-
tia esse iudicem, vt meum consilium non antepo-
nam tuo) tamen & amicitia nostra vetustas, &
tua summa erga me beneuolentia (qua mihi iam
à pueritia tua coguita est) me hortata est, vt ea
scriberem ad te, qua & salutitue conducere arbi-
trarer, & non aliena esse ducerem à dignitate.

Ad eundem Cicero Epistolam proximam sic
exorditur: Neq; monere te audeo, praestanti
prudencia virum. Et tamen aliquando post scri-
bit: Illud tamen vel tu me monuisse, vel consul-
uisse puta, vel propter beneuolentiam tacere non
potuisse.

Est vbi excusationem postponat, vt Epistola
3. lib. 10. ad Plancum, Hac amore magis impulsus
scribenda ad te putavi, quā quōd arbitrarer te
monitis & praeceptis meis egere.

Quin etiam Epistola 4. lib. 2. ad Curionem
ita claudit: In hanc sententiam scribe: emplura,
nisi te tua sponte satis incitatum esse considerem:
Et quid quid attigi, non feci inflammandi tui
causa, sed testificandi amoris mei.

Illud posttemō est obseruatu dignum,

Cicero 7. ad Hortationem Dehortationemq; eo modestiores
 Marcel. l. 4. esse debere, quò maior est, nobilior & doctior,
 4. l. 2. ad quem hortamur, aut dehortamur.

Plin. 24. l. 4. Nam considerandum hic est, Quis scribat,
 14. l. 9. Cui scribat, & Qua de re, cum varijs ingenijs, vt
 corporibus, varia adhibenda sit medicina.

Manut. 9. Quandoq; iisdem alijs, vel præceptis, vel exem-
 l. 1. 14. 21. l. 2. plis monendi sunt, quibus ipsi nos monemus.

Responso. Ad Hortatoriam & Dehortatoriam
 Responso.

Cic. 4. l. 20. Ad Hortatoriam rescribis, gratam tibi fuisse
 21. l. 16. hortationem, qua vsus fuit amicus. Plurimum
 Pli. 19. l. 7. apud te valuisse illius auctoritatem, consilia, ad-
 monitiones: vt pote quæ ab amico, à fideli, à pru-
 denti animo proficiantur.

Cic. 4. l. 10. Omnia te facturum esse, qua hortatus fuit,
 etiamsi aut aliter sentiret, aut dubitaret: si qui-
 dem amici Admonitio nos (si secus sentimus) re-
 primere, Hortatio (si dubitamus) impellere po-
 test, vt id sequamur, quod ille optimum putat.
 Præterea ages etiam gratias, semper id te in me-
 moria habiturum commemorans.

Cic. 13. l. 2. Cum te quis horrat, dehortatusque fuerit,
 Pli. 16. l. 2. de rebus quas tua sponte facturum esses, responde-
 8. l. 5. re poteris (si ea ad qua adhortatus te fuit, in ani-
 mo est facere) confirmari tua consilia, cum sentis
 prudentibus, fideliterq; suadentibus idem vi-
 deri.

Cic. 16. l. 2. Si statuisti non facere, à quibus ille dehorta-
 Pl. Manut. 23. l. 2. batur, te minari dices, cur id dicat, aut talia de te
 suspicetur.

suspicietur, cum non desint rationes, cur id de te nec dicere nec suspicari deberet. Omnia tamen in bonam te accipere partem scribes.

Si quid vehementer addubites in ea re ad Plin. 19. l. 2. quam hortatur, te tamen facturum dices, quia Plin. 10. l. 9. ipse hortatur: tua tamen dubitacionis rationes commemorabis.

Petes igitur ab amico, ut examinet secum, omnesq; quos mouisti in vtraq; parte calculos, ponat: ut id eligat, in quo vicerit ratio, ab amico enim ratio exigetur, te excusabit obsequium.

Cum vero amici preceptis parere cupimus, & aliqua impedimur causa, quo minus ea exequi possimus, tunc idoneus utendū erit excusationibus.

De Laudatoria.

Laudatoria Epistola dicitur, qua nos & nostra, aut alios & aliena commendamus.

Cic. 14. l. 9.

Materiam laudis petimus à triplicibus bonis, Externis, Corporis, aut Animi.

10. l. 10. 10.

& vlt. l. 2. 30.

l. 12. 26 l. 130.

2. l. 25.

Cum nosmetipsos, vel nostra laudamus, ad eum modesti esse debemus & verecundi, ut nunquā ad eam laudē, nisi coacti, aptè tamen & congruenter veniamus, ut omnem hoc modo viemus arrogantiam.

Cic. 7. l. 3. 20.

& vlt. l. 5.

Manut. 90.

libel.

Laus verò ex aliorū lingua illustris, vera, & solida habetur. Ex ore verò nostro semper sordescit.

Si tamen ad illos scribimus quibuscum magna familiaritas nobis intercedit, liberius cum illis tanquam nobiscum loqui licet.

Cum eos verò ad quos scribimus, vel alios,

alienas

Plin. 1. l. 3. alienæ ue laudamus à doctrina, iustitia, temperã-
 3. l. 7. l. 4. 34. tia, fortitudine, acceptis beneficijs, rebus bene ge-
 l. 6. 22. l. 7. stis, alijs q̄ virtutibus:

9. l. 6. Ma Item à rerum magnificentia, copia, varie-
 nat. 12. l. 2. tate, pulcritudine, ceterisq̄ rebus: summopere
 32. 4. 2. l. 4. tate, pulcritudine, ceterisq̄ rebus: summopere
 Cicero. 12. l. 5 cauendum tum est, ne laudatio vel in adulationis
 7. l. 12. vitium, vel suspicionem aliquam incidat: huius-

Quid in personarū modi siquidem laudatio cum ijs quibus scribimus,
 laude ca- tum alijs insuauis admodum esse solet, estq̄ ho-
 mendum. nane libero & ingenuo prorsus indigna.

Quæ in per Consultum igitur fuerit, ea tantum lauda-
 sonis laudã re, qua illis tamquam stimulus ad virtutum esse
 do. Pl. 3. 10. re, qua illis tamquam stimulus ad virtutum esse
 16. l. 1. 3. 17. possint.

lib. 2. Solemus etiam nonnunquam alios aut alia
 laudare, non tantum quòd omnibus ea laudibus
 digna iudicamus, sed vt illum cui scribimus, ad
 aliquid faciendum cohortemur.

Cum fortè eos laudabimus, qui ex hac vita
 demigrarunt, ita scribemus, vt magis eos ad quos
 scribimus consolari, quàm demortuos velle com-
 mendare videamur: atq̄ hæc paucis de laudibus
 potissimum Personarum.

De laude
 icrum.

Lippus
 Brandoli-
 nus.

De laudandis verò rebus, quas etiam inte-
 gris nonnunquam Epistolis celebrari cerò con-
 stat, paucis hic præcipi nihil potest: consulat, qui
 volet, Lippum Brandolinum, libro de ratione scri-
 bendi Secundo, capite decimo, qui hisce de rebus,
 Vt de ceteris, accuratè scripsit.

Illud hic vnum tacitus præterire nolim, con-
 suenisse à Christianis multa laudari, qua cæca an-
 tiquitas

tiquitas, ut non satis cognouit, ita non multum
pradicauit.

Cuiusmodi sunt, mansuetudo & clementia
erga inimicos.

Immo amor & caritas in eos qui nos odo-
runt, vel persequuntur.

Liberalitas in egenos, quam misericordiam
dicimus.

Dolor ex aliorum rebus aduersis, quam
vulgus Compassionem vocat.

Patientia dolorum, & iniuriarum.

Humilitas, & animi submissio.

Viriussq; sexus castitas.

Item Fides, Spes, Caritas, &c.

Ad Laudatoriam Responso.

Responso.

Ad Laudationem qua ab aliquo affecti su-
mus, modicè ac moderatè responderendum est, no-
stras & nostrarum rerum extenuando laudes.

Cic. 15. l. 2.

6. l. 16.

Manut. 400

l. 4. 12. l. 2.

4. l. 3. 36

lib. 4.

Tamen, cum de nostris laudibus neque pro-
sus assentiendum sit, ne nos ipsi, qua in re minimè
debemus, nimium amare videamur, neq; valde
repugnandum, ne quod in nobis est honorificum,
sultè reijciamus: gaudebimus nos & nostros,
seu nostra laudari, & eo magis, quo vel melio-
res, vel doctiores, vel grauiores sunt, qui aliqua
nos laude prosequuntur. Probata enim virtus, à
magnis praesertim viris, omnibus fortunis est an-
teponenda.

Poterimus igitur non sine gratia dicere, la-
tarinos à laudato laudari viro, quemadmodum

Hector

Cic. 12. l. 6. Hec̄tor ille apud Nauium, *Lotus sum, inquit, lau-*
 Manut. 30. *dari me abs te pater, laudato viro. Dicemus igitur,*
 l. 3. & om. *nos dum nostras legimus laudes, agnoscere*
 nes Politia *quodammodo, non sine maxima animi nostri vo-*
 ni & ad *luptate: cum qui propriam ingenij & virtutum*
 Politanū *gloriam assequitur, is sciat quā optimē alienas*
describere.

Modestē verò recusandi laudes, presertim ingenij & doctrinae, multa exempla inuenire licet apud Paulum Manutium, qui cum sapissimē & clarissimis & eruditissimis viris laudatus sit, incredibile dictū est, quantam copiam & varietatem verborum lectissimorum, sententiarumq̄ in illis responsionibus suis adhibuerit, cum idem semper argumentum tractaret.

Nos igitur ad euitandam arrogantiam, referemus huiusmodi laudes vel in benignitatem dicentis, qui iisdem laudibus ornatus sit, vel in benevolentiam in nos, qui neminem volumus nimis esse in nostra laude liberalem.

Manut. 31.
 l. 3. 34. l. 4.
 14. l. 2. 32.
 40. l. 4.
 4. l. 4.

Illum tamen fructum te ex ea laudatione consecutum dicere poteris, quod, cum virtus laudata crescat, vimq̄ cohortandi habere videatur, magis ad virtutes, aliasq̄ res laude dignas, inflammatus fuisti.

Itaq̄ te emixurum multò etiā dices quā antea diligentius, vt accedas proximē, si vlla ratione poteris, quò ille te peruenisse existimat, vt aliquando veritati iure, quod fortasse nunc humanitati magna ex parte largitur.

Sed si

Sed si laudes essent tam vera, tamq̄ clara, Phi. 13. 1. 8.
 ut in conspectu ferè omnium essent sita, negariq̄ 31. 1. 9.
 minimè possent, mentionem illorum faciemus (si
 qui fuerunt) honorificam, quorum opera, studio,
 auctoritate id factum à nobis fuit.

Verùm à sola Dei Opt. Max. bonitate pro-
 sectas dicere, & pio & Christiano homine di-
 gnum esset.

Idem seruare poteris, cum quis diceret ab Cic. 10. 1. 3.
 alijs te laudari: & illud addere velis, te cum tua
 latari causa, quòd ea merces detur tibi laborum
 & vigiliarum tuarum, tum quòd ea in ciuitate
 tua tribuantur, quæ fortibus & industrijs viris
 digna sunt.

Interdum pudoris est ingenis, nihil penitus
 ad laudationem respondere, præsertim si præter-
 iri silentio possit, saluo honore nostro. Id quòd
 tum maximè fieri solet, cum & alia sunt, de qui-
 bus scribi oporteat.

Cum verò laudantur alijs eosdem & nos lau- Phi. 10. 1. 9.
 dabimus, confirmantes quòd ab amico laudatum
 fuit, & addentes, si quid addi poterit. Vitia au-
 tem tacebimus, nisi aliqua per iocum potius, quàm
 serio vituperare voluerimus.

De Accusatoria, seu Expostulatoria. Cic. 6 li. 3.

Accusatio seu Expostulatio sit, cum aliquem 9. 14. 1. 7.
 accusamus, aut cum de aliquo alicuiusue vitio ex Phi. 11. 13. 1. 1.
 postulamus. 2. 6. 1. 2.

Accusamus illum, qui, quòd promiserat, non 22. 1. 8. 26.
 præstitit. Item accusamus aliquem breuitatis lib. 6.
 Epistola,

Epistola, tarditatis, negligentia, intermissionis
litterarum, modestè tamen & ingeniosè.

Querimur non rectè esse quid ab aliquo factum, potissimum erga nos, aut res nobis caras. & relictos nos esse ab aliquo.

Cic. 9. l. 7.
16. l. 10. 16.
17. ad Bru.
Manuc. 22.
L. 23. 24.
lib. 4.

Cùm alium accusant docti, de aliòue cõqueruntur, causas addere solent, lenissimis vtentes verbis, cur mirentur, cur querantur, cur illud rectè factum non sit, illud solùm agentes, vt illud in posterum nolint fieri, magisq; solliciti videantur esse de futuro, quàm dolere de præterito.

Ideo aut petunt, aut hortantur, aut rogāt, ne posthac ea non faciat solùm, verùm etiam aliqua virtute compenset.

Interdum nos etiam ipsi excusamus amicũ, cur aliquid prætermiserit omiseritue, vel non credentes illũ fuisse in causa, vel errorem vitiumue aliquo modo extenuantes.

Cic. 6. l. 3.
16. lib. 4.

Debet præterea qui alios reprehendit, omnĩ vacare culpa, ne illud fortasse occinatur Hòratianum: Cùm tua peruideas oculis malè lippus inunctis, Cur in amicorum vitijs tam cernis acutum, &c.

Idcirco Cicero cùm alicuius se suspectum esse rei arbitratur, diligenter se expurgat, factumq; suum cum factò illius, quem accusare paratus est, si opus est, comparat.

Aliquando simpliciter querimur de aliquo, adhibitis tantùm causis nostra querela.

Ad Accusatoriam seu Expostulatoriam Responsio.
Responsio.

Ad Expostulatoriam Accusatoriamq; ea pertinere omnia videntur, qua supra in Excusando necessaria esse diximus.

Cic. 19. l. 15

ad Atti. 16.

lib. II.

Manut. 18.

Illud hoc loco considerandum est, iusta ne

lib. I.

accusatio sit seu expostulatio, an iniqua. Si iniqua, vel non fecisse dixisseue dicemus: Vel recte nos fecisse, aut dixisse honestis quidem rationibus, & modestis comprobabimus. Deinde grauem nobis non fuisse, illam accusationem monstrabimus, sed gratam potius, cum ab amico animo, à prudenti, à fideli venerit.

Ci. 28. l. II.

Plin. 17. 18.

l. 7. 19. 9.

Manut. 22.

lib. 2.

Si, qui scribit, iustam nos accusandi causam habebit, extenuabimus rem ipsam, aut non consulto eam nos fecisse dicentes, aut aliorum peccatis coactos.

Quandoq; non crimen, sed culpam à nobis amouemus, in aliumq; hominē, vel in quampiam rem conferimus.

Cic. 2. l. 10

Sæpè comparata causa dicimus necesse fuisse alterum facere, & id quod fecerimus, satius fuisse: è duobus enim malis, cum fugiendum maius sit, minus est eligendum.

Verum si meritò reprehēdimur, nulloq; modo crimen à nobis nec remouere, nec reijcere in alium hominem aliamue rem possumus, confitendum est liberè & ingenuè delictum amico (modò id tibi apud alios nulli vel vitio vel fraudi esse possit) vbi non solùm parata solet esse venia, sed summa etiam laus.

Multa alia de hoc Epistolarum genere huc possent adferri. Ceterum cum non omnia hic inculcanda sint, immò nec admodum religiosè inscribendis Epistolis obseruanda, reliqua duximus omittenda, remittentes eos qui plura desiderant, ad Brandolinum, qui de Accusandi genere c. 19. & 20. Excusandi verò & Defendendi cap. 21. libri Secundi, eruditè admodum disputauit.

De Exprobratoria.

Expostulatio & exprobratio differunt.

Cum amicis expostulamus: Cum inimicis verò & ingratis exprobramus. Quapropter in illo genere mitiores, in hoc aliquanto seueriores sumus.

Et quoniam ab humanitate videmur recedere, ita loquamur, vt appareat nos id facere coactos quod fecimus, & ab ingrato homine beneficiorumq; inmemore impulsos.

Porro exprobratio, qua in illos solemus vti, à quibus pro officijs nulla nobis relata est gratia, sub Expostulationis genere contineri videtur. Quia licet turpis illa quidem (vt fatentur omnes) & vix tolerabilis sit, quia meminisse debet qui accepit beneficium, obliuisci qui dedit, vt ipsa etiam nos docet Gratiarum pictura, de qua Mythologia scriptores consulendi: interdum tamen ingrati animi vitium impellit nos ad exprobrandum.

Cic. 2. 5. l. 5. Itaque sic moderanda est, vt non te collati neficij pœnituisse dicas, ac illius vitio tuam immutaturus sis sententiam: sed vt ostendas, maleficium pro beneficio non esse reponendum, & vi-

rum

rum bonum semper cum memorem beneficij, tum gratum esse oportere.

Commemorat interdum Cicero officia omnia, qua amico prestitit, non quo aliquid aut queratur, aut exprobet, sed quo ex hac beneficiorum commemoratione, ad ipsam descendat Hortationem suae consolationem, faciliusque, qua velit persuadeat, aut alia praestet beneficia. Cic. 17. l. 9.

Huic formae Epistolarum abrupta conveniunt initia.

Ad Exprobratoriam Responsio.

Ad Exprobationem eodem modo est respondendum (si iustam habet exprobrandi causam) quo ad Accusatoriam: ea tamen modestia & tranquillitate animi, ut paupertatem tuam excusans, viriumque imbecillitatem, & fortunam ipsam, aliquidve simile, nec immemor beneficij, nec ingratus vir habearis.

Polliceberis tamen, te si vlllo unquam tempore data fuerit occasio, re ipsa praestitutum, ut homini non ingrato se beneficium tribuisse cognoscatur.

Si nulla esset causa (solent enim quandoque homines, vel a natura ipsa, vel aliqua alia ratione adducti, iusta & debita etiam officia commemorare, aut praeter rem exprobrare) tum poteris & apte & commodè dicere, relatam tibi potius esse gratiam, quam beneficium praestitutum. Aut parem te vicem, aut aliqua ex parte pro viribus tuis reddidisse, indiesque maiorem, si per tuas fortunas licebit, redditurum.

Pli. 4. l. 2.

Cic. 7. l. 3.

3. l. 8. 10.

2. 11. ad Ac.

10. l. 7. 4.

1. 8. 6. 8.

lib. 14.

ad Octaviū.

Man. 2. 12.

lib. 2.

Quamobrem concludes, nihil fuisse, cur talia diceret, cum illa commemoratio, quasi exprobatio fuerit immemoris beneficij, à quo vitio tam te alienum esse scribes, quam, qui plurimum.

De Inuectiua.

Ab Exprobratorijs ferè non separantur Inuectiua, quando scilicet in aliquem inuehimur, & atrocissimis verbis alicuius scelera, vt ingrati, vt crudelis, vt infidi, vt tyranni, insectamur.

Que probanda sunt, quatenus ad insectationem vitij, aliosq; ab eo vitia genere deterrendos parata sunt. Nam vt inuadendum est in vitia, ita homini, quantum fieri poterit, parcendum, optimi quique existimant.

Ceterum cum ferè omnes propensi simus ad obiurgandum & admonendum, ipsi verò obiurgari & admoneri vix sustineamus. non est necesse nos hic multa prescribere.

Cum verò & Accusando & Excusando vehementibus esse liceat, in hoc genere Epistolarum multo vehementioribus: capit enim omnium ex iracundia profectam orationis acrimoniam, omnesq; dentes.

Christianis
modestius
inuchen-
dum.

Christiano tamè homini sicut moderatè irascendum, ita quoque moderatè in alios inuehendum est, vt amarities obiurgationis quadam lenitate & mansuetudine temperetur.

Ad Inuectiuam Responsio.

Illud principio hic admonendum: Homo Christianus cum sæpè grauiterq; Deum offendat, & eius

Et eius tamen admonitionem non sentiat, par esse
 ut exemplo Conditoris sui non sit atim de vindicta
 cogitet, sed vincat in bono malum, ut Apostolus
 docet.

Quod si igitur Inuectiua Epistola respon-
 dendum fuerit, ne quid perturbato animo dica-
 tur aut fiat, ut sine ira irasci videamur.

Optime tamen doctissimiq² viri existimant, Epist. 1. ad
 Inuectiuis litteris aut nihil esse respondendum, Q. fr. Ci. 7.
 aut certe tum demum, ubi iam ira, animiq² com- 3. 1. 3. 2. 1. 5.
 motio sedata fuerit, imitandumq² Philosophum
 illum, qui aliquando iratus seruo, Male te multa-
 rem, inquit, nisi iratus essem. Sic, inquam, & nos
 ad Inuectiuam subito respondere possemus, nisi
 irati essemus.

In hac igitur responsione omnia epistola Ac-
 cusatoris capita ponenda sunt. Deinde paratè &
 moderatè omnia ordine refutanda rationibus
 subiectis, aut attenuanda suspicio.

Vitam nostram ex antea actis spectandam esse
 scribemus, nullam nobis causam, utilitatem, aut
 commodum fuisse id faciendi, dicendū: Immo
 incommodum, damnum, dedecus.

Quandoque non omnibus accusatoris capiti- Cic. 28. 1. 7.
 bus in principio repetitis, sed ordine tantum, quod 3. lib. 11.
 primum dixit, refutabimus. In vnaquaque causa
 repetendo (quod solet Cicero) accusatoris verba.

Amicitiam nos, quoad ipse volet, conserva-
 turos indicabimus: nam semper debet esse inue-
 ctiua modesta responsio, non arrogans, non super-

ba, procul ab omni ira, licet quandoque & Cicero, & alij grauissimè læsi, & non tantum sua, quantum vel Reip. vel aliorum, aliarumve rerum causa irati, acerbissimè rescripserint.

De Excusatoria vel Apologetica,

Excusatio qua nos vel alios de tarditate, raritate, longitudine vel breuitate litterarum, vel

Cic. 7. l. 1. 15. alij denique rebus excusamus, habere debet simplicem, breuem, & dilucidam expositionem, cum
17. l. 2. 3. 7. plicem, breuem, & dilucidam expositionem, cum
l. 6. l. 1. 8. attenuatone suspicionis.

18. 31. 35. l. 10. In hoc genere, si poterimus, crimen à nobis
21. 24. l. 6. remouebimus. Sin minus, afferenda est facti ratio, culpaque reijcienda in fortunam, imprudentiam, vel necessitatem, excusando paupertatem
ad Att. 6. rationis, ignorantiam, angustias temporis, occu-
32. l. 2. 2. l. 3. pationes, morbos, pericula, & huiusmodi res, qui-
2 l. 4. ad bus ad aliquid aut pro amicis, aut pro nobis etiam
Brut. 17. 15. orationis, ignorantiam, angustias temporis, occu-
ad Q. F. l. 1. pationes, morbos, pericula, & huiusmodi res, qui-
l. 1. Pl. 8. bus ad aliquid aut pro amicis, aut pro nobis etiam
l. 14. 3. 4. l. 5. ipsis faciendum vel non faciendum adducti fui-
4. l. 6. 20. l. 1. mus.
7. 12. l. 8.

Manut. 17. Ingenui tamen hominis est, pro loco & tem-
10. l. 14. 18. pore rem non modo fateri, sed petere etiam ut
l. 2. 27. l. 4. sibi ignoscatur, & polliceri se negligentiam illam,
Cic. 14. l. 6. iacturam temporis, non præstita beneficia, & re-
3. l. 14. ad liqua id genus, assidua diligentia, multo labore,
At. l. l. cura, studio, & amore, vel cum favore compen-
Pl. 3. l. 9: saturum.

Cic. 1. lib. 3. Perquam festiua tamen & venusta habetur
vlt. 6. excusatio, cum eodem crimine amicum condem-
nandum esse dicimus, quo nos vel condemnat, vel
condemnare posset.

Huc pertinet (quod huius generis videtur esse proprium) cum vel non accusati excusamus nos, rationesq; in medium asserimus, cur aut aliquid fecerimus, dixerimusve, aut amicum hortari ad aliquid fuerimus.

Cic. 5. l. 2.
in fin. 7. 8.
lib. 4.

Vt puta, cum semel atq; iterum, vel sapius aliquem eidem commendas, viderisq; illius liberalitati, cui scribis, diffidere: tum enim causas, quamobrem id facias, explicabis.

Ad At. ult.
& p. 16.

Ad Excusatoriam seu Purgatoriam
Responsio.

Ad Excusationem responsio aded modesta erit, vt rem non aliter me accepisse dicam, quam ipse vel ficerit, vel dixerit.

Cic. 4. l. 4.
15. l. 9. 4. l.
10. Ad At. 7.
l. 11. Plin. 13.

Ideo si quis se excusat, cur vel sapè eodem exemplo, vel rariùs scribat, & huiusmodi accipiam excusationem, qua vsus est ex ea parte, qua ad scribentis honorem spectat.

l. 7. Manut.
24. l. 2.

Nam cum nostra amicitia nullas recipere debeat suspiciones, nec amicus peccare pratermittendo officio potest, nec nos animum illius aliter atq; est, interpretari.

Suspicio
venenum
inimicitia

Quo circa tollendæ penitus sunt ex mutua nostra benevolentia omnes suspiciones.

Paupertate
orationis
se laborare
scripserat
Sulpicius.

Verum cum modestiæ causa diceret, vel pauperem se esse orationis, vel indoctum, vel aliquid simile, id nunquam concedere, nostræ etiam est modestiæ, vel potius humanitatis.

Dicam aliquando iustam & idoneam esse excusationem, id tamen ne sapius faciat. rogabo,

Ad Cicer.
epi. 4. l. 4.
Cic. 25. 25a

rationesq; subijciam: Et demum assiduitate potius litterarum, aut aliqua alia re explendum esse officium quàm excusatione, ostendam.

Quòd si excusatio minus probabilis videretur, inuenienda sunt rationes, quibus modestè ostendamus non esse accipiendam: admonebimusque, vt maiorem in posterum, aut vtilitatis, aut honoris sui, aut commodi aliorum rationem habeat.

Hac tamen omnia ita scribenda sunt, vt ad virtutes potius, bonosq; mores ille inflammetur, quàm ad vllam prouocetur iram: & edo consideranda est hominis natura, & illi quandoq; sic indulgendum (etiã si minus idonea videatur causa) vt nocere tibi minimè possit.

De Deprecatoria, seu pœnitente.

Hac forma immeritò prætermissa est à quibusdam, cum eius vsus non minus quàm ceterarum frequens videatur.

Ergo in hac Epistola peccatum seu culpam nostram, aliorumue, quorum nomine scribimus, planè aperteq; confiteri solemus: hoc primum.

Tunc orare, vt nobis, vel illis venia tribuatur, quam vt facilius impetremus, rem siue crimen extenuabimus his modis & rationibus:

Quòd per imprudentiam, quòd per ætatis imbecillitatem, quòd nunc primum, antè hac nunquam in illud vitium inciderimus.

Addemus, Nos seu illum pro quo scribimus, in magno mœrore versari, præ pudore domo pedem

dem non efferre, timere omnia, & nō mediocrem ob admissam culpam dolorem pra se ferre, vt misericordia dignus videri possit.

Ad hac, eius quem placare voluerimus, lenitatem clementiamq; laudabimus, & ex antecedente probitate hominis qui peccauit, spem bonam illi faciemus, vt ipsum supplicantiem veniam impertiuisse non pœniteat. Idoneum huius generis exemplū inuenies apud Plinium Epistola 21. lib. 9. ad Sabinianum.

Ad Deprecatoriam Responso.

Laudare initio poterimus confessionem culpe, & ea nos maximè impelli dicemus ad ignoscendum, siquidem ignoscere pulcrum iam misero, pœnaq; vidisse peccantem, vt ait Claudianus.

Responso.

Cupere nos quantum in nobis est, nemini prorsus irasci, neminem punire, sed aliorum delictis à mansuetudine nostra ad iustissimam iram aliquando traduci, immo potius trahi.

Nilominus semper apud nos plus valuisse illam ad ignoscendū, quàm istam ad puniendum, nec nos tam aliorum iniurijs ladi, quàm summissione placari.

Pollicebimur, si ita se in posterum gesserit vt promiserit, nos illum multo cariores habituros.

Denique alia huiusmodi non insuauia, paulum cogitanti, & Epistolam Deprecatoriam inspicienti, in mentem venient.

De locosa.

Cic vlt. l. 2.
 Omnes fer.
 l. 7. ad Tre.
 bar & mul.
 tæ l. 9. Pl 6.
 l. 1. l. 2. l. 7.
 Man. 17 l.
 1. 27. l. 3. fe.
 re in fine 52
 l. 4. Cic.
 12. 23. l. 7.
 Plin. 15. 21.
 l. 1. Cic. 1.
 offic.

Reliquum est iocosum Epistolarum genus, quo nimirum tunc utimur, cum de rebus loquimur iocosis: sed ad iocos acere est adhibendum iudicium: nec enim cum omnibus iocandum est, sed inspicienda est persona, & pro persone qualitate iocandum est, vel non iocandum, cum sint qui iocum nec dicere soleant, nec ferre possint.

Est autem duplex iocandi genus, vnum illiberale, petulans, flagitiosum, obscœnū, aut scurrilitati proximum, quod vt homine indignum Christiano prorsus reijciendum est.

Alterum elegans, urbanum, ingeniosum, facetum, ac proinde amplectendum.

Iocosè aliquem carpere, & de eo conqueri, quandam affert gratiam: Nam iocando possum aliorum dicta, sententias, & facta consutare.

Sed cum Iocus nature sit munus, in eoq; obacumen & leporem, quibus rebus ioci commendantur, & admiratio & delectatio inesse soleat, illud maximè cauendum est, ne dum nos ridicula dicere volumus, in ridiculo ipsi simus.

Cicronis
 ioci.

Iocosus & facetis epistolis ita delectatus est Cicero, vt vix vllam iocandi occasionem præmittere potuerit, sed tamen in yisdem hac vtitur cautione, vt non velit nisi tempestiue iocari.

Sed quid ago, inquit, cum mihi sit incertum, tranquillo ne sis animo, an, vt in bello, in aliqua maiuscula cura, negotiōue versere. Cum igitur erit mihi exploratum te libenter risurum, scribā ad te pluribus.

Item

Item Epist. 4. lib. Iocerne tecum, inquit, per litteras? Cuiem me hercule non puto esse, qui temporibus his ridere possit.

Aliquando etiam in rebus seuerissimis vtitur iocis.

Aliquando ex ipso loquendi genere occasionem arripit.

Sed diligens Epistolarum ipsius lectio, praesertim ad Atticum, haec & plura docebit.

Solet autem iocationes suas ita claudere:

Sed iam satis iocati sumus.

Sed haec iocati sumus, & tuo more, & non nihil etiam nostro.

Sed de ioco satis est.

Plerumq; etiam à iocis ad seria sibi transitum parat hoc modo.

Extra iocum, vel, remoto ioco.

Aliquando iocis suis aliquid praefatur.

Sic tu (libet enim mihi iocari) quod disertum non erit, ne putaris meum.

Alicubi admonet, ea quae dicit, non esse iocantis verba:

Atque haec nolo me iocari putes.

Ad iocosam Responso.

Ad Epistolam Iocosam, iocosè quoq; modò Responso ne quis offendatur, respondebitur.

Ad graues viros, & maiores, habita omni ratione grauitatis, dignitatis, & aetatis, modestè est respondendum.

Non tamen eodem modo rescribendū ad omnes.

In pares siquidem & inferiores licebit uti iocis: In alios verò, vel non utendum, vel utendū modicè aut etiam intra modum.

De facetijs & iocis fusè & praelarè Iouianus Pontanus libris de Sermone. Et in 2. de Oratore Cicero ad Q. F. quem qui diligenter legerit, ei ad iocandum materia deesse vix possit.

De Flebili seu Lacrymosa.

Flebile seu Lacrymosum Epistolarum genus seu triste & miserum dicitur, quo querimur, dolemus, ingemiscimus, aut cruciamur, aliquid nobis, parètibus, amicis affinibus vel patriæ accidisse incommodi.

In quo quidem genere rationes nostri doloris, gemitus, cruciatus afferendæ sunt. Et quam spem, si vlla est, & qua in re, quòue in homine habeamus.

Solet flebilis Epistola gaudere interrogationibus & exclamationibus, ut & magis illum ad quem scribimus, mouere possimus, & nostrum dolorem ac mœrorem non mediocrem esse significemus. In quibus tamen, ut in alijs omnibus adhibendus est modus aliquis.

Sciant verò studiosi, non omnibus Epistolarū generibus (quale videmus esse Flebile) certas posse prescribi regulas de illarum œconomia. Quo circa hic ea tantum posuimus, qua apud doctos obseruari animaduertiq; potuerunt.

Huius porrò argumenti Epistolas, in quibus gemitus & lacrymas videmus, quarat, qui volet apud Ciceronem libro Epistolarum 14. & quas-

dam ad Atticum vt 7. lib. 11.

Ad Flebilem Responſio.

Ad Flebilem eo reſpondendum eſt ordine, Reſponſio.
quo in conſolando vtendum eſſe inſiſta dicemus.

De Conſolatoria.

Nullum eſt Epistolarum genus, in quo libentius verſari deceat hominem Chriſtianum, cui Conſolato
riarū Epi-
ſtolarum
vtilitas.
proprium eſt gaudere cum gaudentibus, & flere cum ſlentibus. Nullum quoq; pulcrius aut frequentius, nullum propter multos eſt Philoſophia locos, & exemplorum copiam, qua in conſolando adhibentur, grauius eſt, quam ſit Conſolatorium.

Quoniam verò hac vita miſeriarum pleniffima eſt, nec mortalium quiſquã reperitur, quem non attingat dolor, intelligitur, quàm magnum beneficium eſtimari debeat, alienum tollere vel mitigare dolorem ac luctum, quod tamen non cuiuſuis eſt hominis, ſed auctoritate quadam & ſapientia præditi.

Cicero vt in omnibus Epistolarum formis quàm maximè excelluit, ita in ſcribendis conſolatorijs valuit quàm plurimum, ex quibus huius generis præcepta permulta poterunt colligi. Sic & graues ſententia, & ad conſolandum aptiſſima, cum ex alijs eiufdem ſcriptis, tum ex Tuſculanis. Queſtionibus, ex Plutarcho, Seneca, Franciſco Petrarca de remedijs vtriuſq; fortuna, & poſtremo ex libris Paracleſcon ſeu Conſolationũ Antonij Hemertij abunde multa ſuppeditabuntur.

Nunc

Nunc age dicamus, quo pacto Consolatio rectè adhibenda sit.

Cic. 2. l. 2. In Consolando natura nos docet, primum
 10. l. 3. f. l. 4. alterius infelicitate, molestia, dolore, rei alicuius
 14. l. 6. l. 3. iactura, & morte doleamus. Deinde blandè &
 4. l. 6. amicè reddamus rationes, quibus amicum à mo-
 ad Att. 10. lestijs & dolore abducere conemur, eum vehe-
 11. l. 2. l. 4. menter hortantes, vt omnem aduersam fortu-
 Philo. 10. nam fortiter ferat, & quid sit forti & sapienti
 11. l. 3. homine dignum cogitet, quid grauitas, quid al-
 Manut. 18. titudo animi, quid acta eius vita, quid studia,
 l. 3. scè in medio 47. quid artes ab eo flagitent, quibus à pueritia flo-
 6. 4. ruit, quid ipsa natura, quid tempora, quid neces-
 ad Atti. 2. sitas.
 415.

Non illi solum id accidisse, ea nos conditio-
 ne natos esse, vt nihil quod homini accidere possit,
 recusare debeamus. Turpe esse expectare tempo-
 ris medicinam, quam representare ratione pos-
 sumus.

Et quod omnium maximum est, acquiescen-
 dum esse in summi Dei voluntate, cuius nutu, ius-
 tè, clementer, & sapienter fiunt, reguntur, gu-
 bernantur omnia, cuiusq; proprium est, dolorem
 & incommoda omnia in letitiam vtilitatemq;
 mutare.

Cicero 9. Poteris quandoq; à rationibus incipere ipsis,
 ad Brutum quibus aliquando amicus consolatus te fuit. Indi-
 Manu. 46. gnum enim viro esse existimant docti, quod alte-
 4. in fin. ri praeceperit, id ipsum facere non posse, vel non co-
 nari. Vnde sic scribit ad Ciceronem Sulpitius
 epist.

epist. 5. lib. 4. Deniq; nolite te obliuisci Ciceronem esse, & quæ alijs consueueris præcipere, & dare consilium: & quæ sequuntur.

Si non potes aliquid efficere suadendo, gratia contendes, & rogando, si quid tua causa & aliorum velit, ut illis se molestijs laxet, eaq; faciat, quæ & se & prudentia & fortitudine animi sui digna iudicavit.

Si quid profeceris, quantũ voluptatis affecutus sis, ostēdes: sin nihil, officio tamē beneuolētissimi atq; amicissimi functũ te fuisse significabis. Cic. 14. l. 5.

Excusant se quandoque, qui consolantur, cur longiores non sint, ne vel diffidera prudentia illius videantur, vel illum obtundere, si minus eo studio delectaretur.

In fine verò Epistola nostram illi operam studiumq; pro viribus nostris pollicebimur.

Epist. 5. lib. 4. cuius supra mentionem fecimus, Seruius Sulpitius orator & iurisperitus eximus, Ciceronem ipsum, propter filia Tulliola ex partu obitum, consolatur tanta auctoritate, prudentia, humanitate, & orationis suauitate, ut nihil in eo genere putetur exstare perfectius, quæ idcirco Cicero (ut ipse testatur Epistola proxima) dolorem vix consolabilem propè omnem detraxit.

Hanc proinde Epistolam legant, relegant, ediscant, ac si quando aliquem de morte parentis, fratris, sororis, filiorum, consanguinei, affinis aut cognati alicuius consolabun-

tur, ne omittant iisdem argumentis uti, quibus intelligunt esse usum eo loco Sulpitium.

Nam quamuis ex Christianorum disciplina & libris sanctorum virorum etiam maior ac firmitior ad consolandum materia sumi potest, fit tamen, nescio quomodo, ut illa hominum antiquorum, à nostris institutis remotorum doctrina & exempla nos Christianos vehementius permoueant. & ad quiduis persuadendum, maius quoddam momentum habeant.

In primis nitantur adolescentes in hac forma litterarum omnem verborum lenitatem adhibere, ut consolatio grauibus instructa sententijs, & mollibus exornata verbis, ad miserorum afflictorūq; aures magna cum suauitate affluat, & in intimos eorum sensus illabatur.

Ad Consolatoriam Responso.

Responso. Consolanti respondebis, primum, gratam tibi fuisse Consolationem, si minus iucundam. Nec dubium tibi fuisse, quin tali ex tuis incommodis mœrore afficeretur amicus.

Cic. 6. l. 4.
13. 15. l. 5.
ad Attic. 7.
lib. 11.

Plin. Ma.
nut. 36.
lib. 4.

Deinde quem fructum ex illius litteris ceperis, quod illis lectis aliquantulum acquieris, cum oratio prudens ac beneuola, auctoritas, exempla, consilia, ceteraq; res eleganter copioseq; collectæ, multam adhibuerint medicinam dolori. Sed illud maiorem, quod firmitudinem grauitatemq; animi illius perspexeris.

Postremo, vbi causas tui doloris & fletus exposueris, desiderare te amici presentiam ostēdes, quam

quam multum morori tuo (quando littere tantum valuerunt) mederi posse significabis.

Grati tamen viri est, gratias agere, & vicissim officium suum amico & semper & ad omnia promptum paratumq; ostendere. Precaberis tamen Deum ipsum, ut nunquam illi tua vti opera contingat, nisi in rebus cum secundis tum lætis.

Si consolatio nihil nobis profuerit, laudabimus animum, studium, & ingenium consolatoris, quod tanquam bonus ac peritus medicus nullum remedij genus non admouerit, sed malum vincere omnem artem. Quomodo & Cicero ad Atticum Epist. 16. lib. 10. Nescio, inquit, quomodo imbecillior est medicina, quam morbus.

De Officiosa.

Officiosa Epistola, qua operam, vel pollicendo, vel prestando nostram, aut prestitam honestè commemorando, vel gratiam inimus a quod aliquem, vel initam aut fouemus, vel augemus: iure generi Cōsolatorio subijcitur, quia cum alibi, tum in quaque Consolatoria Epistola, ut dictum est, operam nostram studiumq; polliceri solemus.

Commemoratis enim prius, si placebit, amicitiæ nostræ causis, nil tam promptum & paratū esse scribemus, quam omnem nostram operam, curam, diligentiam, auctoritatem, gratiam, & facultates, ad omnia, que ad amici voluntatem, commodum & dignitatem pertinere cognosce-

Pli. Cic. 10.
l. 1. 32. l. 6.
16. lib. 7.

Manut. 23.
l. 2. in. fin.

Cic. 8. 11. l. 5. Ideo rogabimus, ut nostra, quantulacumque
 Manut. 38. sit, opera, aliisque rebus, & ipse, & sui in omnibus
 lib. 4. ut autur negotijs publicis, priuatis, forensibus, &
 domesticis, cum suis, tum amicorum, ac aliorum
 omnium, quoniam hoc nobis gratius, atque opta-
 tius fieri nihil possit.

Cic. 10. l. 3. Addemus etiam (si ad rem facere videbitur)
 ferè in prin- nos semper desiderasse tempus dari, quo & ipse,
 cipio; & alij cognoscerent, quanti à nobis fiat, vel do-
 luisse nunquam datam nobis fuisse occasionem præ-
 standi officij iam diu debiti.

Cic. 1. lib. 3. Nunc autem accidit, nihil nos prætermittere sine
 nefario scelere posse.

Cic. 1. lib. 8. Si quid prætermisissum fuerit, & crebritate &
 17. l. 5. 29. magnitudine officiorum nos resarturos pollicebi-
 l. 10. mur. Si quid autem præstitimus, non minus bre-
 pli. 4. l. 2. uiter quam modeste commemorabimus, quantum
 extiterit studium nostrum, dignitatis amici vel
 tuenda, vel augenda.

Seu potius non dubitare nos scribemus (quod
 modestius & laudabilius habetur) quin vel sui
 vel alij perscripserint, cum nec mediocre, nec ob-
 scurum, nec eiusmodi fuerit, quod silentio possit
 præteriri: breuiterque rem ipsam nos attingere
 poterimus.

Cic. 10. l. 3. Nihil præterea nos prætermisissuros pollice-
 non longè bimur, quod ad utilitatem honestatemque eius
 à principio spectauerit. Omnia igitur, dicemus, & postulet à
 nobis & expectet, cum officijs nostris amici cogi-
 tationis superaturi simus.

Tam priusquam de Responsione ad Officiosam dicamus, illud hic annotandum duxi: Officiosam epistolam vulgo appellant eam, in qua operam nostram studiumque amico pollicemur.

Sed vocem multo latius patentem nimis arctant, cum ad hanc significationem restringunt, magnamque Epistolis Consolatorijs, Gratulatorijs, Monitorijs, alijsque nonnullis iururiam faciunt, quippe qui eas quoque hac appellatione, quam tamen non minus merentur, non dignantur.

Immo verò Officiosa verius haec dici possint, quamvis qui aliquem consolatur, qui alicui gratulatur, qui aliquem monet, re ipsa officio amici fungatur: at qui aliquid pollicetur, verbis duntaxat officium amici praestet. Possunt ergo rectius fortassis Pollicitoriae nominari.

Ad Officiosam Responsio.

Ad officiosam Epistolam omnia responderi poterunt, quae in Gratiarum actione conuenire diximus, Non minus enim officiosa & humilitatis plena esse debet responsio, quam fuerit Epistola, ad quam respondetur.

Et si minimè noua tibi fuerunt, quae praestitit amicus, grata tamen & iucunda declarabis. Cum ea sit amici voluntas, humanitas, & beneuolentia erga te, libenter talem te amplecti amicum.

Polliceberis etiam operam tuam, certandumque esse officijs dices, quibus aequo animo vel vincas illum vel vincaris ab illo.

Quae genera Epistolarum sub Officiosa contineantur.

Responsio

Ci. 15. 19. l. 1
32. lib. 7.

Manut. 3. l. 1
16. 26.

lib. 2. 14. l. 3.

pli. 1. l. 4.

14. l. 7.

lib. 8.

Tuam omnem spem significabis in illo vno. vel in illo maximè post Deum ipsum, à quo primo bona omnia emanant, positam esse, tantam humanitatem & benevolentiam, tot tantaq; officia, nullam vnquam inobscuratam obliuionem.

De Gratulatoria.

Cic. 11. 12. De Gratulatione dignum sanè est obseruare, quod vir eruditiss. & eloquentiss. Paullus A-
li. 3. 8. 1. 15. nutius annotauit in epist. 7 lib. 1. qua Cicero Cur-
Plin. 1. 3. 23. rioni de Tribunatu plebis gratulatur.
lib. 4. 12. 15. Tria seruat, inquit, in officio Gratulationis,
1. 5. 26. 1. 6. primum gratulatur tantam dignitatem. Deinde
Manu. 1. 2. 8 bene precatur. Tum hortatur ad Magistratum
1. 1. 9. 10. 1. 2. cum laude gerendum. Haecenus ille.
20. 29. 1. 3.
29. 30. 45.
lib. 4.

Gratulatio, (quæ aut vilitati, & commodo debetur, quæ magna quidem est: aut honori ac dignitati, quæ maior habetur: aut virtuti & pietati, quæ omnium est maxima) fit, cum alicui gratularis de rebus, vel quæ illi prosperè euenerunt, vel quæ alijs, de quibus quidem maximam illum arbitraris percipere letitiam.

Si de rebus quæ ad hominem pertinent, illud obseruare debes, vt incredibili te ex illa dignitate, vtilitateue illi nec petenti, nec ambienti delata, nec expectanti quidem, affici letitia dicas, perinde ac ex rebus tuis, & ipsius causa, & tuo quoque nomine, & quod vides ea egregijs & doctis viris tribui ornamenta, & commoda, quæ debentur:

Addes etiam, non dubium tibi fuisse, quin illam

lam affecuturus esset rem, cum multò etiam maiora illius merita postulent: Orabisq; Deum, ut honorem illum, aut facultates fortunet.

Inferes tamen nonnunquam hortationem ipsam, etiam si minus necessarium esse intellexeris, ut & tuum testificeris in illum amorem, & magis hominem ad virtutes, & res praclarissime gerendas inflammes. Cic. 5. 7. 9. l. 2. 14. 19. Pl. 23. l. 7.

Si de alijs, ut puta de fratre erit gratulatio, mirum in modum te gaudere scribes, illum cepisse fructum vel pietatis in suos, vel animi in Remp. vel rerum bene & prudenter gestarum, cum affecutus frater fuerit illam aut dignitatem, aut utilitatem. Cicero 7. 9. lib. 15.

Idq; te facere significabis, cum fratris causa, tum quòd iudicas amicis omnibus secundis rebus dignissimum. Quo quidem genere utimur, cum vel nobis ipsi gratulamur, vel alijs aliqua re nostra. Ad At. 1. l. 4. Pl. 19. l. 4. 23. l. 9.

Vbi cauendum esse arbitror, ne aded inaniter & effusè animus noster exultet, ut illa letitia, vel gestiens, vel nimia dici possit.

Rerum autem ordo postulat, ut cum mista est epistola, gratulatio sit in principio: id quod & Cicero ostendit & filius. De gratulatione vide Brandolinum cap. 18. lib. 2. Cic. 9. l. 22. 12. l. 3. 21. l. 16. vltra medium.

Ad Gratulatoriam Responso.

Ad Gratulatoriam rescribes, gratam tibi fuisse gratulationem. Amici enim cum humanitatem, tum benevolentiam agnoscis, cum minime

Cic. II. 14. *dubium vlllo tibi vnquam tempore fueyit, quin*
 1. 4. 21. l. 16. *omni ille afficeretur latitia de omnibus tuis tum*
 ad Att. l. 9. *honoribus.*

Cæsar ad
 Oppium. *Vt & semper cepisti voluptatem, capturusue*
 Plin. 8. l. 4. *ex omnibus rebus esses, quas ad illius vel dignita-*
tem vel vtilitatem pertinere cognosti, cognos-
ceresue.

Cic. 15. li. 2. *Optare te, & sperare monstrabis, rem non*
modò prosperè euenturam, sed etiam maxima ti-
bi voluptati fore: Considerare etiam, multum te in
ea amici humanitatē, & prudentiā adiuturam.

Probatissimam tibi esse significabis rationem,
quòd ab optimo sit animo: Demum gratias age-
re, tuæ esse partes videntur.

De Epistola, qua gratias agimus.

Ci. 15. l. 2. *In gratiarum verò actione, qua primum lo-*
 11. l. 10. *cum in Epistola, si pluribus de rebus scribendum*
 P. 19. l. 4. *est, desiderare videtur, accuratè & prudenter de*
 2. l. 5. 3. 16. *rebus nostris actum esse ab amico ostendemus.*
 28. l. 6.

Manu. 15. *Confectam rem esse, siue consiciendam nos spera-*
 lib. 57. li. 4. *re, ex nostra sententia.*

Resq; ipsas, si videbitur, qua ab illo facta
sunt, narrabimus, omnes conferentes non in me-
rita nostra, sed in illius cum humanitatem, tum
liberalitatem, & diligentiam.

Manut. 26. *Id quod faciemus etiam, cum de rebus nobis*
 lib. 4. *donatis erit dicendum, pollicebimurq; non me-*
diocrem nos adhibituos curam, vt viros nos di-
gnos amici laudibus & fauoribus ac muneribus
prostemus.

Verum si res fortè fottuna minùs ex voto successerint, per amicum non stetisse fatebimur, quo minùs eas affecuti fuerimus: omnia enim qua ab amico profiscuntur grata nobis esse & solèt, & debent.

Demum vel apertè meritas agemus gratias, & si dabitur, relatuos promittemus: sin minus, Deum ipsum orabimus, vt cumulatè pro nobis respondeat: Vel per circuitionem faciemus, gratiarum relatione potius quàm actione opus esse scribentes.

Dicimus tamen, quandoq; non esse amici agere gratias, vel pluribus id agere, ne blandus esse videatur: cum iam pridem id ex nostra necessitudine qua ad summam beneuolentiam peruenit, sublatum esse deberet.

Ci. 24. l. 10.
15. l. 11. ad
Brut. 6.
Manut. 12.
lib. 4.

Dubitare videntur nonnulli, num inter amicissimos, gratiarum actio locum habere debeat. An verò, quod Bruto & Planco visum est, sine offensione prætermitti possit. Sic enim ille: *Iam nò ago tibi gratias: cui enim re vix referre possum, huic verbis nò patitur res satisfieri.* Rursus idem: *Noli expectare, dum tibi gratias agam: iam pridem hoc ex nostra necessitudine, qua ad summam beneuolentiam peruenit, sublatum esse debet.*

Plancus autem sic quandam exorditur Epistolam: *Facere non possum, quin in singulas res meritaq; tua tibi gratias agam: Sed me hercule facio cum pudore: neque enim talis necessitudo, quantam tu mihi tecum esse voluisti,*

desiderare videtur gratiarum actionem, neque ego libenter pro maximis tuis beneficijs, tam vili munere defungor orationis. Et malo presens obseruantia, indulgentia, assiduitate memorem me tibi probare. Sic igitur illi sentiunt.

Sed Cicero epistola decimanona libri 10. de Gratiarum actione sic scribit: Quanquam gratiarum actionem à te non desiderabam, quum te re ipsa atque animo scirem esse gratissimum, tamen (fatendum est enim) fuit ea mihi periucunda, sic enim vidi, quasi ea qua oculis cernuntur, me à te amari. Dices, quid antea? Sed nunquam illustrius. Cicero igitur in summa etiam amicitia officium hoc non improbat: Rationes tamen Bruti & Planci non videntur contemnendæ.

Inter amicissimos igitur puto gratias agi posse, si minus fortasse debeant. Quandoquidem ea interdum ob amorem alteri prestamus, qua nobis ipsis nunquam prestaremus: atque ita aliū, quam nos, & plurius facere, & magis diligere videmur.

In gratiarum igitur actione, beneficium quod accepimus, erit modis omnibus amplificandum: Nam sæpè gratiam retulisse videtur, qui benè gratias agit.

Amplificatur autem his ferme rationibus:

Si vltro collatum est, si incunctanter, si citò.

Bis enim dat, qui citò dat. Si in tempore.

Si vberius, quam alter ausus sit petere.

Si nihil pro merito. Si ab eo cui libenter debemus.

bemus, hoc est, ab eo quem amamus ex animo.

Legē Brandolinum cap. 17. lib. 2.

Ad Epistolam gratiarum adtricem

Responſio

Responſio.

Agenti gratias respondebimus, non mirari nos, sed vehementer gaudere, grata illi esse officia nostra, cum hominem omnium gratissimum cognouerimus, idque nunquam nos destitisse predicare, dolere quod plura pro amico facere nobis non licuerit.

Ci. 18 l. 2.

11. l. 5 19.

20. l. 10.

Recipiemus tamen illius dignitatem, indies maiori nobis cura futuram, licet ad eam ampliatum esse sciamus virtutibus suis, ut vel nihil, vel parum addi posse videatur.

Præterea tantam inter amicos necessitudinem, nullam desiderare gratiarum actionem scribemus, nec eam nos unquam expectasse: immo si mutua fuerunt beneficia (ut maiorem captemus benevolentiam) illum non gratiam modo nobis habuisse, verum etiam cumulatisimè reulisse dicemus.

Modesti præterea hominis est, præsertim si ad magnos scribatur viros, non modo nullam admittere gratiarum actionem: verum illud etiam addere, beneficium se accepisse, non dedisse, cum plus vel commodi vel suauitatis ex illa re in exitium illum virum collocata adeptus ipse fuerit, quam magnus ille vir.

De Epistola imperante & prohibente.

In his prima est, imperandi ratio, qua Super-

reriorum aut Magistratum aut potestatem aliquam gerentium est. Sed cum illi per alios, ut plurimum scribant, utrisque præcepta tradenda.

Imperantibus tria consideranda.

Omnibus igitur qui per litteras aliquid imperaturi aut mandaturi sunt, siue suo alieno nomine id agant, tria potissimum consideranda sunt: quibus imperetur, quid imperent, quomodo imperent.

Nam et si omnibus benignè mansuetèq; imperandum est, (omnes enim humanitati, quam superbia potius obtemperant) ingenuis tamen & generosis animis mansuetis & consideratius imperandum est: sponte enim quæ agenda sunt, agunt.

Retinenda tamen est semper maiestas imperantis, ne, cui præest, subesse, aut quem cogere potest, rogare videatur.

In hoc genere, aut nullo, aut quàm breuissimo exordio utendum est: Id si res postulabit, ad ea quæ faciendæ sunt, lectorum animos præparabit, ratione usq; quæ ipse ad imperandum ductus sit, aut utilitatem exponet.

Nonnunquam rei magnitudinem, difficultatem, honestatem, laudem, præmiūq; proponet. Id si opus non erit, à narratione incipiet eius rei, de qua imperaturus est.

Rem autem quam imperabit, primum fieri posse ostendat necesse est. Deinde etiam facilem, aut certè non difficilem: honestam præterea & utilem, non ei qui imperat solum, sed ei quoque qui imperium sustinet, & si poterit, etiam necessariam.

sariam.

Modum quoq₃ rei gerenda, facultatemq₃ Mandare
præbeat: postremo, quid ex ea re emolumentum vel & imperare
laudem sit uterq₃ consecuturus, ostendat. differunt.

Mandandi eadem, qua imperandi ferme ratio est, nisi quod qui mandat, rogare potest: qui imperat, si modo imperat, non potest.

Precum tamen loco, adhortationes atq₃ incitationes succedunt, quæ imperanti nonnunquam utiles, sæpè etiam necessaria sunt. Præterea qui mandat familiaris ac lenis: qui imperat, gravior ac severius agit.

Prohibendi quoq₃ ratio non sanè ab imperando multum discrepat. Quibus enim rationibus imperamus, iisdem quoque prohibeamus necesse est. Sed prohibemus asperius loco pœnam ignominiamq₃ proponimus.

Plus tamen in omni re humanitas & æquitas, quam ius ullum, aut severitas valet. Sed de toto hoc genere hæcenus. Vide Brandolinum. l. 2. cap. 23.

De Dedicatoria seu Nuncupatoria.

Epistola
dedicatoria.

Dedicatoria Epistola dicitur, qualibet aliquem quacunque de materia à nobis scriptum, illustratum, emendatum, vel Commentarijs, Annotationibus, Scholijs, explicatum, vel nostra salutem opera typis excusum; ad aliquem mittimus.

Hæc quoniam Epistolarum limitibus includitur,

ditur, eiusq; creberrimus est vsus, & inuenias qui libros possint scribere, non possint tamen iisdem illis bonam, elegantem & artificiosam (qua e artificium illa postulat) presigere Epistolam. à multis neglecta, à nobis tamen non videbatur pratermittenda.

Dicemus igitur primùm, quibus sint libri dedicandi: deinde que ratio nominis: tertio que causa dedicationis: & postremò quod sit huiusmodi epistola artificium.

Quibus libri sint dedicandi.

I. Primùm igitur quibus dedificentur libri, huiusmodi sint oportet, vt vel vno aliquo eximio ornamento, aut multis simul emineant. Qui maximos in Repub. honores gesserint, sanguinis nobilitate clari, eruditione prestantes.

Barones, Comites, Principes, Reges, Imperatores.

Episcopi, Cardinales, Pontifices Maximi, vnde appellatio ipsa fluxit

Cur Dedicatoria.

II. Nam cum Deo, Diuisq; dedicare quippiam propriè dicamur, isti heroes prae reliquorum hominum coetu Dii quidam terrestres ob Maiestatem, Potestatisq; amplitudinem, virtutes, diuitias, & cetera tum animi, tum fortuna bona videntur.

Cur Nuncupatoria.

Vox Nuncupatoria inscriptionem respicit, vt Epistola Nuncupatoria sit, qua quis librum suum cuiquam inscribit, cum quo librum nominavi, seu à quo librum nuncupari cupit. Confunduntur tamen hæc duo vocabula, quando de Epistola sermo est.

III. Dedicamus autem lucubrationes nostras Causæ de-
dicationis.
 magnis principibus, & eorum nomine insignimus,
 his ferè de causis.

Primum ut ipsorum nobis benevolentiam,
 gratiam, amoremq; conciliemus, conciliatum au-
 geamus atq; confirmemus.

Tum ut homines priuati eo meliorem de no-
 stris laboribus opinionem concipiant, quod eos ad
 tam illustres viros, ad ipsa Capita & Rectores
 orbis terrarum missos conspiciunt, quibus procul
 dubio nihil inelegans, indoctum, vulgare, abie-
 ctumq; donatur.

Hinc fit, ut libentius, & cupidius tales libros
 euoluant ac magis venerentur, videlicet, ne illo-
 rum quibus consecrati sunt, auctoritatem paruis-
 pendere & iudicium irridere videantur.

Et cum obrectatores linguas suas ferè coër-
 ceant ab huiusmodi doctorum vigilijs lacerandis,
 quas clarissimis & potentissimis Principibus di-
 catas vident, aliorum verò libros, qui nullum il-
 lustre splendidumq; nomen præ se ferunt, negli-
 gant ferme, & legere vix dignentur: fit ut hu-
 iusmodi nuncupatione, non auctoritas modò, sed
 patrocinium quoque & tutela libris compare-
 tur.

Nunc age leges aliquot & præcepta in hoc
 genus proferamus, non fixa illa quidem, & immu-
 tabilia prorsus, sed tamen congruentia, satisq;
 certa.

Præceptio. IIII. Dicendi genus seu character huiusmodi
 nes huius
 generis. Epistola, ut ex libro secundo facile cognosci po-
 test, accommodari debet personæ cui Epistola
 scribitur.

Grauis scilicet, copiosus, ac summus, si summa
 fuerit Persona auctoritas, existimatio, amplitu-
 do, dignitas.

Si Mediocris, medius quoque, temperatiuque,
 character adhibebitur.

Infimis vero nunquam aut perarò: quòd
 ad plebeios & infimos, nisi fortè ad amicos, non
 soleamus mittere libros.

Exordimur ab aliqua re pulchra, illustri,
 præclara, delectabili, seu à loco communi, paula-
 timque ad operis argumentum institumque, delabimur.

Quomodo facere consuevit Paulus Manu-
 tius, in suis, quas appellauit Præfationes, interdum
 à nostris rebus, occupationibus, negotijs, fortuna,
 vita statu, atque euentis principium ducimus.

Deinde occasionem & causas explicamus,
 quibus incitati fuerimus ad librum conscriben-
 dum, ne quid inconsultò aggressi putemur. Hic
 de utilitatibus ex ea lectione illoque studio capien-
 dis licebit disputare. Hæc siquidem vna solet exi-
 stere ratio, qua docti viri ad libros diuulgandos
 impelluntur.

Tertio dicendum est aliquid de modo & æco-
 nomia, quam tenuerimus in opere nostro. Hoc,
 & superius præceptum, in tanta librorum, eadem
 aut quasi eadem de rescriptorum multitudine,
 obseruatu

obseruatu sunt uehementer necessaria, ut si minus res nouas, noua tamen, commodioreq; via & methodo, diligentius & apertius (qua singula per se magna sunt) tradere nos uelle intelligatur.

Post hac Patroni nostri laudabiles actiones, egregia facinora insigniter pradicabimus, ac, si uidebitur, ad earundem laudum amplio rem gloriam cohortabimur: qua in parte nihil uetabit esse longiores. Quauis necesse non fuerit, rhetoricum quendam in laudando ordinem persequi: uerum si multa sunt, praecipua deligenda, & uerbis exquisitis in calum extollenda erunt.

Postremo, munus, nosq; ipsos offeremus, extenuantes nostrum ingenium, doctrinam cum libro deprimentes, at paucis, suauiter, ac moderate.

Rogabimus item, ut nos in suorum numero habere pergat: plura, maiora, elaboratiora, ipsiusq; splendore digniora pollicebimur.

Uerum enim uero, hic ordo praceptionum tam anxie custodiendus non est: nam hic quoque ut alibi, libera est Epistola.

Atq; ut finiam, qui grauiter, politè, & sapienter praefari concupiscit, legat & ueterum Praefationes, ut Ciceronis ad M. Brutum in libris de Natura Deorum, De finibus bonorum & malorum, Tnsu. Quast. Parad. Orat. perf. Epist. aliquot ad Q. F. Lib. de Orat. & Epist. libros 3. ad Atticum, de Amicitia, & Senectute, & Epist. libros 16. Ad M. Filium. 3. de Officijs.

Et de

Et dedicatorias doctissimorum quorundam nostri temporis, Pauli Manutij, Antonij Mureti, Petri Victorij, Ioachimi Perionij, Caroli Sigonij, & similium, si modo sint aliqui horum similes.

De quibusdam alijs Epistolarum formis.

Hactenus octodecim Epistolarum formas explicando pertractauimus: quibus addere possemus amatoriam & Disputatoriam.

Sed & modus aliquis adhibendus est, & penè nihil est reliquum, quod generibus iam explicatis non includatur.

Quæ Epi-
stolarum
genera
hic omit-
tenda.

His adde, quòd illa à nostris moribus vitæq; instituta prorsus aliena sit, qui Apostoli consilium sequentes, libentiùs doceremus sedare amorem quàm concitare, pudicitiam Deo consecrare, quàm sanctum licet & honorabile inire matrimonium.

Disputatoria verò est illa quidem inter doctos frequens: sed de ea certa & stabilia præcepta præscribi non possunt.

Quinetiam Disputationes, nisi fortassis admodum faciles, ex Demetrii sententia Epistolis excluduntur.

Vbi igitur de Mistâ dixerimus nonnihil, extremam, quod dicunt, manum libro huic tertio tunc imponemus.

Mistâ.

De Mistâ seu Composita.

Mistâ vocare potes Epistolâ, cuius scriptor pariratione modoq; diuersos sibi fines propositos habuerit.

Quæ

Quæ verò ex diuersis quidem Epistolarum formis conflata, vnum habet præcipuè Scriptoris finem, non Mistæ seu Composita dicitur Epistola, sed Simplex, illius videlicet generis, ad quod finis ille spectat præcipuus.

Non igitur omnis Epistola Mistæ dici potest, cuius partes ad diuersa spectant Epistolarum genera, si modò partes illæ ad vnũ eundemq; finem præcipuum referuntur.

De Mistis seu Confusaneis Epistolis, quæ res varias complectuntur, illud solum admonuerim, in ijs non parum lucis afferri lectoribus, si seorsum publica, seorsum priuata, seorsum gesta, seorsum gerenda describantur.

Eaq; aptis connectendi particulis & transitiunculis inter se rectè connectantur, ne velut scopæ dissolutæ turpiter disfluant.

Epistolam esse liberam, nec certis perpetuisque legibus adstringi.

Epistolarũ libertas.

Illud postremò animaduertendum est, nos non omnia hæc quæ dicta à nobis sunt, firmissimã legem esse velle, nec aliter fieri nunquam posse existimare, nedum præcipere.

Nam cum libera & soluta sit Epistola, nulli ferè addicta legi, ingeniosi adolescētes, vt magis generi, de quo agitur, conuenire videbitur, & addere & mutare, & imminuere poterunt multa.

Nos enim ea ferè posuimus, quæ apud Ciceronem potissimum obseruata leguntur, vt adolescentibus viam facilem ac latam efficeremus, quæ illi ad metam ipsam quàm citissimè peruenire possent. Nunc alia nonnulla subiiciamus, quæ rectè scribendi artificio magno quoq; adiumento esse queant.

LIBER QVARTVS. LIBRI IIII.

Schematismus.

Elegantiores Epistolam exordiendi formula.

Ex Cicerone.

Bembo, Sadoletto, Manutio & alijs selectæ:

Exordia.
{
Lacessentis aliquem ad scribendum.
Ad Epistolam alicuius respondentis.
Respondentis ad Epistolam admodum gratam.
Expostulatis cum aliquo de Epistolarum raritate.
De litterarum raritate se excusantis.
Purgantis se de longiore silentio.
Serò alicui respondentis.
Purgantis se de litterarum breuitate.
Benevolentiam suam alicui contestantis.
Petendi quidpiam ab amico.
Agendi alicui gratias.
Amicum aliquem consolantis.
Scribentis ad ignotum aliquem.
Ignoto alicui respondentis.

Exordia

Exordia cum ad scribendum lacessimus,

Ego, etsi nihil habeo, quod ad te scribum scribo tamen, ut tuas eliciam.

Scire cupio, quid agas, & quam longum istud tuum discessum à nobis futurum putes.

Non dubito, quin mirere, atque etiam stomachare, quod tecum eadem de re agam sæpius.

Et si quid scriberem non habebam, tamen amico ad te eunti, non potui nihil litterarum dare.

Iam diu ignoro quid agas: nihil enim scribis, neque ego ad te his duobus mensibus scripseram.

Gratulor tibi mi Sadolete, vereque gratulator, quod ex Germania saluum te ad tuos recepisti.

Optabam iam pridem, vir omnium integerrime, te meis litteris compellare, ut tuas elicerem.

Certior per te fieri cupio, num iam aduenit Rex Catholicus, aut quam mox expectetur adfuturus.

Epistola argumentum ad te nullum prorsus erat, nisi id mihi N. noster suis ad me litteris præbuisset.

Subinde motis alis istuc aduolaturio mi N. sed semper aliquid uboritur, quod me heic rursus alliget.

Expectamus omnino non epistolam à te, sed ingentem litterarum sarcinam, qua vel grauet Aegyptium.

Tu velim ad me quam sapissimè, & de tuis rebus, & de meis, & de omni Reip. statu, de quo sum sollicitus, scribas.

Carissime N. si valentibus salutem dicimus in capite litterarum, multò magis conuenit agrotanti tibi optare salutem.

Noui quòd ad te scribam, mi N. nihil est, & siquid esset, sciebam te à tuis quotidie certiores fieri solere.

Nihil erat noui, quòd ad te scriberem, nisi quòd mihi decretum est, neminem nostris ad te litteris inanem hinc dimittere.

Et si nihil noui, quòd ad te scriberem, habebam, tamen cum N. noster proficisceretur, non potui nihil ei litterarum dare.

Copiosissimam ad te epistolam scribere gestiebat animus, ni & otium deesset, & propediem vos ipse visere decreuissem.

Quo in statu res nostra sint, & nunc & alias scribemus vberius: diuitijs enim vt non multum polleo, ita nec egeo quidem multum.

Maiorem in modum te rogo obsecroq², vt posthac tantillum otij studijs negotijsq² tuis suffurere, quo me nonnunquam litteris tuis compelles.

Obsecro te mi carissime N. quoniam Dadali esse non possumus, vt pennarum beneficio conueniamus, vt litteris subinde colloquamur.

Non quòd quidquam habeam te dignum, ad te scribo: sed idcirco tantum, vt rescribas: alioquin mihi nec caussa scribendi est vlla, nec argumentum.

Querenti mihi iam diu, quid tibi potissimum scribe-

scriberem, non modò certares nulla, sed ne genus quidem litterarum vsitatum veniebat in mentem.

Et si nostratia omnia nuntijs aut rumore ad vos perferuntur, tamen ea inscribam breui, qua potissimum te puto ex meis litteris velle cognoscere.

Et si nihil erat opus epistola, proficiscente istuc N. nostro, qui res meas non minus nouit, quàm ego ipse, non potui tamen quin te saltem epistolio salutare.

Tu velim ad me frequenter scribas, etiam vt nihil magnopere sit quod scribas. Quàquam hæc eiusmodi sunt tempora, vt epistola argumentum deesse non possit.

Dolui vehementer ac sæpè, N. doctissime, binas meas ad te litteras proximo scriptas bienio, perijisse: perijisse enim duco, quibus nihil adhuc responderis.

Doleo intermissam esse tam diu inter nos consuetudinem dandi litteras, quæ mihi erat multò iucundissima.

Rogo te, quod quidem vtriusq; nostrum fiat commodo, vt ad eam reuertamur.

Nimum iam diu est, ex quo nihil ad te litterarum dedi, cum neq; libentiùs faciam quidquã, quàm loquar tecum per litteras, vbi coram non datur. Et tu in ininitimis sensibus sis infixus: sed indicabo tibi, quæ me ratio deterruerit.

Et si nihil habebam hoc tempore scriptione

dignum, ad te praesertim, cui publicis curis negotijq; occupato, non est temerè scribendum quidquid in buccam venerit: singularis tamen amor in me tuus effecit, ut quiduis potius loquerer, quam omnino tacerem.

Et si statueram nihil ad te litterarum dare, nisi tu mi epistola argumentum ipse praeuisses: tamen cum ad N. hominem utriusq; nostrum studiosissimus scriberem, putavi aliquid etiam ad te litterarum esse dandum.

Non dubito quin tibi odiosa sint epistola quotidiana, cum praesertim nulla nona de re certiore te faciam: sed tamè euntibus ad te nostris domesticis, ut nihil ad te dem litterarum, facere non possum.

Pridie quam has scriberem, iam alium quendam litteris ad te datis oneraueram: verum certius existimaui, si quid fortè fortuna accidisset, alteras per hunc addere, non usdem quidem verbis, sed eodem penè argumento.

Et si constitueram nihil ad te dare litterarum, nisi me ipse vel scripto aliquo prouocasses, vel heic certè aliquid epistola dignum occurrisset, tamen cum istuc N. proficisceretur, homo nostri ita studiosus, ut se sine meis litteris hinc discessurum esse negaret, scripsi has.

Non potui perferre diutius desiderium tui, quin sciscitarem ex te per litteras, quid ageres rerum, ac qui valeres: quod tamen equius fuerat me cognoscere ex tuis litteris, tuaq; in illis erga
me

me beneuolentia habere testimonium, nec tamen
puto me tibi ex animo effluxisse.

Reuocarem te ad intermissam nostram scri-
bendi consuetudinem, ni metuerem, ne impuden-
ter viderer facere, qui tibi, homini publicis fun-
ctionibus occupato, negotium adderem: itaq; non
postulo, vt tam crebro mecum per litteras collo-
quare, quam aliquando facere es solitus: Inter-
dum tamen rogate, ne graueris aliquid ad me
litterarum dare.

Exordia cum alicui respondemus.

Accepi Epistolas tuas, aliam alia iucundiorē.

Accepi litteras tuas binas, ad quas his vnicis
respondeo.

Magno dolore affecerunt me tua littera,
quibus ad me scribis.

Legi tuas litteras, in quibus mirificum tuum
erga me amorem recognoui.

Petis Iacobe candidissime, vt tecum animi
mei consilium communicem. Hoc vnum habe.

Tua verò epistola tantò mihi iucundior fuit,
quantò longior, praesertim cum de N. tota loque-
retur.

Accepi aliquot epistolas tuas, ex quibus in-
tellexi, quam suspensò & sollicito animo scire a-
ueres, quid esset noui.

Varie me affecerunt tua littera: Nam par-
tim leta, partim tristia continebant: Leta quod
te, &c. Triste illud, quod, &c.

Et si iusta & idonea vsus es excusatione

intermissionis litterarum tuarum, tamen, ne id sapius facias, te rogo.

Scripta & obsignata iam Epistola, reddit a mihi sunt litteræ à te, plena nouarum rerum, maximeq; mirabiles.

Vt tribus Epistolis tuis postremis carissime Parisi, vnica respondeam, hoc est, de vna fidelia plures dealbem parietes.

Vt primùm otium & tempus scribendi nactus sum, duxi esse rescribendum eis litteris, quas ego abs te superioribus diebus accepi binas.

Accepi per breues tuas litteras, quibus id quod scire cupiebam, cognoscere non potui. Cognoui autem id quod mihi dubium non fuit.

Quamquam gratiarum actionem à te non desiderabam, cum te re ipsa atq; animo scirem esse gratissimum, tamen fuit ea mihi, (fatendum est enim,) periucunda.

Quod cessationem tuam tam religiose excusas, facis tu quidem humaniter: sed nihil sanè, vt te mihi purgatum velles, opus erat, qui mihi negligentia nomine suspectus nunquam fueris.

Tanti sunt mihi litteræ tuæ, mi Flamini, vt nullo pacto credam posse me illis rescribendo satisfacere: Tanta rursus tua est humanitas, vt te boni consulturum, quidquid à nobis proficiscitur, existimem.

Et si multarum curis atq; oneribus ita premor, optime N. vt respirare vix possim: tamen, vt litteris tuis amantissimè scriptis aliquid responderem,

derem, abiectis omnia, & officium, quod tibi à me debetur, habui antiquissimum.

Binas abt te accepi litteras Mechliniæ datas, quarum alteris mihi gratulabare, quod au-
disses meam pristinam dignitatem obtinere: Al-
teris dicebas, te velle, quæ egissem benè & felici-
ter euenire.

Animi tui dotes adolescens carissime, velut
in speculo tua representauit epistola: quæ si tuo
vnius Marte confecta fuit, sicuti fuisse nihil addu-
bito, ausim tum mihi, tum saculo magnum quid-
dam de te polliceri.

Accipio excusationem tuam, cur ad nos rard
hoc anno scripseris: Sed accipio ea ex parte, qua-
tenus aut negligentia, aut improbitate eorum,
qui epistolas accipiunt, fieri scribis, ne ad nos per-
ferantur.

Epistola tua, vir integerrime, diu inter lit-
terarum fasciculos delituit, vt mensibus aliquot
diu multumq; quaesita, non quita sit inueniri: tã-
dem vltro, non quaesita, ad manus venit, & vt in-
quit Ouidius, non inuenta reperta est.

Quòd te de litterarum intermissione excu-
sas, facis tu quidem humaniter: sed nihil, mihi
crede, opus fuit, vt te apud me eo nomine purga-
res, qui & quantis occupationibus destineare no-
ui, neq; de tuo in me amore quidquam dubitavi.

Neq; negare audeo tibi homini eruditissimo,
cuius ego plurimi semper amicitiam feci: neque
si pollicear, prestare possim id quod à me petis:

premor enim domesticis oneribus, ut vix sustineam: Peto igitur abs te, meis ut occupationibus ignoscas, & voluntatem in te propensam, licet absit res, tamen ames.

Quamquam me nomine negligentia tibi suspectum esse doleo: tamen non tam molestum mihi fuit, accusari abs te officium meum, quam iucundum requiri, cum praesertim, in quo accusabar, culpa vacarem.

In quo autem desiderare te significabas meas litteras, praeter te fers, perspectum mihi quidem, sed tamē dulcem & optatū amorem tuum.

Exordia cum respondemus ad Epistolam nobis gratam.

Multa me in epistola tua delectarunt: Sed nihil magis quam quod, &c.

Iam dies octauus agitur, aut plus eo, cum optatissimas abs te accepi litteras.

Quo minus expectatae venerunt tuae litterae, hoc mihi plus voluptatis attulerunt.

Accepi litteras tuas, immo meras amores: quid enim aliud sonant? quid aliud spirant?

Gratum erat tuum munusculum, gratior epistola tam amica, gratissimus animus.

Litteras tuas, mi Sigoni, dici non potest quam acceperim cupidē, quibus ad me scribis, &c.

Litterae tuae, quo sunt frequentiores, atque etiam longiores, eo mihi maiorem adferunt voluptatem.

Litterae tuae perbreues sunt, si quis versus
naueret.

numeret, sed eadem proluxa, si quis humanitatem aestimet.

Quo magis praeter spem acciderunt, hoc gratiores fuerunt tuae litterae, mihi non semel votis ardentissimis exoptatae.

Gratae mihi tuae litterae fuerunt, immo verò & eroptatae & dulces, quae mei apud te memoriam residere, mihi indicarunt.

Valde sum affectus tuis litteris, doctissime & humanissime Sternhusi: valde priori pagina perturbatus, paullum altera recreatus.

Libentissime legi tuas litteras, integerrime Morillon: in quibus iucundissimum mihi fuit, quod cognoui meas tibi esse redditas.

Accipilitteras tuas, & suaves profectò, & eruditae: quibus non aliter sum oblectatus, at quàm olim tua consuetudine, cùm essem Louanij.

Gratissima mihi tua fuit epistola, quae testabatur veterem illum tuum in me animum: meus verò cur mutatus esset, nulla est causa.

Bis nos exhilaras, N. candidissime, dum vino suavissimo litteras addis multò suauiores: quare duplici nomine tibi gratias agimus.

Gratae mihi tuae litterae fuerunt, ex quibus intellexi, quod etiam sine litteris arbitrabar, te summa cupiditate affectum esse videndi mei.

Reddita mihi tua est epistola, quae vel hoc nomine fuit gratissima, quod à Robortello venerit, homine longè gratissimo & amantissimo nostri.

Epistolam tuam accepi, qua mihi tum ob recordationē veteris notitiæ fuit iucundissima, tum quod abs te, cuius ingenij dexteritati ex animo faueo.

Iucundissima mihi fuit tua Epistola, mi N. & videris mihi non infeliciter operam in stylo excolendo posuisse, quæso te ne desuetudine sinas obsolescere.

Amice candidissime, multò gratissima mihi fuerunt litteræ tuæ, quibus et si contractè rescribo, & seriùs quàm debeam, amo tamen effusissimè meum suscipium.

Epistola tua suaviter & amanter in primis, eademq; elegantissimè cōscripta, memoriam mihi nostræ consuetudinis, tuæq; virtutis, & humanitatis vehementer auxit.

Accepi litteras tuas datas Florentia extremo mense Iunio, ad me Septembri ineunte perlatas, ex quibus cognoui, quod mihi fuit iucundissimum, te rectè valere.

Grata mihi est vehementer memoria nostræ tuæ, quàm significasti litteris, quam vt conserues, nō quòd dubitem de tua constantia, sed quia mos est ita rogandi, rogo.

Epistola tua Præceptor humanissime, qua mecum de officio dilectionis exposcitas, mirum in modum me delectauit: gaudeo profectò, mihi datam, quod aiunt, ansam crebrioribus, quàm hactenus, te litteris sollicitandi.

Quas ad me his proximis superioribus diebus
litteras

litteras dedisti, mi Murete, incredibili me affecerunt voluptate: quod enim plerique solent agrè ferre, id mihi planè iucundissimum fuit, nempe, ut me obiurgares.

Litteræ tuæ perbreues, sed amoris humanitatisque plenissima, hoc mihi etiam fuerunt iucundiores, quòd manu tua scripta illud ipsum testimonium de quo scribis, nostræ perpetuæ & constantis amicitie, grauius multò faciebant.

Reddita est mihi à te Epistola, quæ vel hoc nomine mihi fuit gratissima, quòd tam amanter prolixèque mecum confabulari, tadium nõ fuerit. Salutari quos voluisti, rescripturus per occasionem, ut vincere prolixitatē possim.

Magna me voluptate affecerunt tuæ litteræ, ex quibus perspexi, vigere apud te & memoriam amicitie nostræ, & studium propensa erga me voluntatis, quam ego habui semper carissimam ab eo usque tempore, quo, &c.

Gratum mihi est, quòd me de ijs quæ in Gallijs publicè priuatumque geruntur, tam accuratè facis certiozem, quòdque tua cura, & amicorum ad me, & meæ ad amicos litteræ perueniunt, cum sumus tam vasto terrarum spacio disiuncti.

Non facile dixerim, plus ne voluptatis, an doloris ex epistola tua susceperim: est enim mihi gratissimum, cum & me à te amari, & te amore in te meo delectari perspicio: ex quo fit, ut litteras tuas beneuolentiæ plenissimas & officij, iucundissimè legam.

Reddita

Redditæ mihi sunt abs te litteræ gratissimæ illæ quidem & optatæ, utpote amore illo tuo verè fæterno plenissimæ: sed tamen quæ mihi voluptatem illam, quam ex tuis litteris capere soleo, magna ex parte imminutam attulerunt: significabant enim te in quartanam incidisse.

Iucundissima mihi litteræ tuæ: nec iucundissima solum, immò etiam salutaræ. Quòd enim te saluum mihi & sospitem nunciarunt, per eas quoq; mihi incolumitas est restituta. De qua re & tibi gratulor & mihi gaudeo, Deumq; supplex oro, ut te in optimo statu diutissimè valere iubeat.

Accepi litteras tuas, quas N. ad me attulit, è quo cum percunctatus essem de te ea quæ volebam, atq; is mihi omnia læta respondisset, alacriore animo cõuersus sum ad lectiõnem litterarum: in quibus recognoui animum tuum pristinum erga me, & plenam benevolentiam atq; humanitatis voluntatè, quæ mihi nihil accidere solet optatius.

Iucundissima mihi fuerunt tuæ litteræ, idq; ipsum sanè multis de causis. Primum quòd tuæ, hoc est, &c. Deinde quòd mirificam quandam tuæ erga me voluntatis significatiõnem habebat. Adde etiam quòd perbellè scripta spem mihi affirmarunt non dubiam, talem te aliquando fore, qualem ego te, vel ingenio vel diligentia tua fretus, multis futurum prædicassem.

Ex litteris tuis, quæ me de tua apud Fanum mansione, reliquisq; tuis rebus erudierunt, ma-
gnam

gnam cepi voluptatem, propterea quod & elegantes ipsa sunt, neq₃ tantum Latine, sed etiam politè, atq₃ subtiliter scripta, & tuam erga me benevolentiam, quam ego semper feci plurimi, magnopere præ se ferunt. Itaq₃ nihil mihi potuit optatius accidere.

Maxima sum ex tuis litteris affectus voluptate, non eo solum, quod suauissimè atq₃ honorificè scripta, magnam tue erga me obseruantia significationem haberent, (quamquam id ipsum mihi, pro eo sanè ac debuit fuit gratissimum) sed quod ea verborum puritate atq₃ elegantia essent bellissimè contexta, vt meam de studiorum tuorum cursu opinionem planè confirmarent, atque haud scio an etiam vincerent.

Gratissima mihi fuerunt litterae tuae, qua & veteris nostrae amicitia memoriam mihi renouarunt & declararunt in te non parum adhuc amoris erga me ipsum residere: quo mihi nil optatius, neq₃ iucundius accidere potuit, tibiq₃ hoc de me esse persuasum volo, si quem mihi aliquando locum tibi gratificandi dederis, magno me abs te affectum beneficio esse arbitraturum: Tu vt valeas, & me diligas, magnopere abs te peto.

Ego nullius litteris aequè delector ac tuis, ex quibus multiplicem capio tum fructum, tum voluptatem. Primum, siue mecum litigas, siue rides siue laceassis, discedo doctior. Nihil enim abs te proficiscitur adeò neglectum, quod aliorum quantalibet cura possit aquare.

Deinde

Deinde tuus iste sermonis torrens, meam expurgat somnolentiam : tuus ardor meum frigus acuit : tua copia, nusquam non exuberans, ieiunã exilitatem meam emendat, atq; castigat.

Exordia cùm quempiam accusamus
de litterarum raritate.

Video te occupatissimum esse, qui ad quaternas meas litteras non responderis.

Saeculum mihi exisse videtur humaniss. N. quòd nihil abs te redditur.

Doleo tibi chartam deesse, si eius inopia ad me & rariùs scribas & breuiùs.

Mirror te ad me nihil scribere, & potiùs ab alijs quàm à te de Republica certio rem fieri.

Quòd tam diu nihil ad me scribas, mi N. nò irascor tibi : irascerer tamen si fas esse crederem.

Tu ad nos & rariùs scribis, quàm solebas, & breuiùs : credo quia nihil habes quod me putes libenter legere.

Iam diu litteras abs te nullas accipio : sed ego in te voluntatem erga me summam & singularem specto, non epistolas.

Tu licet mutus sis, ego tamen non desinam frequentibus tibi Epistolis obstrepere, & te amabo, si me contempseris etiam.

Demirror te iam diu nihil scribere, neque enim opinor te sic occupatum, ut nò vacarit, neq; tam fortune successu elatum, ut veteres congerones fastidias.

Vide quid me cogitare velis tanto in desiderio à te litterarum fac igitur quàm primum scribas, nisi quid me voles suspicari: atq; vtinam salantur suspiciones nostræ.

Exspectanti mihi abs te quotidie litterarum aliquid, sæculum penè præteryt, & multe ad te scribendi occasiones è manibus elapsæ, dum aliquid semper puto recepturum, cui responderem.

Puto te iam subpudere, cum hæc te tertiam iam epistola antea oppressit, quam tu schedulam aut litterulas. Sed non vrgeo, longiores enim expectabo, vel abs te potius exigam.

Irascor, nec liquet mihi an debeam, sed grauitè irascor, quòd à te tam diu litteræ nullæ. Exorare me potes vno modo, si nunc saltem plurimas & longissimas miseris: hæc mihi sola excusatio vera, cetera falsa videbuntur.

Et si magnam mihi putem fieri iniuriam, quòd tot epistolis prouocatus nihil responderis: humanius tamen esse duxi, peccare officio, quam silentio retaliare iniuriam. Audi igitur, optime N. in quo statu res meæ sint.

Iam pridem nullas abs te accipio litteras: ego verò binas ad te dedi eodem exemplo, de quibus nihil addubito quin altera saltem sint reddita, quæ erant bene longæ, & multis de rebus, quas ipse, ni fallor, cupiebas cognoscere.

Nimis diu iam videor mihi à te litteras expectare: quòd si nihil habes, quod ad me scribere necesse sit, saltem inter nos muruam veteremq;

benevolentiam taciti conseruemus. Sin offensus es proximis meis litteris, quæ tecum liberiores fuerunt, quæso te, concedas hoc natura ac libertati meæ.

Si Victorium meum non nossem, suspicarer me illi excedisse, quia non scribit: Nunc verdè de tam cognito atq; explorato amico, tantum metuo, nequid aliter agat quàm velit, quia iam pridem de illo nihil audio: est enim amor mirè meticolosus. Tu igitur scribe, quo mihi hunc timorem adimas.

Iam pridem nihil abs te accipio, quod non contigit sine magna meâ solitudine, non quodd exciderim tibi, minus enim est mihi abs te metuendum, sed ne incommodiore valetudine impediaris, tu si me amas, exime mihi hanc curam, seu anxietatem verius, si non crebris litteris, certè crebra salutatione, per eos, qui proficiscètes huc, te conuenerint: Potuisti enim intelligere, si modo satis rectè animi erga te mei affectum tibi declaravi, me non alia esse in te obseruantia, quàm in parentem: quoniam tu non minus me, quàm filiū amare mihi visus es.

Exordia cum nos excusamus de
litterarum raritate.

De litterarum intermissione, sine causa abs te accusor.

Nolim me putes obliuione tui, rariùs ad te scribere quàm solebam.

Nec sapè est, cui litteras demus, nec rem habemus ullam, quam scribere velimus.

Meas litteras quòd requiris, mi N. impedios inopia rerum, quas nullas habeo litteris dignas.

Ad te ideo rariùs scripsi, quòd non habebam idoneum cui darem, nec satis sciebam quid ad te scriberem.

Si quid haberem quod ad te scriberem, facerem id, & pluribus verbis, & sæpius. Nunc quæ sunt negotia, vides.

S. P. Miraris amice, quòd non scripserim, mirari desine, iam scribo: & si placet, Laconicè & Laconico respondebis. Valè.

Non committam posthac, vt me accusare de epistolarum negligentia possis: tu modò videto in tanto otio, vt mihi par sis.

Quòd nihil litterarum ad te didi, non id quidem causa fuit, quòd scribendi argumento destituerer, quo planè abundabam: sed quòd, &c.

Nollem te existimare, aut negligentia fieri mea, aut obliuione nostræ veteris amicitie, vt raras ad te dem litteras: non enim ea causa fuit: sed quòd, &c.

Scripsissem perlibenter Reuerend. Cardinali: sed nec otium erat, nec argumentum: Nec ignoro quibus ille negotijs distringatur. Quare tu, &c.

Quod ad te, mi Bamolrodi, iam diu nihil dederim litterarum, non tam meis, quam tuis occupationibus multis & magnis adscribas velim.

Vereor ne litterarum à me officium requiras quas tibi & iam pridē & sæpè misissem, nisi quotidie latiora, quæ ad te scriberem, expectarem.

Non ausus sum dare ad te ante hac quidquã litterarum, quòd, cùm res non esset vlla digna, quæ scriberetur, inanem sermonem litterarum tibi iniucundum fore putavi.

Iam diu nihil litterarum ad te dedi, quòd cùm non haberem sermē quid scriberem (quæcunque enim heic agerentur, ad te perscribi à tuis sciebam) nolui te inambus litteris meis obtundere.

Tuum silentium tam diuturnum duobus nominibus mihi met excuso: vel quia non dantur per quos scribas, vel quia totus es in sacris voluminibus, nec potes à semel gustato melle diuelli.

Segniores me facit ad scribendum, non obliuio tua, sed quòd me deterreant epistolarum vestigia omnia te aduersum spectantia, nulla retrorsum. Nunc neq; quid agas, neq; in quo mundo verseris, scio.

Quòd raras adhuc misi ad te litteras, scito rationem esse habitam à me occupationum tuarum: hac enim sola impediō verecundia, ne te sapius interpellem, quam obrem tu nobis aliquam debes gratiam.

Non obliuione mutue beneuolentia nostra rariùs ad te do litteras, quàm forsitan vsus veteris nostræ comundtionis postulet, sed pudore quodam id fit potius, quòd vereor, ne tuis grauioribus

bus curis intempestiuus obstrepam.

Quod pristinam meam scribendi consuetudinem intermissam miraris, nihil est quod suspicaris mali: neque enim, quod semper fui, tui amantissimus esse vel desino, vel esse desinam, dum memor ipse mei, dum spiritus hos reget artus.

Peto à te, Murete, vir humanissime, ne me putes obliuione tui rariùs ad te scribere quàm solebam: sed aut grauitate valetudinis, qua tamen paullulum videbar leuari, aut quòd absim ab Vrbe, vt qui ad te proficiscantur, scire non possim.

Cùm longo locorum interuallo disiuncti simus, per litteras tecum quàm sapissimè colloquar: quod si rariùs fiet, quàm tu exspectabis, id erit causa, quòd non eius generis meae sunt litterae, vt eas audeam cuius temerè committere.

Diu est, quòd desistimus inter nos misistare litteras: neque enim inueteratae amicitiae tanta cõiunctio talem operam vllam aut eblectamentum requirebat, nec fuere alia, de quibus esset opus alterum nostrum ab altero certiore fieri.

Cùm me vides præter institutum meum litteras ad te non tam sæpè quàm solebam mittere, nimirum etiam me tacente, quàm sim occupatus, intelligis. Ternas te dedisse scribis, omnes accepisti. Nihil amabilius, nihil etiam elegantius.

Si fortè rariùs tibi à me, quàm à ceteris litterae redduntur: peto à te, vt id non modò negligentiae, sed nec occupationi quidem tribuas: quae & si summa est, tamen nulla esse tanta potest, vt

interrumpat iter amoris nostri & officij mei.

Et si pudet me post diuturnam cessationem nunc ad te scribere, tamen non dubito, quin pro tua in amore constantia mea, si qua fuit, negligentia, benignus interpretis sis futurus praesertim, cum nihil esset priuati, quod scriberem. Publica verò omnia, copiosè ab alijs ad te perscribi non ignorarem.

Longum interuallum est, cum litteras ad te dedi nullas, quod accidit non remissione obseruantia in te mea, nec obliuione virtutis, humanitatis, & beneuolentia erga me tua: sed quia multis & molestis occupationibus impeditus, alia quoque officia permulta deserere coactus sum.

Diu est, quòd nihil ad te dedi litteratum, non obliuione amicitia nostra, sed quòd, cum nihil haberem quod scriberem tua lectione dignum, nullas volui potius, quam inanes esse, meas litteras. Nunc verò, cum se mihi occasio, &, propè dicam, necessitas quedam obtulerit scribendò ad te, libenter hac opportunitate vsus sum.

Multis iam mensibus nihil ad te litterarum dedi, Nec mihi tamen venit in mentem subue-
reri, ne quam tibi nostra indignam amicitia suspicionem silentij mei diuturnitas attulerit.

Mihi quidem nihil scito esse iucundius epistolis tuis: quas cum lego, delector mirificè amore in me tuo: delector etiam ingenio, & scribendi elegantia.

Ego ad te rariùs solito do litteras, quòd non dubitem

dubitem te & negotijs occupatum, & grauitate valetudinis defessum, minus libenter ad exercitium hoc scribendi epistolas venire, sed nec amicitia nostra fulcimentis illis indiget, quibus vulgares permulta. Rogo te etiam atque etiam, vt post hac, quoties mihi scribes, quemadmodum & corpore & animo sis affectus, paucis verbis significes.

Exordia quibus se quis purget de longiore silentio.

Quòd tam longo temporis interuallo nihil ad te dederim litterarum, excusationem accipe, non peccati, sed silentij. Pudet quidem me tam diu nihil tibi scripsisse: sed profecto si scias quantis heic distineor occupationibus, facile habeas silentio meo veniam.

Epistolis tuis equidem sum abs te lacefitus ad scribendum: sed iccirco sum tardior, quòd non inueniam fidelem tabellarium.

Quòd tanto interuallo nihil ad vos scripserim, profecto intelligis rem mihi deesse, de qua scribam, non voluntatem.

Quòd tanto temporis interuallo nihil ad te dederim litterarum, nec veteris mea erga te obseruantia benevolentiaq; memoriam renouarim, non mea negligentia, neq; adeò obliuione mutui nostri amoris, sed potius pudore quodam accidit.

Puto tibi molestum iam esse silentium meum:

L A at mihi

at mihi silentij causa longè molestior : nam toto ferè biennio , neque corpori valetudo , nec animo quies cōrigit : ita qui absentes amicos litteris saltem colere cōsueui , iucundissimam mihi consuetudinem intermittere , & in officij cursu languere sum coactus : quod si tibi fidem mea non facit affirmatio , testes habeo , &c. Hāc excusationem probari à te cupio , nec omnino despero.

Quòd Epistola tua non responderim , mi N. non voluntas in causa fuit , quæ est erga te , vt potuisti cognoscere , profectò summa : sed valetudo aduersa mea , quæ per ingentes dolores , tum corporis , tum animi , vires valde afflixit. Neq; nunc scriberem , nisi vererer , ne quid tu de immutata mea erga te voluntate secus suspicarerere , quàm res habet , & ego vellem. Cupio enim vt intelligas , me in ratione ista amicitia paria tecum facere , & tam opere amantem non mediocriter redamare.

Iam diu est , cùm ego ad te nihil litterarum dedi , quod accidit non obliuione tui mea , neq; pigritia aut negligentia nostra , sed quòd ipse meis occupationibus impeditus dubitans de tuis , veritus sum ne mea sedulitas forsitan tibi molesta esset , si te à grauioribus & sanctioribus curis , inanium lectione litterarum auocasset , & si inanes epistole nūquam esse solent , quæ vt aliud nihil afferant , testes tamen sunt amoris & conseruata optima voluntatis. Verùm hoc testimonium neq; , vt ego arbitror , tu à me desideras , neq; ego abs te requiro :

requiro : satis enim nostra vetus constansq³ amicitia testimonij vtriq³ nostrum prabet, esse nos inter nos, quales esse debemus, amicissimo animo videlicet & constantissima voluntate coniunctos.

Exordia cum seruis alicui respondemus.

Noli mirari, si tuis sanè iucundis mihi & suauibus litteris, seruis respondi, quàm equum fuit.

Occupationibus factum est meis, mi N. vt nihil haectenus binis tuis litteris responderim.

Non est quod succenseas nobis, si aliquantò tardiores fuerimus in scribendo, multa fuere impedimento.

Distuli tuis respondere litteris, quòd existimaui fore, vt praesens praesentem amplecterer Louanij, vel Colonia.

Scripturus eram ad te, nam ita decreueram, mi N. verū interuenere nescio quae, quae mihi hoc propositum excuterent.

Litteras tuas accepi, tabellarium, cui dederas, non vidi: si statim non responderim, omnem in illum culpam refundendum putato.

Tuis litteris mense Ianuario ex Vrbe datis, quòd ad huc non responderim, iusta haec apud te erit excusatio, quòd minus commodè valui.

Non licuit mihi id quod vehementer optaui, aut celerius aut vberius ad te scribere, quòd aduersa valetudine mensem amplius afflictatus, in

in hunc vsque diem conualescere adhuc omnino non potui.

Miraberis & quidem non iniuria, responsum à me litteris tuis multò seriùs, quam tu fortasse desiderabas, & ipsa littera tua meritò postulabant. Id cur ita euenerit, paucis accipe. Iturus erat istuc Rolandus noster, &c.

Epistole tuae, quae mirificam mihi attulit voluptatem, nò dum respondi, occupatus nihil agendo, & ita a suis factus desidia, ut qui olim ad omnia solebam mihi otium facere, ipse nunc negotijs negotia opponam, facta utique & opinione animi mei simulata, ut vera ac seria excludam.

Noli admirari, si & mea & tua expectatione seriùs hasce dedi ad tuas amicissimè atq; humanissimè scriptas litteras: morbo impeditus satis facere officio non potui. quo tamen leuari iam videor. Ita quae, ut primùm facultatem nactus sum, non commisi, ut diutius desiderares à me hoc officium.

Vulgare est, ut qui seriùs paullo ad amicorum litteras respondeant, nimias occupationes suas excusent: ego verò quo minus maturè rescripserim, non tam culpam confero in occupationes (quam quam ne ipse quidem defuerunt) quàm in acerbissimum potiùs hunc dolorem, quem mihi patru mei obitus attulit.

Allata sunt mihi tuae litterae aliquantò seriùs, quàm dierum ratio postulabat: quibus in litteris facile & amorem tuum erga me, & memoriam veteris

veteris nostra consuetudinis recognoui : Sed quò minus ad eas tum celeriter responderim , publica hæc negotia , quæ nos hæc anxios & sollicitos habent , aliquandiu retardarunt .

Accipio tuam de intermissione litterarum excusationem : sed ea demum lege , vt me tibi eodem nomine purgatum esse velis : neque enim vlla negligentia mihi officio defuisse videor , qui quod scriberem nihil planè haberem . Tum verò vel te , vel à te aliquid , vnde scribendi argumentum nasceretur , in dies singulos expectarem .

Et si ratio officij mei postulabat , vt post tuum à nobis discessum crebras ad te litteras darem , quibus & de rebus publicis , & de privato rerum statu fieres certior , nescio tamen , quo pacto factum esse dicam , vt cum dies nullus esset , quo non id facere cogitarem , omnes tamen re , vt ita dicam , infecta elaberentur . Cum verò tandem me diuturni silentij suppuderet , constituissimq; omnino in posterum eiusmodi negligentia maculam epistolarum frequentia delere , repente redditus est mihi à te fasciculus .

Exordia cum nos purgamus de litterarum breuitate .

Ad litteras tuas , mihi longè gratissimas , tribus verbis respondebo , velut occupatissimus .

Pluribus tecum verbis agere non licet , ita multis distrahor . vnum hoc : Hubertinus noster , &c .

Copiosissimam ad te scribere epistolam gestiebat

bat animus, ni & otium deesset, & propediem vos ipse visere decreuissem.

Tam multum est quod scribam, vt nec initium inueniam, nec exitum: propter hanc dubitationem meam breuior hac Epistola.

Vereor ne putidum sit, scribere ad te quam sim occupatus: sed tamen ita distinebar, vt vix huic tantula epistola tempus habuerim, atque id ereptum è summis occupationibus.

Nihil vnquam accidit mihi, mi D. Leoui, tuis litteris mellitius: ad quas, si breuiter respondeo, facile tu quidem ignosces, si scias quantis studiorum laboribus paene confectus sim, à quibus simul atq; dabitur otium, scribam epistolas alias super alias.

Espectanti mihi quotidie à te litteras, N. noster subito denuntiauit, vt ad te scriberem si quid vellem. Ego verò & si quid scriberem non habebam, inanem autem sermonem litterarum tibi iniucundum esse audiebam, breuitatem secutus sum te magistro.

Nimum rarò nobis abs te littere adferuntur, cum & multo tu facilius reperias qui Romam profisciantur, quam ego qui Athenas, & certius tibi sit, me esse Romae, quam mihi te Athenis. Itaq; propter hanc dubitationem meam, breuior hac epistola est, quod cum incertus essem, nolebam illum nostrum familiarem sermonem in alienas manus deuenire.

Scio me frequenter ad te scripsisse, doctissime
atq;

atq; humanissime stanislæ, sed ita Laconicè, vt tibi videar non scripsisse, ita cogit studiorum moles, quibus obruor. Nam si rationem ineas, quid dandum sit pietatis officijs, quid somno, quid valetudini, quid scribendis recognoscendisq; libris, facile colliges quantulum super sit temporis, quod epistolis scribendis impertiri possim.

Quod non perinde ac debebam, tuis eruditissimis litteris responderim, velim æstimes nulla id mea negligentia factum esse, sed occupationibus his, quibus necessarid distineor in maximo, vt scis, munere perfungendo: quo fit, vt frequenter, &c. eam ob rem ignosces & cunctationi & breuitati mearum litterarum, quãdo ijsdem de causis, quibus in hanc deueni tarditatem, adhuc impedior, ne longior sim. iam verò illud, quod abs te rogatus sum, faciam sedulo ac perlibenter.

Exordia cùm nostram in amicum beneuolentiam contestamur.

Miram sanè rem, & tibi, vt opinor, auditu iucundissimam, non potui non ad te perscribere.

Nunquam futurum putassem, vt omnino mihi verba deessent, quibus tibi gratias agerem: sed nunc, vt video, desunt: nec facile reperio, vir humaniss. qua verborum forma tibi explicem, quantum tibi debere velim: quando tu vir ista auctoritate & præstantia tantum laboris mea causa adieris.

Deerat omnino quod scriberem, & inanis Epistola interpellare nolebam, mihi tamen illud
 f. grad

est grauisimum, vt existimes, nullis adhuc meis litteris meum in te animum atque amorem satis esse testatum: tantus enim est, vt de illo magis ex te ipso & suauitate iogenij, quàm ex oratione & infantia mea iudicare te velim.

Cum neque haberem quod tua magnopere interesset à me scribi, & te scirem summis occupationibus assidue districtum, tamen faciendum mihi putauì, vt aliquid omnino ad te litterarum darem: ad meum enim officium valdè pertinet, te de nobis optimè meritum intelligere, & quo te studio colam, & qua tuorum in me meritorum memoriam religione conseruem, quod, vt spero, consequar litterarum bono: Nam vt remunerari vnquam possim, sperare vix audeo.

Quoniã iam annum ferè à nobis abes, quidquid heic interim nouorum est ortum, puto & me tibi debere scribere, & te scire vehementer cupere. Audies igitur ex me noua quidem per multa, haud omnia leta tamen. Non ignoras rerum mortalium conditionem: Nihil tam beatum in humanis negotijs, quod non aliqua incommoditate temperetur. Patruus tuus, &c.

Exordia petendì quippiam
ab amico.

Singularis tua humanitas mihi hanc fiduciam ministrat, vt tametsi nihil promeritus, audeam tamen tuum officium liberè requirere.

Cum & mihi conscius essem, quanti te face-
rem, &

rem, & tuam erga me benevolentiam expertus
essem, non dubitavi à te petere, vt, &c.

Vide quaeso, quàm sit insigni impudentia tuus
Nizolius, nunquam illi Riccius in mentem venit,
nisi cum eget: Opus est mihi, ad pauculos dies Ari-
stotele de Præceptis Rhetorices.

Nisi certò cognoscam, tuam non solum erga
me summam, verùm etiam in omnes, tamen si alie-
nos, bonarum litterarum studiosos non vulgarem
benevolentiam, vererem profectò, mi N. in alieno
presertim negotio studiorum tuorum tranquilli-
tatem temerè appellare: verùm cum sciam, quàm
non illibenter pro amicitia subinde renouanda,
ab amicis tuis solciteris, audacter te paucula pro
amiculo sollicitaturus accedo.

Exordia agendi alicui gratias.

Gratiam erat tuum munusculum: gratior
epistola tam amica, gratissimus amicus.

Iã non ago tibi gratias: cui enim re vix referre
possim, huic verbis non patitur res satisfieri.

Immortales tibi ago gratias, agamq; dum
viuam. Nam relaturum me affirmare non possum:
tantis enim tuis officijs non videor tibi responde-
re posse, nisi forte ita sensurus es, vt me referre
gratiam putes, cum memoria tenebo. Miraris,
scio, quid sit, quod cum doctissimam epistolam,
cum magifico munere ad me dederis, nihil ad te
scripserim, vt ex nostris saltem litteris cognosce-
res, quam grato ob ea, que fecisti, essem in te
animo. Sed tu quid miraris? defuerunt, si
noscis,

nescis, mihi verba, quibus tibi meritas agerem gratias, atq; hodie desunt. Præstat tibi animus quod potest, gratiam omnium tuorum in me beneficiorum memoriam, vultq; tibi debere quàm maximè.

Exordia cum amicum consolamur.

Optimi patris tui mortem, vt doleo vehementer, ita omninò felicem existimo, qui sic obierit, quando hac sorte nascimur omnes, nihilque diuturnum in rebus humanis, nedum perpetuum.

De patris obitu consolarer te, vir ornatissime, ni persuasum haberem ægritudinem istam, quam in alijs lenit admitq; tempus ipsum, in te singulari tua prudentia esse sopitam.

Audio te morbo decubuisse: sed neq; morbi causam, neq; genus intelligo. Tu si potes, de his ad me scribito, & fac, vt sciam quid me facere velis. Nam si pecunia opus est, siue domesticorum ministerio, vtrumq; tibi præsto erit: Quin & ipse istuc aduolabo, si mea præsentia tibi utilis esse potest. Vale, ac, quantum potes, te ipsum cura.

Exordia cum quid amico nuntiamus.

Quo in statu heic omnes simus, accipe.

Quid heic geratur, scire poteris ex eo, quò litteras attulit.

Mitto librum, quem desiderabas: seriùs tamen quàm & tu voluisti, & ego debebam. Ita mi N. distringor occupationibus, vt neq; interspirandi sit locus.

Coram me tecum eadem hæc agere sæpè conantem deterruit pudor quidam panè subrusticus, quæ nunc exponam absens audaciùs : epistola enim non erubescit.

Dedi Louanio discedens litteras M. N. N. communi amico, quas tibi redderet : quibus litteris epistola tue paucis, vt tum ferebat tempus, & festinatio mea patiabatur, respondi.

Ornatissime vir, nihil erat hoc tempore magnoperè dignum, de quo Celsitudinem tuam interpellarem : sed ad scribendum inuitauit opportunitas tabellarij tum certi, tum huc mox reuersuri.

Exordium scripturi ad ignotum.

Quod ignotus ignotum meis litteris inexpectatis interpellare sim ausus, vir optime, non tam debes improbitatem accusare meam, quam beneuolentiam.

Exordium ignoto responsuri.

Boni consulam audaciam tuam, vir humanissime, qui ignotus ad ignotum scripseris, si tu vicissim boni consulueris, quòd occupatissimus tam parcè respondeo, vt pane nihil respondeam.

LIBER QUINTVS.

LIBRI V.

Schematismus.

Elgantiores Phrases, quæ Epistolas
scripturis frequenter sunt vsui.

Epistola, & ad eam spectantes Phrases.

Epistola nobis iucunda & accepta.

Rarò scribendi formula.

Form. admonendi vt sapè scribat.

Petendi : Rogandi.

Deserendi alium suam operam.

Promittendi : Seruandi promissa.

Agendi gratias : Memorù beneficij.

Gratum faciendi.

Diligenter commendandi.

Adhortandi, Suadendi, Monendi.

Emitendi studio. Sperandi. Eundi.

Incerti rumoris. Otiandi.

Cura & sollicitudinis.

Expediendi se curis. Litteras committendi.

Excusandi litterarum breuitatem.

Excusandi litteras prolixiores.

Transitionum : Connectendi.

Breuitè dicendi.

Epistolam longiorem abrumpendi.

Epistolam concludendi.

Variarum Inscriptionum.

Variarum Personarum Epitheta.

Epistola

Epistola, & ad eam spectantes Phrases.

Epistola, & hinc epistolium diminutivum.

Littera, arū : hinc diminutivū Litterula.

Epistola eodem argumento, &c.

Litteræ aliquot eodem exemplo dicuntur, quæ de eadem tractant materia; Barbari dicunt eodem tenore.

Epistola elegans & multum humanitatis præferens.

Elucubrare epistolam, scribere, conscribere, exarare litteras.

Scindere, conscindere, concerpere, lacerare epistolam.

Interijt, incepta est epistola.

Rescribere vel respondere litteris, vel ad litteras.

Complicare litteras, vel epistolam.

Obsignare vel consignare epistolam, vulgò claudere.

Obsignare litteras publico signo, Cicero,

Resignare, vel recludere litteras, hoc est, aperire.

Inscribere alicui epistolam, vulgò, Scribere superscriptionem.

Deferre, perferre ad aliquem litteras.

Hanc Epistolam velim reddendam cures, cui inscripta est.

Fasciculum hunc Spieringo inscriptum, ad ipsum fac cures perferendum.

Hunc litterarum fasciculum velim cures ad

Poelgheestium deferendum.

Exemplum epistola, vulgò copia.

Mittere alicui exemplum litterarum.

Velim mihi huius epistola describi exemplū,
vulgò dari copiam.

Dare alicui epistolam describendam.

Tabellarius, Tabellio, Gracè grammatopho-
rus, qui litteras perferit.

Litteræ elegantes, bella, facete, iucunda,
suaves, humana, grata, amabiles, expectata.

Litteræ amicè, amanter, amantiſimè, bene-
uolè, humaniſimè, suaviſimè, vel honorificentis-
simè scriptæ.

Litteræ inanes, superuacaneæ.

Epistola recens, epistola peruetus.

Accepi abs te litteras, quæ mihi significabāt,
indicabant, &c.

Redditæ sunt mihi abs te litteræ, quibus, vel
ex quibus intellexi, perspexi, animaduerti, didici,
cognoui, recognoui.

Quibus me facis certiore, significas, de-
claras, ad me scribis, erat scriptum, per scripsisti.

Quibus sum factus certior, quibus lectis co-
gnoui, &c.

Ame cum plus otij nactus ero, vberiores lit-
teras expectato.

Tres vno die à te accepi epistolas, vnam bre-
uem, duas vberiores.

Litteras tuas expecto valdè, vehementer,
auidè, maximè, mirificè, suspensò animo, eas q̄
multis de rebus.

Quant-

Quamquam iam te ipsum exspecto, tamen
isti puero da ponderosam aliquam epistolam.

Te ipsum scilicet maxime, tamen etiam tuas
litteras antea exspecto.

Fac ut sciam, Tu fac sciam, Fac plane sciam,
Ut sciem cura.

Fac me statim celeriter, certiozem.

Vt celeriter sciam, da operam.

Certior factus sum litteris, nuntijs, fama.

Cetera cognosces, audies, ab vel ex alijs.

Nolo te ignorare, Hoc te scire volui.

Hoc quidquid est, Hoc qualecunq; esset, te
scire volui.

Non te praterit, Non te fugit, Non ignoras.

Iam diu ignoro, incertus sum, quid agas.

Memini, Memoria teneo.

Credo te memoria tenere, Meminisse te
credo.

Lacessere, Prouocare aliquem scripto.

Dictaui hanc ad epistolam: Scripsi hanc ma-
nus librarij.

Occupationum mearum tibi signum sit ma-
nus librarij.

Tu ad omnia rescribes: Rescribe quam pri-
mum.

Velim mihi ad omnia rescribas.

Velim sic statuas, tuas mihi litteras longissi-
mas quasque gratissimas fore.

Breues littera tua, breues dico? immo nulla,
tribus ne versiculis his temporibus Brutus ad me?

nihil scripſiſſem potius.

Epistoſa nobis iucunda & accepta.

Oblectauit me tua Epistoſa.

Delectarunt me multum tuae litterae.

Vehementer tuis litteris ſum delectatus.

Litterae tuae incredibiliter me delectarunt.

Incredibile eſt, quantum me litterae tuae delectarunt.

Incredibilem mihi letitiam attulerunt litterae tuae.

Ex litteris tuis cepi ſuuctum multiplicem.

Magnam ex epistoſa tua cepi voluptatem.

Ex tuis litteris cepi incredibilem voluptatē.

Maximam letitiam cepi ex tuis litteris.

Gratae mihi fuerunt litterae tuae.

Gratiſſimae mihi tuae litterae fuerunt.

Litterae tuae mirabiliter gratae ſunt.

Gratae mihi vehementer tuae litterae fuerunt.

Epistoſa tua, litterae tuae fuerunt mihi gratiſſimae.

Nihil mihi eſſe potuit tuis litteris gratius.

Cane putes vllas mihi litteras gratiores, quam tuas.

Tuae litterae mihi gratae iucundaeq; ſunt.

Periucundae mihi fuerunt tuae litterae, quibus intellexi.

O gratas tuas mihi iucundasq; litteras.

O litteras omni ſuaauitate refertiſſimas.

O vere ſuaues, bellas & elegantes tuas litteras.

Nihil iucundius tuis litteris, nihil amabilius.

Libentissimè legi litteras tuas, in quibus, etc.

Litteræ tuæ, si quando aliàs, nunc me maximè oblectarunt.

Litteræ tuæ tanto fuerunt gratiores, quâto diutiùs desideratæ.

Summa me voluptate tuæ litteræ affecerunt, perfuderunt, extulerunt.

Litteræ tuæ summam voluptatem, lætitiã, gaudium, iucunditatem attulerunt.

Rarò scribendi formulæ.

Rarò ad me scribis.

Minùs sepè ad me scribis.

Raras abs te accipio litteras.

Mirror te ad me tam rarò scribere.

Crebriores abs te litteras postulo.

Crebriùs vellem ad me scriberes.

Abs te iam diu nihil accipio litterarum.

Infrequens es officio scribendi.

Nimium rarò nobis abs te litteræ adferuntur.

Non satisfacis officio tuo crebritate litterarum.

Officiùm litterarum abs te requiro, in te desidero.

Es ad scribendum cunctantior, atque etiam planè cessator.

R, Iccirco sum tardior, quòd non inueni fidelem tabellarium.

Ad te ideo rariùs scribo, quòd non habeam idoneum, cui litteras committam.

Plura habeo, qua ad te velim scribere: sed ea sunt huiusmodi, vt non audeam committere litteris.

Formulæ ad varia respondendi

Rescribo tibi subiratus.

Rescribam tibi ad ea, qua queris.

Ego tuis proximis nihil habeo quod rescribam.

Superiori Epistola tua nihil est quod respondeam.

Perturbato animo, non potui, vt consueueram, rescribere.

Faciendum mihi putavi, vt litteris tuis ordine responderem.

Quod postremum fuit in Epistola tua, quam à te proximè accipi, ad id primùm respondebo.

Quòd scribis te bellè valere, vehementer gaudeo.

Quòd scribis te velle scire totius nostræ familiae statum, en accipe.

Formulæ admonendi aliquem vt sapius scribat.

Velim quàm sapius mecum per litteras colloquare.

Crebris nos litteris appellatio, quibus omni de re me erudias.

Si quid erit quod intersit me scire, perscribe ad me, sed diligenter.

Quid futurum existimes, ad me perscribas velim.

Crebris

Crebris nos litteris appellato.

Absentiam nostram crebris litteris sarciamus.

Tu queso crebrò ad me scribe, vel quod in buccam venerit.

Tu velim ad nos sepè scribas: si rem nullam habebis, vel quod in buccam venerit scribito.

Tu mihi, etiam si nihil erit quod scribas, tamen id ipsum scribas velim, dummodò ne his verbis.

Tu velim & quid agas, & quid acturum te putes, facias me quàm diligentissimè certiozem.

Tu etiam atq; etiam cura vt valeas, litterasq; ad me mittas, quotiescunq; habebis cui des.

Velim quàm sapissimè mecum per litteras colloquere, etiam si rem, de qua scribas, non habebis.

Velim diligentius omnia, quæ putaris me scire opus esse perscribas.

Quoties habebis cui des ad me litteras, nolim prætermittas.

Fac sciam quid agas, quod sine solitudine summa nescire non possum.

Scribe ad me quid agas, & à nobis quid fieri aut curari velis.

Facito nos statim quid constitueris, & quid agas, si tibi videbitur, certiores.

Cum primum de rebus Gallicis explorati aliquid habueris facito nos statim certiores.

Cum in primis tuas litteras desiderem, noli committere, vt excusatione potius expleas officium scribendi, quàm assiduitate litterarum.

Formulæ petendi aliquid.

Peto quaeso, Peto oro, Peto contendo.

Rogo oro, Rogo obsecro, Oro obsecro.

Oro obrestor, Obrestor obsecro.

Hoc abs te peto, & summe contendo.

Illud à te magnopere peto, contendo q̄.

Illud vnum à te vehementer contendo.

Hoc abs te peto, & pluribus verbis rogo.

Sic à te peto, quasi in eo mihi sint omnia, vt,
&c.

Singulari studio abs te contendo, vt nihil vquam magis.

Vehementer, valdè, & magnopere, etiam atque etiam.

Maiorem in modum, Singulari studio, Quàm possum studiosissime.

Valde hoc ex animo à te contendo.

Hoc te vehementer etiam atq̄ etiam rogo, vt, &c.

A te etiam atque etiam maiorem in modum peto.

Hoc à te, si pateris, gratia contendo, vt, &c.

Pro amicitia nostra, pro nostra coniunctione hoc à te peto.

Pro amicitia nostra fiducia peto à te.

Pro tuo perpetuo in me studio à te peto.

Peto à te amicitia nostra nomine, quàm confido apud te plurimum posse. Atc

A te magnoperè pro nostra summa coniun-
ctione, tuaq; singulari humanitate etiam atque
etiam peto & queso, vt, &c.

A te hoc omni contentione peto, sic vt maio-
ri petere possim, vt, &c.

Cùm me non fugiat, quanta sit auctoritas
tua, peto à te pro nostra consuetudine coniunctis-
sima, vt, &c.

Cùm & mihi conscius essem, quanti te face-
rem, & tuam erga me benevolentiam expertus
essem, non dubitavi à te petere.

A te etiam atq; etiam pro summa nostra con-
iunctione, proq; tua in me perpetua & magna be-
nevolentia maiore in modum peto atq; contendo.

Peto vt cures, vt emtare, contendasq;.

Vt perficias, vt in hac re elabores, vt hoc ne-
gotium suscipias.

Vt dignitati meae suffrageris.

Vt rationem habere velis salutis & dignitatis
meae

Vt aliquid impertias temporis huic cogitationi
ac studio.

Formulæ rogandi.

Rogo, oro, obsecro.

Rogo te, & etiam oro.

Illud te precipuè rogo, & obtestor.

Pro amore nostro.

Amoris nostri causa.

Pro nostra amicitia.

Amicitia

Amicitia nostra nomine.

Pro iure nostra amicitia.

Pro nostra inueterata amicitia.

Pro nostra summa coniunctione.

Pro nostra summa necessitudine.

Pro nostra coniunctissima necessitudine.

Pro vetere coniunctione & necessitudine.

Pro coniunctione & beneuolentia nostra.

Pro pari inter nos & mutua beneuolentia.

Pro summa mea in te beneuolentia.

Pro tua incredibili in me beneuolentia.

*Pro tuo perpetuo in me studio, meoq; item
in te singulari.*

*Impedior verecundia, ne verbis pluribus te
rogem.*

*Per omnem amorem, quo me complecteris,
rogo*

*Te, tuosq;, qui tibi consilio adsunt, oro atq;
obsecro.*

Ne me rogantem suppliciter, à te reijcias.

Noli pati meas esse irritas & inanes preces.

*Sit apud te, rogo & obtestor, meis precibus
locus.*

*Hoc à te ita postulo, pero, contendo, vt for-
tunas in eo meas positas putem.*

*Velim existimes, quod à te pero, id eiusmodi
esse, vt mea fortuna omnes agantur, in eo consti-
stant, locata, posita, constituta sint.*

*Rogo te quàm studiosè possim, da mihi hoc,
largire sine me hoc à te impetrare.*

Hoc in me confer gratia, hoc impertias gratia.

Maiorem in modum te rogo, mi assendelphe, si quid istic exstiterit noui, cures vt quam primū sciam.

Formulæ deferendi alicui suam operam vel studium.

Studiosè diligenterq; curabo.

Summo studio, diligentiaq; curabo.

Omni ope atq; opera enitar.

Omni mea cura atq; opera prouidebo.

Tuum negotium agam, sicut debeo, diligenter.

Mandatum tuum, mandata tua curabo, persequar diligenter.

Si quid est, in quo tibi possim gratificari, nihil sum recusaturus.

Non sum defuturus officio meo, sicubi queã tibi esse commodo.

A me tibi, liberiusq; tuis omnia paratissima esse confidas velim.

Quæ te velle arbitrabor, facturus sum omnia cum studiosè, tum libenter.

Si quid erit, in quo queam tibi gratum facere, facito periculum, an ex animo te diligam.

Animum ad quiduis obsequij promptissimum polliceor, neq; in hac re solùm, sed in omnibus, in quibus desiderabis amici officium.

Polliceor tibi studium meum & operam, sine vlla exceptione aut laboris, aut occupationis, aut temporis.

Illud

Illud caue dubites. Tu velim certo confidas,
Tu velim ita tibi persuadeas. De me sic velim iu-
dices, me tibi semper praesto futurum, me tibi nul-
lare vnquam defuturum.

Mibi tu, tui, omnia tua, maxima cura sunt, &
dum viuam erunt.

Tu si quid ad me fortè scripseris, perficiam,
ne te frustra scripsisse arbitrere.

De me sic velim iudices, quantum ego pos-
sim, me tibi, salutis tuae, liberisq; tuis summo cum
studio semper praesto futurum.

Singula persequi non est necesse: vniuersum
studium meum, & beneuolen ad te defero.

Formulae promittendi, superioribus
non abfimiles.

Promitto, Polliceor, Recipio.

Fidem do, Fidem meam tibi obligo.

Promissum facio, Omne meum studium tibi
promitto.

Nequo tibi polliceri, Non possum tibi certū
promittere.

Non ausim tibi id affirmare.

Vtrò spontè, non rogatus, pollicetur omnia.

Illius promissa huc me induxerunt, vt, &c.

Huc eius promissis adductus sum, vt, &c.

Huc me suis magnificis promissis impulit.

Magnificè quidem pollicetur: sed nihil aut
parum praestat.

Quidquid valeo, tibi valeo, Si quid valebo,
valebo tibi.

Commodis tuis polliceor me nunquam defuturum.

Nulla tibi in re benevolentia mea decrit, praesto non erit.

Ego meam operam tibi nunquam defuturam esse profiteor.

Quae tibi intelligam accommodata, omnia studiosè persequar, diligenterq; praestabo.

Omnia à me postules & exspectes: vincam etiam meis officijs cogitationes tuas.

A me omnia in te studia atq; officia, quae quidè ego prestare potero, velim exspectes.

Ego quidquid in me est studij, consilij, laboris, ingenij, id omne ad hanc rem conficiendam polliceor ac defero.

Quae mihi in mentem venient, quae ad te pertinere arbitrabor, ea mea sponte faciam: si quid ignorabo, de eo admonitus, omnium studia vincam.

Ego, quae te velle, quaeq; ad te, & ad tuos pertinere arbitrabor, omnia studiosè diligenterq; curabo: quae cum faciam, benevolentiam tuam erga me imitabor, merita non assequar. Hoc tibi confirmo, ac re praestabo, nullum in me studij genus aut officij quod ad rem tuam pertineat, quod ad laudem tuam valere videatur, vllò esse loco praetermissurum.

Formulae seruandi promissa.

Seruare, Soluere, Exsoluere, Praestare promissa.

Satisfacere promissis, Stare promissis, Soluere, Tueri fidem.

Nunc age, fac ut promissa appareant.

Quæ tibi promisi, bona fide præstabo.

Ego, si quid tibi promisi, fidem non fallam,
fidei non deero.

Quæ tibi promitto ac recipio, sanctissimè ser-
uabo, diligentissimeq; faciam.

Dabo operã, ut, quod pollicitus sum, re præ-
stem, exsequar, efficiam, re confirmem.

Ut præstem fidem meam, soluam, tuear, ser-
uem, probem.

Ut promissa seruem, obseruem, tuear, præ-
stem, promissus ne desim.

Hac epistola, veluti chirographo, me tibi ob-
strictum habe.

Has litteras velim existimes fœderis habi-
turas esse vim, non epistolæ, meq; ea quæ tibi pro-
mitto ac recipio, sanctissimè esse obseruaturum,
diligentissimeq; facturum.

Ego quid possim nescio, vel potius me me pa-
rum posse sentio. Illud tamen tibi polliceor, me
quæcumq; salutis tuæ conducere arbitrabor, tanto
studio esse facturum, quanto semper tu & studio,
& officio in meis rebus fuisti.

Si quid ad me scripseris, ita faciam, ut te
velle intellexero: Sin autè tu minimè scripseris,
ego tamen omnia quæ tibi esse vilia arbitrabor,
summo studio, diligenterq; curabo.

Formulæ agendi gratias.

Agere gratias, sit verbis.

Habere gratiam animo.

Referre

Referre gratiam & gratias, sit opere.

Quibus verbis tibi gratias agam, non reperio.

Singularibus verbis mihi gratias egit.

Immortales ago tibi gratias, agamq; dum viuam.

Ago tibi gratias immortales, singulares. mirificas, incredibiles.

Ago ingentes tibi gratias, quod tuo consilio huc me induxeris.

Si pro vestris beneficijs in me immortalibus parum vobis cumulatè gratias egero, queso obtestorq; ne mea natura potius, quàm magnitudini vestrorum beneficiorum id tribuendum putetis.

Pro operata tam diligenter nauata, gratiam habeo, vt debeo, maximam.

Quod meum negotium tibi cordi fuerit, & res nostras tam officiosè curas, deamo te, & gratiam habeo, vt debeo, maximam.

Equidem gratiam & habeo, & habiturus sum. quo ad viuam, maximam.

De isthoc in meo officio, amo te, & vt par est, maximè.

Isthoc beneficio fateor tibi me magnoperè deuinctum esse.

Hoc nomine plus tibi debeo, quàm vt vnquam soluendo esse queam.

Sed vt vnde est orsa oratio, in eodem terminetur, maximas tibi gratias ago, maiores etiã

habeo. Nam relaturum me affirmare non possum.

Cumulatè alicui referre gratiam.

Par pari referre, Parem referre gratiam

Parem rependere vicem. Mutuam referre gratiam.

*Remunerabor te, &, Remunerabor tua me-
rita.*

Remunerare beneficium.

Reddere beneficium, Remittere beneficium.

Reponere merita, Respondere meritis.

*Retribuere, Compensare, beneficium, gra-
tiam.*

*Probare se gratum, ac memorem paribus
officijs.*

*Nullis officijs tua beneficia remunerari pos-
sum.*

*Mihi ad remunerandum nihil suppetit, præ-
ter voluntatem.*

*Non deest remunerandorum beneficiorum
voluntas, sed facultas.*

*Plura in me contulisti beneficia, quàm vt pa-
res tibi gratias referre queam.*

*Tuis in me tot ac tantis officijs, ne quidem
quidquam gratia rependi vnquam.*

*Vt inam aliquãdo gratiam referre possimus:
habebimus quidem semper.*

*Tu vt intelligas homini amicissimo te præ-
buisse officium, re tibi præstabo.*

*Quamquam tibi gratia referri tanta non
potest, quanta debetur: habenda tamè est, quan-*

tam

tam maximam animus noster potest capere.

Tantis tuis beneficijs nõ videor mihi respondere posse, nisi forte ita sensurus es, ut me referre gratiam putes, cum beneficia tua memoria tenebo.

Verbulo duntaxat significa, quo genere officij queam tibi gratum facere: nisi id summa cum alacritate protinus aggrediar, nomē meum inter ingratos scribito.

Ne leui quidem officio vnquam te demerui, & vtinam esset aliquid, in quo declarare possim, & animam agnoscentem tua beneficia, & voluntatem reponenda gratia cupidam.

Tuum admirabilem in me fauorem ac studium, multis iam argumentis habeo perspectum & exploratum. quod si facultas esset par animo, sentire te tantum beneficiorum haud quam penes ingratum collocasse.

Suspecta quadam res est, verbis beneficium rependere: tu si mei in te animi periculum facere velis, aliquid vicissim oneris impone. Nullam sarcinam tam grauem, tam molestam inieceris, qua mihi tua caussa non leuissima, non etiam incunda videatur.

Formulæ memoris beneficij.

Semper memnero, Memoria retineba.

Tuebor mente atq; animo.

Nunquam obliuiscar. Nulla apud me delet obliuio, beneficia, officia, merita erga me tua.

Tuorum meritorum erga me memoriam
conseruabo.

Gratum me tibi, memoremq₃ præstabo.

Præstabo tibi eam, quam debeo, memoriam
meritorum tuorum.

Memorem me tibi, quæcumq₃ se occasio de-
derit, obtulerit, probabo.

Gratum me nullo non loco, nullo non tem-
pore, memorem gratiæ referendæ, studiosumq₃
tui senties, experieris, cognosces.

Emitar, & vt spero, consequar, vt te de me
optimè esse meritum lateris.

Vt officia erga me tua voluptati atq₃ lætitiæ
tibi sint.

Vt ex tuis in me officijs voluptatem capias,
fructum feras, percipias, colligas.

Si quando dabitur opportunitas, declarabo
me non sictè tuis fauere commodis.

Pro litteris ad me transmissis, gratiam ha-
beo maximam: Si quod officium vicissim præstare
queam, impera, id tuo iure facies.

Formulæ gratum faciendi.

Id mihi vehementer gratum erit.

Id mihi pergratum, per q₃ iucundum erit.

Tam gratum mihi id erit, quàm quod gra-
tissimum.

Id mihi sic gratum erit, vt gratius esse mihi
possit.

Per mihi, per inquã gratum feceris, si, &c.

Per gratum mihi feceris, si ei declares.

Feceris

Feceris mihi gratissimum, si eum ita tractaris, vt, &c.

Hoc mihi nihil potest esse gratius.

Nihil est quod mihi gratius facere possis.

Fecisti amicè tu quidem, mihiq³ gratissimū, quòd, &c.

Summa est, in quo mihi gratissimum facere possis, si curaris.

Vehementer mihi gratum feceris, si quibuscunq³ in rebus sine tua molestia poteris, ei commodaris: quod vt facias, te vehementer etiam atq³ etiam rogo.

Formulæ diligenter commendandi.

Vehementer te rogo. Peto à te maiorem in modum.

Ita peto, vt maiore studio, magisq³ ex animo petere non possim, vt ei omnibus in rebus, quantum tua fides patietur, commodes.

Vt eum auctoritate tua qua plurimum valet, conseruatum velis, & cures, vt intelligat hanc meam commendationem maximo sibi apud te & adiumento, & ornamento fuisse.

Vt vngardum tibi vnice, maiorem in modum ita commendo, vt neminem diligentius.

Vt maiore cura, studio, sollicitudine animi, magis ex animo commendare non possim.

Omnium tuorum officiorum, qua & multa, & magna sunt, mihi gratissimum fuerit, si N. nostrum ita tractaris, vt sciat, vt sentiat, vt intelligat, & se à me, & me à te amari.

Vt intelligat nullam rem sibi maiori vsui atque ornamento, quàm meam commendationem esse potuisse.

Te, mi N. etiam atq; etiam rogo, vt omnia N. negotia, mea putes esse, curesq; vt intelligat hanc meam commendationem maximo sibi vsui fuisse: hoc mihi gratius facere nihil potes.

Commendo tibi eum non vulgariter: sed ita prorsus, vt quos diligentissimè valdeq; ex animo soleo.

Pergratum mihi feceris, si intellexero has litteras tantum quatum scribens confidebam, apud te pondus habuisse.

Gratissimum mihi feceris, si eum ita tractaris, vt merito tuo mihi gratias agere possit.

A te peto, rogo, cures, vt intelligat diligenter me scripsisse de sese.

Id tibi recipio, te eum, quem soles fructum à bonorū virorum officijs expectare, esse capturū.

Ipsū tibi in perpetuum deuinxeris, obligaueris.

Virum bonum, tuaq; amicitia dignissimum tibi adiunxeris.

Formulæ adhortandi, monendi,
suadendi.

Vos & hortor & moneo.

Illud te esse admonitum volo.

Tibi suadeo. atq; etiam rogo.

Tantum te & moneo & rogo.

Scribo ad te, vt admoneam.

Illud te ad extremum oro & adhortor, vt,
&c.

Magnopere te hortor pro tuo singulari perpetuoq₃ in Rempublicam studio.

Te moneo, cum beneficijs tuis, tum amore incitatus meo, vt, &c.

Tibi in primis suadeo, atq₃ hoc meo etiam iure precipio, vt, &c.

Hoc tibi agendum censeo, si meo consilio parere volueris, vt, &c.

Tibi verò cum meo in te amore, tum tua causa impulsus suadeo, & si pateris, precipio, &c.

Vide, Videto, Videbis, Etiam atq₃ etiam cogita, Meditare atq₃ cogita.

Caue, Cauendum est tibi, Parate.

Contende, quaeso, atq₃ elabora, vt, &c.

In hanc curam incumbere, vt, &c.

Tota mente incumbere in hanc curam & cogitationem.

Dabis istud amori nostro, vt in eam opinionem sententiamq₃ te adduci sinas, qua cum tuis utilitatibus est coniuncta.

Extra iocum moneo te, quod pertinere ad beatè viuendum arbitror, vt te bonis semper, probis ac honestis adiungas socium.

Formulæ enitendi studio.

Agam pro viribus. Pro mea virili, Pro mea parte virili.

Incumbam toto pectore, Cunctis viribus, Omnibus nervis, Omni meo studio.

*Quantum est in me, Quantum in me positū,
In me situm.*

Quoad possum, Quantum valeo.

*Quantum prestare possum, Quantum con-
sequi viribus licebit.*

Summè conabor, Contendam omni studio.

*Emitar omnibus tum animi tum corporis viribus.
Quidquid erit in me industria, operæ, diligentia.
Conferam ad hanc rem omnes vires, omnia stu-
dia.*

Elaborabo pro viribus, Minimè parcam viribus.

*Dabo operam, quantum in me erit, pro eo
quod in me erit,*

*Adnitar equidem summo conatu iuuare bo-
nesta studia.*

*Nullum studium, Nullam operam, aut in-
dustriam pratermittam.*

Formulæ sciendi aliquid.

Scio, Certò vel certum scio.

Noui, Probè equidem noui.

Non me fugit, vel praterit.

Non dubito, Non dubium est mihi

Non ignoro, Haud ignarus sum, Nō sum nescius.

Certo certius habeo, Liquido mihi constat.

Exploratissimum mihi est.

Exploratum vel compertum mihi est.

Fac plenè vt sciam.

Cura vt sciam, si quid istic acciderit noui.

Formulæ sperandi.

Spero, Spero fore.

Spes est fore, vel, futurum.

Multa mihi affulget spes.

Certa spe ducor, teneor, erigor.

Adducor, Vocor, Erigor, Venio in spem.

In spem maximam tuis me litteris adduxisti.

Spem habeo summam, Spem capio vel concipio non exiguam. Spes me fefellit, frustrata est.

Exigua spes est, Spes omnis sublata est.

Video spem nostram extenuari & elanguescere.

Formulæ proponendi.

Proposui, Statui, Constitui, Decreui, Certo decreui.

Decretum est, Deliberatum est, Constitutum est, Constitutum habeo.

Illud mihi deliberatum est, & planè certū.

Stat, vel constat sententia, Sic est sententia,

Mea sic est ratio, Sic in animum induxi.

Formulæ eundi.

Ire, abire, Proficisci aliquid.

Conferre, vel recipere se in patriam.

Parare, Apparare, Adornare profectiōnem.

Instituiter: Accingere se itineri & ad iter.

Italiam petere, Concedere in Hispaniam.

Formulæ incerti rumoris.

Rumores sunt satis illi quidem constantes, sed sine auctore.

Rumor s' heic spargi cœpere, sed incerti, inanes, qui us haberi si les non debet.

Qui neq; nunqs, neq; litteris comprobentur.

Quos veritas nulla confirmet.

Quibus omnis deest fides.

*Qui nulla veritate, nullo satis firmo testimonio
nullo prorsus argumento vel ratione nitantur.*

*Si quid est certi rumoris apud vos, quaeso ut no-
bis impertias.*

*Si quid istic certi extiterit rumoris, cures ut
quam primum sciam.*

Formulæ otianti.

Si dabitur otium, Si erit otium, Si quies erit.

Si quid otij nactus ero, litteras ad te dabo.

*Nisi occupationes vrgebunt, Si per occupatio-
nes licebit.*

Si cura permittent, Si curarum expers ero,

*Si vacuus ero, & liber à negotijs, Si mei iuris
ero, (temporis,*

Si à negotijs vacabo, Si quid habebo vacui

*Si quiescere licebit à curis, negotijs, occupatio-
nibus, molestijs.*

*Si meis rebus, quibus nunc teneor implicatus,
me explicauero.*

*Cum dies à molestijs acciderit vacuus, respon-
debo ad omnia quæ requiris.*

Formulæ curæ & sollicitudinis.

*Hoc me sollicitat, sollicitum habet, facit, anxiū
reddit. (ingesit, iniecit.*

Hoc mihi curam, sollicitudinē, scrupulū, attulit,

Distineor, distrahor, varijs curis, occupationib.

*Opprimor, Obruor, Oneror, Impedior, Inuo-
luor, Intricor, Illaqueor, Obuincior, Illigor va-
rijs ne-*

rijs negotijs, occupationibus.

Multis negotiorum vndis obruor.

Tot occupationibus premor, vt vix somno tempus suppetat.

Ego ne Vlysseos quidem labores cum nostris conferendos censuerim.

Nos laboribus sic dstringimur, vt existimem Herculi minus fuisse laboris cum hydra.

Formulæ expediendi se curis.

Vbi his curis solutus ero, laxatus ero, me expediero.

Cum his negotiorum turbis me extricauero.

Cum me his negotiorum tumultibus exsoluero.

Cum ab his negotijs me vindicauero, absoluero.

Cum ex his malis enatauero, eluctatus fuero.

Cum his curarum fluctibus, his vndis, his molestijs emerfero.

Formulæ litteras committendi.

Eiusmodi sunt, Eius generis, Eius momenti mea littera, vt eas nō audeā temerè committere.

Non eius generis: Non eiusmodi sunt mea littera, vt eas audeam temerè credere.

Epistola nostra tantum habent mysteriorum, vt eas ne librarijs quidem libenter committamus.

Epistola nostra eiusmodi ferè sunt, vt eas nulli committere libeat, nisi de quo exploratum sit tibi eas redditurum.

Cauene quid ad nos scribas periculosè: Nam littera frequenter intercipiuntur.

Illud

Illud te moneo, ne quid vnquã litteris committas, quod, si prolatum sit, molestè feramus: Multa sunt quæ ego nescire malo, quàm cum aliquo periculo fieri certior.

Eiusmodi serè sunt epistolæ nostræ, vt in alienum incidere nolim.

Nolim sermonem nostrum in alienas manus deuenire.

Nihil serè scribo, quod, si in alienas manus inciderit, molestè ferendum sit.

Formulæ excusandi litterarum breuitatem.

Oro, obsecro, ignosce, non possum plura scribere,

Plura otiosus: hæc, cùm essem in Senatu, exaravi.

Scribam ad te pluribus aliàs, cùm plus otij nactus ero.

Hæc scripsi festinans, properante ad vos tabellario.

Subitò, raptim, raptissimè, ex tempore, plusquam ex tempore.

Longior fuisset epistola, nisi eo ipso tempore petita esset, cùm iam iretur ad te

Cùm plus otij nactus ero, vberiores à me litteras expectato.

Breuitate temporis tam pauca cogor scribere.

Breuiloquentem iam me tempus ipsum fecit.

Habes epistolam plenam festinationis & p̄lueris.

Plura scriberem, si i m̄putarem te libenter legere posse.

Breuitas tuarum litterarum, me quoq; breuiorem in scribendo facit.

Sum breuior, quòd, vt spero, coràm qua volumus, breui conferre licebit.

Quid prater eà scribam non habeo, & eram in scribendo conturbatus.

Pluribus ad te scriberem, ni mihi dolor facultatem mentis ademisset.

Cùm mihi erit exploratum, te libenter esse visurum, scribam ad te pluribus.

Pluribus verbis tecum agerem, nisi pro me res ipsa loqueretur.

Scribentem me hac nunc cœna, nunc alia multa interpellant.

Plura me ad te de hac re scribere pudet, ne videar amicitia nostra diffidere.

Vix tantulæ epistolæ tempus habui, atq; id ereptum è summis studiorum nostrorum occupationibus.

Præposteros habes tabellarios, cùm à me discedunt, flagitant litteras, cùm ad me veniunt, nullis adferunt.

Ignoscas breuitati mearū litterarum: nam celeriter vnà futuros nos arbitror.

Formulæ excusandi litteras
prolixiores.

Hac

Hac fortè scripsi verbosius, & tibi molestus fui.

Superioribus litteris benevolentia magis adductus, quàm quòd res ipsa postulabat, fui longior.

Hac ad te scripsi, fortasse pluribus verbis, quàm necesse fuit: benevolentia magis adductus quàm quòd res ipsa postularer.

Hac ad te scripsi paullo fusius, quàm par est, ut videres tuas quoq; esse partes instituendi, & monendi.

Habes epistolã verbosiore fortassis, quàm velles: quòd tibi ita videri putabo, nisi mihi longiorem remisseris.

Hac amore magis impulsus scribenda ad te putavi, quàm quòd arbitrarer te monitis, & præceptis meis agere.

Hac scripsi ad te pluribus verbis, quàm soleo: non otij abundantia, sed amoris erga te, quòd me quadam epistola inuitaras.

Velim mihi ignoscas quòd tanta harum prolixitate te panè obtundam: otiabar iam enim, & tuas volebam elicere.

Longior fui in his litteris, quàm aut vellem, aut putavi me fore: Sed suauitate consuetudinis tuæ, & studio tecum colloquendi euectus sum longius fortasse, quàm debebã: breuius certè, quàm volebam.

Sed hac satis multa vel plura potiùs, quàm necesse fuit: facit autem non loquacitas mea, sed

mea, sed beneuolentia longiores epistolas.

Sed iam modum, vel sinem potius scribendi faciam: modum enim epistola iam diu, multumq; excessi. Valebis igitur.

Sed prouehor longius quam volebam, & charta me deserit, ut vides, tecum suauissime colloquentem: fac igitur valeas.

Sed iam ultra metas epistolam porrigo, dum tui amore me ipsius oblitus rapior. Vale igitur, & nos, ut soles, dilige.

Sed de his quoq; satis. Extremum est, ut te orem, ut Verepaum tui amantissimum & diligas absentem, & cum opus erit, tuo patrocinio protegas ac tueare. Vale.

Formulæ excusationis non necessariae.

Non erat cur te excusares.

Causam excusandi nullam habuisti.

Officium excusandi sine causa suscepisti.

Mimmè necessaria fuit excusatio tua.

Superuacanea fuit apud me tua excusatio.

Iusta & idonea quidem vsus es excusatione: sed ea nihil opus erat.

Tuam excusationem non desiderabam, requirebam, expectabam.

Formulæ transitionum.

Transitiones voco, cum ostendimus breuiter, quid dictum sit, ac deinde paucis indicamus, quid simus dicturi.

His vtimur in epistolis, dum vel ad plures respondemus, vel ex vno argumento fit in aliud transitus,

transitus, efficiunt q̄, ne, velut scopæ dissolutæ, epistolaturpius diffuant, vt dictum est alibi.

Vt: Vni epistola respondi: venio ad alteram.
Habes ad superiorem: nunc audi ad alteram.

Persolui prioribus tuis litteris: nunc ad posteriores.

Longiori epistola respondi: Nunc breuiori quid respondeam?

Hactenus ad tuas litteras: Nunc de me patris accipe.

Rescripsi ferè ad omnia: Nunc nostra accipe.

Habes ferè de rebus omnibus: Vnum illud addam.

Sed hæc hæctenus: Addam etiam illud.

Sed hæc priuatim: Nunc quæ publicè.

Hactenus iocati: Nunc serio agamus.

Hæc leuiora sunt: Quæ sequuntur grauiora.

Sed tristia mittamus: Reuertamur ad leuiora.

Formulæ connectendi.

Extremum illud est, vt te rogem, & obsecrem.

Reliquum est, Accedit eodem, Huc accedit.

Hæc eò pertinent, Longa sunt, quæ restant.

Nunc audi quod pluris est, quàm omnia.

Sed ad propositum redeamus.

Redeamus illuc, vnde diuertimus.

Vt ad

Vt ad rem redeam.

Redeo ad id, quod primò omiseram.

Redeo ad id, quod initid scripsi.

Quid praterea nihil, nisi vt incolumis ad nos, primò quoq, tempore reuertare.

Sunt & particulae connectendi, Primum Deinde, Praterea, Posthac, Adhac, His adde, Huc pertinet, Quin etiam, Quid quod, Denique, Postremò, Porro aurem, Iam verò, Ceterum, &c.

Quarum vsus in Auctorum lectione diligenter obseruandus est.

Formulae breuiter dicendi.

Quid plura? Quid pluribus? Ne pluribus.

Quid multa? Quid multis? Ne multa, vel, multis.

Quid multis moror?

Ne te multis morer, teneam.

Quin verbis opus est?

Sed, ne diutius detineam te, vals.

Vt in pauca multa conferam.

Vt paucis concludam.

Vt rem paucis complectar, perstringã, comprehendam.

Vt breuitate utar.

Laconica utar breuitate.

Cic. Quid queris?

Formulae epistolam longiorem abrumpendi.

Sed iam plura, quàm volebam: Vale.

Sed plura, quàm statueram, Redeo ergo ad, &c.

no DE CONSCRI. EPIST.

Plura otiosus: hac subitò & variè distractus.
Sed quid ago? labor longius, Lōgius progredior.
Sed, ne longior, vale, & me, vt facis, ama.
Sed de his satis, metuoq̄, ne tu nimium putes.
Sed hac super re nimis multa, praesertim ad te.
Sed hac pluribus fortasse verbis, quàm sit necesse.
Sed iam lōgior sum, quàm me fore putavi. Vale.
Sed hac satis multa, vel plura potius, quàm
necesse fuit.

Sed de his satis superq̄, Iam ad te ô & praesidium & dulce decus meum.

Sed quid ago? Epistolam institueram scribere, ea autem crescit in volumen.

Formulae epistolam concludendi.

Habes, quascire cupiebas. Vale.

Habes ferè de rebus omnibus. Vale.

Hac habebam, qua te scire vellem.

Hac habui, qua de his rebus ad te scriberem.

Habet, vt breuissimè potui, totum Reipub. statum.

Hac ferè sunt, qua in praesenti tibi nota esse volui.

Hac ferè ad eas litteras, quas accepi abs te proximè.

Epistolam ita cōcludam, Ita finem faciam, imponam.

Finem scribendi faciam, si te primum mouero, vt me diligas.

Epistola clausula hac erit, vt beneuolentiam

in me tuam perpetuo conserues.

Reliquum est, vt à te petam, vt me de rebus Italia & Portugallia quàm sapissimè facias certiore, quo nihil gratius exspectare à te possum.

Formulæ amicos in fine litterarum salutandi.

Saluebit à me Lœuius, tum Ghilsius, Ottonij, & reliqui, quos istic me nosse putes.

Lindanum nostrum eximia spe, summa virtutis adolescentem saluta meis verbis officiosè.

Amicos omnes, sed in primis nostrum Vetterum, iubebis à me saluere plurimum.

Optimo viro & homini doctissimo Rumoldo Verdonck nos etiã atq; etiã commendes rogo.

Ad Henricum Ruenum si quid dederis litterarum, adscribes à me illi salutem plurimum.

Apud amicos tu fac nomenclatorem agas, ac singulis ex me nominatim salutem dicitò.

In salutandis amicis, quoniam non vacat nunc pluribus scribere, Verepai tui vices obeas velim.

Saluta à me communes amicos Vinandos, Colenos, Vosbios, nam in presentia non suppetit ortium pluribus scribendi.

Ornatissimum virum Houelmannum meis verbis saluere iube, deinde ceteros, quas ferè habemus amicos communes.

Onerabo te non graui sarcina, vt Herbipolim proficiscens meo nomine salutem perferas ad amplissimum illius vrbs Antistitem.

Valebis vir humanissimo, & cum dabitur oportunitas, Recanos nostros, Fabritium, Crucium, & Lanriticum multum à me saluere iube.

Contubernalem nostrum Viscaviensem, si quando videris, voles, ac vocabit, paucis verbis, suo ipsius more à me iube saluere plurimum.

Saluere plurimum ex me iubeas Danielelem Sussum Mechlinianum, adolescentem optimis disciplinis deditissimum, dignumq; tali parente filium.

Adolescenti multis animi fortunaq; dotibus ornatissimo Francisco de Pleyn precaberis à me salutem plurimam, & felicem studiorum successum.

Cum ad Maternum Cholinum dabis litteras, velim memineras accuratissimam meo nomine salutationem adscribere, ipsi, vxori, & liberis.

De D. Theodora, Prefecto monasterij Ceciliani, iam pridem nihil audimus: quæso iubeas eum à nobis saluere, & meminisse vetustæ nostræ consuetudinis.

Omnes quibuscum istic viximus nominatim à me salutabis, seorsum autem humanissimo D. Renero Helremanno me plurimum commendes velim.

De lassatus sum studijs & scribendis litteris: quare te rogo, vt apud Hunnaum nostrum præclarum virum mihi sis epistola vice, donec dabitur otij paucillum.

Brechtium, Bloemannum & Verstegum,
ceterosq;

ceterosq̄, quos scis amantes esse nostri, iube meo nomine saluere plurimum, & tu vale carissime sc̄offere, nosq̄, quod facis, amare perge, tui prorsus cupidissimos.

Amicis meis verbis salutem nuntiato, nominatim verd̄ humanissimis & integerrimis viris Vladeracco & Ottonio, quorum, cum istic agerem, suauissima consuetudine valde oblectabar, salutem ex me impertire plurimam.

Formulæ Valedicendi.

Vale feliciter mi Parisi in Christo Iesu.

Bene valere te cum omnibus tuis precor.

Bene vale vir animo meo longè carissime.

Vale mea carissima & optatissima mater.

Vale etiam atq̄, etiam, & salue plurimum.

Ne longior sim vale, & nos, quod facis ama.

Vale felix & faustus vir omnium humanissime.

Bene vale cum suauissima coniuge dulcissimisq̄ liberis.

Incolumem te nobis diu seruet Christus Opt. Max.

Bene vale nostri memor, praesertim in precibus tuis.

Bene vale doctissime Doctor, & amice incomparabilis.

Vale, & boni consulas has litteras plus quam extemporarias.

Vale, & tumultuariam hanc responsionem aequi boni consulas.

Vale, & inconcinnam hanc rhapsodiam fac boni consulas.

Te cum vniuerso Collegio tuo quàm rectissimè valere cupio.

Si me amas D. Lindane, valetudinem tuam diligentissimè cura.

Dominus R. T. A. Ecclesia reiç, publicæ diu seruet incolumem.

Bene valeat R. T. C. cui omnibus me modis, & ex animo commendo.

Vale, & Deum ora, vt incolumis propediem vobis tandem restituar.

Vale, & nos ama, si par pari referre velis, amore omnino non vulgari.

Vale mi suauissime Goesseni, & tibi persuade te à me non vulgari ter amari.

Vale, & si me amas, ad nos, vt facis omnibus de rebus frequenter scribe.

Vale: plura ad te scribam, cum, quas auidè exspecto, tuas aliquando accepero.

Bene vale doctissime D. Susi, cui me totum, quantus sum, dico consecroç.

Vale dulcissime & desideratissime Loae, iterumç, & sepius vale, atç, salue.

Cicero ad vxorem & liberos, Valetate, inquit, mea desideria, valetate.

Vale, & commēda me precibus Domino, mutuum orationis beneficium impensurum.

Bene vale in Christo Iesu, & me ex animo tibi fauentem redamare perge, iterum vale.

Vale, & si quid liberius & imprudentius effu-
turi, da veniam homini non aliter instiuto.

Vale,

Vale, & nos dilige : quod te facere ita non dubito, vt nihil habeam tuo in me amore nec certius nec iucundius. vale iterum.

Valebis ipse, & humanissimum virum Henricum Coccium cum vniuersa familia bene valere iubebis. Rursum vale.

Formulæ subijciendi aliquid post Vale,
quod prius in mentem non
venit.

Vale, sed heus tu, mane paulisper, omisi quod non minus libenter leges quam cetera.

Vale: sed ò me obliuiosum, nunc demum occurrit animo, quod primo loco dictum oportuit.

Vale: sed ob signaturo epistolam illud percommode venit in mentem, quod omissum doleam.

Vale: iam ob signaram epistolam, cum alteras tuas ad me litteras reddit veredaris, itaq; resignavi, & eadem opera binis tuis respondeo. ac primum de Canisio nostro & Busao.

Vale: iam parabam ob signare litteras, sed quia præter spem otij non nihil obtigit, libet etiã diutius garrere tecum. Dodonaus noster, Gemna, & Scœpperus Brabantia nostra medici celeberrimi, &c.

16 DE CONSCRI. EPIST.
FORMVLAE VARIARVM
inscriptionum cuiusvis ætatis, vel status,
aut conditionis hominibus
accommodatæ.

*Quibus vtantur studiosi, donec sine cortice
natæ iam probe norint.*

Ad Episcopum.

*Reuerendissimo in Christo, Patri D. Ioanni
Hauchino, Archiepiscopo Mechliniano, & totius
Belgij Primati, Domino suo summè colendo &
obseruando. Mechlinia.*

Ad Abbatem.

*Reuerendo in Christo Patri, cum generis no-
bilitate tū virtutis laude clariss. Theodorico Spie-
rinck, Bernensium Abbati præstantissimo. Berna.*

Ad quemuis Cœnobiarcham.

*Probitate vita, raraq; eruditione excellenti
S. T. Doctori Petro Bacchero, Gandauenfis
Dominicana professionis vigilantiss. Cœnobiar-
cha. Louanij.*

Ad Monachum.

*Moribus & vitæ integritate venerando Do-
mino Godefrido Leodro, Franciscani ordinis Mo-
nacho, amico suo haud vulgari. Louanij.*

Ad Decanum.

*Præstantiss. eruditione & integritate viro
M. Rumoldo Vergheest, Collegij maioris Eccle-
siae Mechliniensis Decano. Mechlinia.*

Ad

Ad Canonicum.

Doctiss. & integerrimo S. T. Licentiatō M.
Antonio Bruninx, Ecclesia maioris Siluæducentis
Canonico & Archipresbytero. Siluæducis.

Ad Pastorem.

Eruditione & rerum vsu ornatiss. S. T.
Licentiatō M. Petro Simonio, Hiluarenbecen-
sium primario Pastori, Canonico, & Archipres-
bytero. Hiluarenbeca.

Ad Sacerdotem.

Opiimo venerandog, Christi sacerdoti D.
Nicolao Pompeno, sacratarum virginum Vallis
S. Agnetis apud Dommelianos Hierarcha.
Dommelia.

Ad S. Th. Doctorem.

Insigni doctrina, & integritate clarissimo
S. litterarum Professore Regio M. Michaëli Bay,
Pontificij collegij vigilantissimo Prasidi Louanij.

Ad D. Iurisconsultum.

Eruditione & eloquentia prastantissimo
V. I. D. M. Ioann Ramo, amico & patrono
summè venerando. Louanij.

Ad D. Medicum.

Prastanti eruditione, multaq, experientia
clarissimo Mechlinianæ ciuitatis doctōri Medico
Kemberto Dodonao, amico incomparabili.
Mechlinia.

Ad Eloquentiæ Professore.

Eruditione virtuteq, ornatissimo viro Cor-
nelio Valerio Ultraieclino, in celeberrima acade-

mia Louaniensi Eloquentia Professori. Louanij.

Ad Principem.

*Illustrissimo D. Alberto, viriusq₃, Bauariæ
Duci, Principi Palatino Rheni, Macenati suo, &
Patrono liberalissimo & benignissimo. Monaci.*

Ad virum Nobilem.

*Generoso & antiqua nobilitate illustri vi-
ro, Adolpho à Cortenbach Toparchæ in Helmont,
Burgrauio in Veuren, Duisburg, Domino suo
summè colendo. Helmonda.*

Ad virum summæ dignitatis.

*Clarissimo viro D. Viglio Zuichemo, arcani
Consilij Regis Hispaniarum dignissimo Præsidi,
& aurata militiæ Cancellario. Bruxella.*

Ad Consulem.

*Clariss. & integerrimo Domino Ioanni van-
der Linden, Equiti inaurato, oppidig₃, Louanien-
sis Consuli meritissimo. Louanij.*

Ad Virum Consularem.

*Virtute & singulari vitæ integritate præ-
stanti viro Gerardo Paludano, ciuitatis Bredanæ
viro Consulari. Breda.*

Ad virum honoratum.

*Prudentia multoq₃, rerum vsu excellentissi-
mo viro Damaso Lindano Macenati suo benigni-
ssimo, vnicè colendo. Dordraci.*

Ad Aduocatam.

*Excellenti eruditione & prudentia Consilij
Brabantie Aduocato M. Ioanni Houelmanno,*

Ioan. Consiliarij F. cognato suo cariss. Bruxella.

Ad Secretarium.

Ornatissimo & integerrimo viro M. Cornelio vanden VVerck, ciuitati Bredanae a secretis, amico suo percaro. Breda.

Ad Fratrem.

Ingenuo & optima spei adolescenti Philippo Paludano, liberalium disciplinarum in collegio Gandauensi studioso. Louanij.

Ad Patruum.

Circumspecto prudentiq; viro Lamberto Loeuio ab Outhuesden, patris suo apprimè colendo & honorando. In Outhuesden.

Ad Contubernalem.

Generoso, summaq; eruditione adolescenti Iacobo vander Noot, contubernali suo, & amico sincero. Hiluarenbeca.

Ad Contubernales.

Generosis, litterarumq; candidatis adolescentibus Frederico, Renessio, Liberto Turck, & Guilielmo Spierinck, contubernalibus suis iucundissimis. Hiluarenbeca.

Ad Sodalem.

Liberali indole, & eximia spe adolescenti, Ioanni vander Linden, liberalium disciplinarum cum primis studioso. Hiluarenbeca.

Ad Sodales.

Ingenuis & optima spei pueris, Ioan. Hallae, Iac. VVisset, Hub. Parisio. Corn. Cetero, & Adriano Hauermanno, sodalibus lepediss. & dilectiss. Hiluarenbeca.

Ad Amicum.

*Spektato & industrio cui Hieronymo VVel-
lao, ad signum Diamantis Bibliopola, amico sub
integerrimo.*

Louanij.

Ad Mercatorem.

*Eximio & circumspetto viro Ioanni de Bie,
apud Antuerpianos cenopola, cognato suo, & ami-
co singulari.*

Antuerpia,

**Inscriptionem ad Patrem & præceptorem
vide supra, sub finem libri Primi.**

Inscriptionum aliquot siluula.

Eximia pietatis viro.

Singularis doctrina viro.

Summa integritatis viro.

Ornato & splendido viro.

Eximio & religioso Patri.

Viro vndecunque doctissimo.

Eximio S. Theologiae Doctore.

Erudito pariter ac probò viro.

Singulari vita integritate viro.

Claris orto natalibus adolescenti.

Venerabili & circumspetto viro.

Doctissimo & integerrimo viro.

Multis nominibus ornatissimo viro.

Ornatissimo prestantissimoq; viro.

Amplissimo grauissimoq; Domino.

Virtute & integritate prestanti viro.

Nobilitate & virtute egregio viro.

Prestanti eruditione & integritate viro.

Clarissimo pariter ac humanissimo viro.

Auctori-

- Auctoritatem & prudentiam ornatissimo viro.*
Pientissimo viro S. Theologiae Licentiatō.
Viro omni virtute integritateq; praestanti.
Vtriusque Litteraturae callentissimo viro, &c.
Summa virtute & singulari humanitate viro.
Reuerendo pietateq; & doctrina praestanti viro.
Insigni pietate & eruditione praestanti viro.
Eximia tum indolis, tum etiam virtutis adoles-
centi.
Vita morumq; integritate praestanti celebriq;
Viro.
Ingenio, doctrina, & eloquentia excellentissimo
viro.
Prisca & vera nobilitatis insigniq; eruditionis
viro.
Nobilitate, prudentia, & eruditione clarissimo
Senatori.
Viro omni virtute, doctrina, & eloquentia orna-
tissimo.
Eximio viro N. N. optimarum disciplinarum ac
Iurisprudentiae callentissimo.

CORONIDIS LOCO

subijciemus selectiora aliquot cuiusvis sta-
 tus, ætatis & conditionis Epitheta, quorum
 in conscribendis epistolis, & maximè in
 superscriptionibus, ut vocant, fre-
 quens est usus.

Quorum ad hæc non modò copiam maiorem:
sed etiam delectum, & proprietatem, prudentia,
qua

qua cum aetate crescit, & diligens praestantium
scriptorum lectio, & observatio, suppeditabunt.

Sunt porro in hac descriptione diligentissime
observanda quae supra libro Primo de inscriptione
praecipimus.

Pontifex Maximus.	Christi venerandus sa- cerdos.
Pontifex summus.	
Sanctiss. Beatissimus.	Religione & pietate conspicuus.
B. Petri Apostolorum Principis successor.	Imperator.
Iesu Christi vicarius.	Augustus.
Cardinalis,	Inuictissimus.
Amplissimus.	Potentissimus.
Illustrissimus.	Apud veteres Diuus, quod ex adulatione vi- detur natum.
Episcopus.	
Reuerendissimus.	Rex.
Praesul sanctissimus.	
Antistes religiosissi- mus.	Gallorum Christianissi- mus.
Abbas, Monachus.	Hispanorum Catholicus.
Pastor, Sacerdos,	Britannorum Sereniss.
Reuerendus, Colendus,	Clementissimus.
Venerandus, Honorandus,	Potentissimus, quae duo, vt etiam Serenissimus, comunia sunt Regibus & Archiducibus.
Religiosus, Religiosissi- mus,	
Honestus, Probatas,	Dux seu Princeps.
Egregius, Excimius,	Illustrissimus.
Excellens, Praestans,	Clarissimus.
Vigilantissimus,	Excellentissimus.
Integerrimus.	

Comes,

Comes, Marchio.

Theologus.

Illustris, Inclutus.

Eruditissimus, Do-
ctissimus.

Baro.

Generosus.

Nobilitate generis cla-
rus. Sacrarum, vel, Diuina-
rum scientia prastan-
tiss.Generis nobilitate illu-
stris. Sacrarum scripturarū
interpres.Antiqua nobilitate splē-
didus. Sincerus S. Theol. pro-
fessor.Antiqua nobilitatis vir.
Eximius, Egregius.
Theologus.

Consul.

Iureconsultus.

Clarissimus, grauissi-
mus. Celeberrimus, Exi-
mius.Optimus & prastantiss.
Legum peritissimus.Vigilantissimus.
V. l. consultissimus.Diligentissimus.
Cum sapientissimus,
tum integerrimus.

Senator.

Medicus.

Ornatissimus, Pruden-
tissimus. Clarissimus, fidelissi-
mus.Lectiss. Honestissimus.
Reip. studiosissimus. Multo vsu excellentissi-
mus.

Prætor, Iudex.

Iustiss. Integerrimus. Medicina doctōr præ-
stantissimus.

Incorruptissimus. Artis Medica professor

Iustitiæ patronus. expertissimus.

Vir

Vir præclarus.	Optimus & dulcissimus.
Vir primarius.	Soror.
Omni laude dignissimus.	Suauiss. Carissima.
Vita & moribus ornatiss.	Vnicè cara, dilecta.
Clarissimus & laudatiss.	Dilectiss. Dulcissima.
Probitate & humanitate conspicuus.	Filius.
Optimè de Rep. meritis.	Carissimus, Dilectiss.
Prudentia & auctoritate nobilis.	Suauissimus, Dulciss.
Pietate & eruditione insignis.	Mellitissimus.
Excellenti doctrina & virtute egregius.	Patruus præceptor.
Pater.	Multum, plurimum obseruandus.
Carissimus, Optimus.	Summè, valde venerandus.
Plurimum obseruandus.	Vnicè, præcipuè colendus.
Perpetuo amore venerandus.	Admodum, cum primis.
Mater.	Maiorem in modū, &c.
Suauiss. atq; optima.	Opifex.
Cariss. & dulcissima.	Industrius, Sollers.
Plurimum honoranda.	Peritus, Perspicax.
Vxor.	Eximius, Egregius.
Optima, Carissima.	Spectatus, Circumspectatus.
Fideliss. Suauissima.	Prudens, Diligens.
Fideliss. atq; Optima.	Amicus.
Frater.	Primus & Fideliss.
Optimus, Suauiss.	Sincerus, Integerrimus.
Cariss. Dilectissimus.	Nostri per studiosus.
Optatissimus.	Incompa-

Incomparabilis,	Optimarum artium stu-
Cariss. Percarus.	dij's eruditus.
Summè, vnicè, in primis,	Summa modestia & sin-
Summè primis Carus, Di-	gulari probitate.
lectus.	Summo ingenio summa-
Sodalis.	que doctrina.
Amicissimus.	Summo ingenio & vir-
Iucundissimus.	tute.
Lepidissimus.	Placare, generose in-
Adolescens.	dolis.
Ingenuus, Bene mora-	Matrona.
tus.	Proba, modesta, inte-
Ornatiss. Doctiss.	gra.
Liberali ingenio, indole.	Honestissima, Pudicif-
Eximia indolis.	sima.
Optima, Summa spei-	Eximia pietate & vir-
Præstantiss. ingenio.	tute.
Optimus & humanissi-	Primaria femina.
mus.	Feminarum præstan-
Optimè studijs deditis-	tiss.
simus.	Prudentissima, Lectiss.
Summa eruditionis,	Generosa, Nobilis.
summaq; virtutis.	Puella.
Spectata probitatis.	Castà, Verecunda.
Litterarum studiosiss.	Pudicissima Bene mo-
Angenuarum artium	rata.
candidatus.	Honestatis exemplar.

F I N I S.

APPROBATIO.

In hac elaboratissima Arte Epistolica, quod vel Catholicam Religionem, vel bonos mores, Regiamve Maiestatem offendat, continetur nihil: & hæc ipsa vtilissima est, vt & imprimatur, & à studiosis omnibus legatur. Datum Antuerpiæ, 7. Ianuarij. Anno 1588.

*Henricus Zebertus à Dungen, S.T.
Doctor. Librorum Censor, Cathedra-
lis Ecclesie B. Mariae virg. Antuerpia
Canonicus.*

Ne Pagella

Nec Pagellæ aliquot vacarent, hanc Demetrii Phalerei de Epistolis doctrinam, ex versione Ioannis Sambuci, adiunximus.

PHALEREVS.

QUONIAM Epistola quoque, humili, ac quotidiano dicendi genere contexuntur, de illis quiddam adiiciemus. Artemidorus, qui Aristotelis epistolas restituit, eas & dialogos, quod illæ velut altera pars horum sit, eodem scribi modo debere censuit. Qui quidem innuit quod res est, verum non satis explicat, siquidem epistolam non nihil cultorem sermonibus esse conuenit: quando colloquia subitè, & ex improviso habeantur: Epistola verò scriptiois mora cogitationem recipiat, mutuoque inter amicos pignore committit.

Quis igitur, exemplo Aristotelis, ubi ad Antipatrum de sene quodam eiecto ac profugo scribit, cum amico ita ratiocinetur? Quod si hic omnino ut nunquam reuertatur, solum vertit, profususque euauit, quis conditionem libenter mortuis inuideat? Qui hoc pacto differit, non narrat, sed docere videtur.

Sed nec dissolutè incisis quoquo modo, contentiorque earum fuerit confectio, quod obscuritatem pariat: nam qui aliorum mores imitatur, causam in foro potius, quam familiariter agere videtur, ut in Euthydemo istud Platonis: Quis erat Socrates, quem in Lyceo heri alloquebare, tanta circum fusa corona? & paululum progres-

sus repetit: Sed hospitem longinquum reor qui-
cum diserebas, sed quis nam erat? Huiusmodi
omnem rationem aliorum imitatricem fabulam
ego, mimosq; ethologos, haud epistolam fatebor.

Præcipua verò Epistola commendatio est,
significationem vt morum non secus, ac dialogi
habeat, index enim est animi. Itaq; licet omnibus
in locis bonos vt nos testemur scriptio requirat,
imprimis tamen litterarum id occasione decla-
rari vel m.

Iam vt Elocutio pressa, attenuataq; est, ita
longitudo moderanda, si enim sint prolixiores, &
oratione quoq; vt sit, assurgant: naturam ipsa-
rum reliqueris, atq; operosam, quibus τὸ χείρον
additur, præfationem institueris. Quo in vitio
multa sunt Platonis, atq; Thucydidis quadam.

Nec verò adeò fuerit curiosa, inq; orbem a-
ctæ compositio: nam si illum comprehensionibus,
vt in foro solet Orator, ad victoriam aptes, non
præter modò decorum, sed verò quoq; ab amicitia
legibus erit alienum: quare veteri proverbio hæc
in re seruiemus, sicum vt sicū dicamus, proprijsq;
vtamur.

Ceterum, oratio propria est, ita res quadam
& sententia epistolarum separata. huicq; scri-
pturae sunt perpetuæ: eare ab Aristotele factum
artificiosè, ac laudabiliter, qui res grauiores epi-
stolis perscribere noluerit, quòd harum normam,
& rationem illa excedere intellexerit. Etenim
si de captiõibus, & quibus negotium saphistæ
præbent,

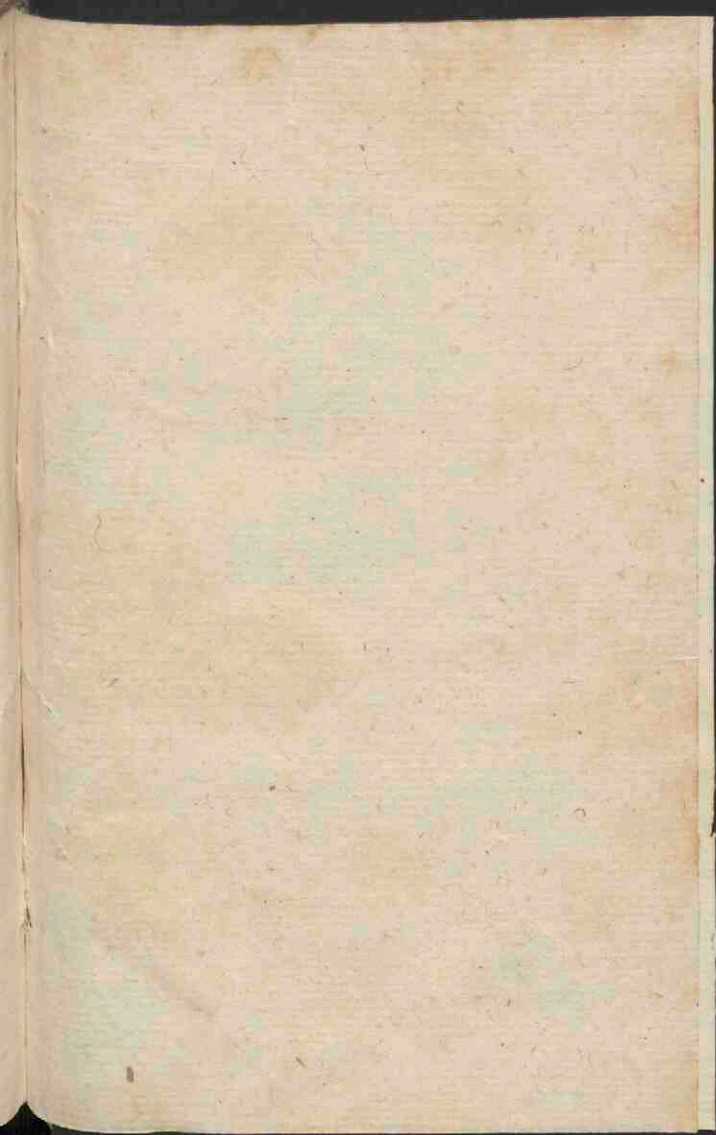
prebent, aut de natura obscuritate per epistolam agas: non eam hoc nomine vocarim: officij quippe index, et q₃ amoris plena, breui, de q₃ rebus non magnis, plana q₃ eius esse debet expositio.

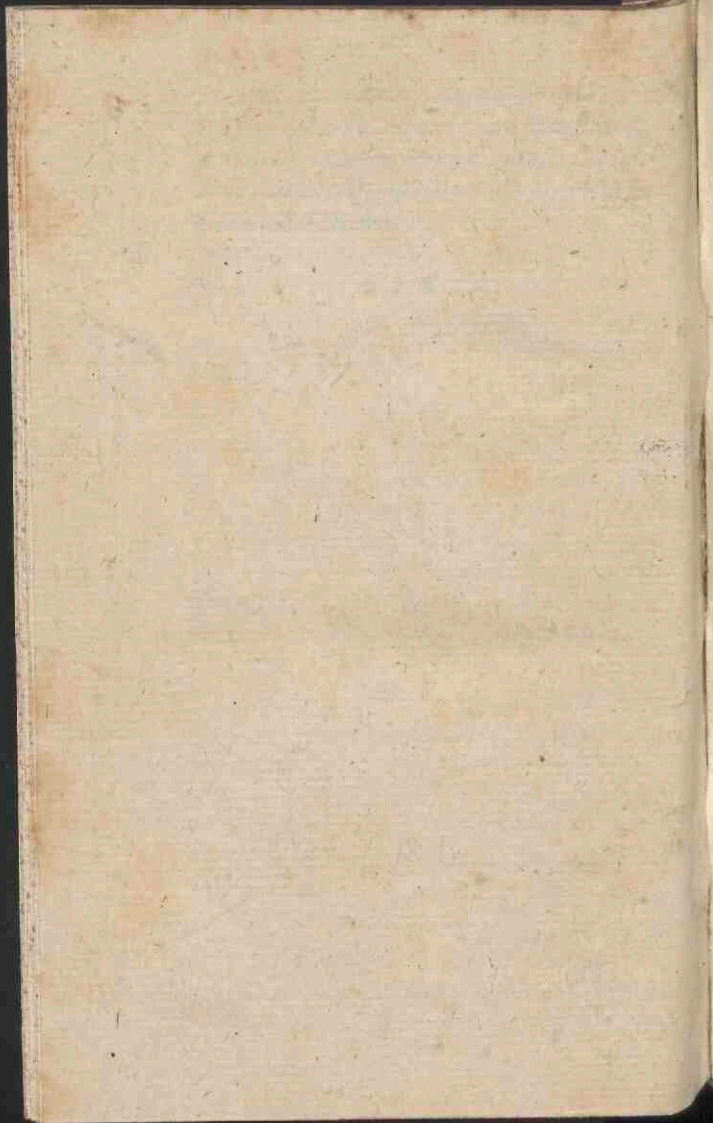
Ornamentum, igitur, decus q₃ litterarum esse aio, si amicitiam, benevolentiam q₃ praeferant, prouerbijs sint resperse: quibus prouerbijs quando comiter omnes vtuntur, hac in parte acumen, & prudentia scribendo extet non vulgaris necesse est: nec frequentata sententijs admodum sint, vel ad persuadendum comparata, quod suspecta huiusmodi fiant, & ad decipiendū quasita. Aristoteles tamen vel in hoc genere scribendi interdum probationibus vtitur oportunis, tempore q₃ iniectis: vt cum studia, beneficia q₃ in potentes, ac inferiores, Resp. paria esse debere ostēdit, ait auctores vtriusque, ac praesides esse deos, eo q₃ significari par apud vtrasque praeium, per Deas beneficis & gratas constitutum. Verum quod philosophus hic declarat, cum eo, Cuius id sit ergo, epistola congruit.

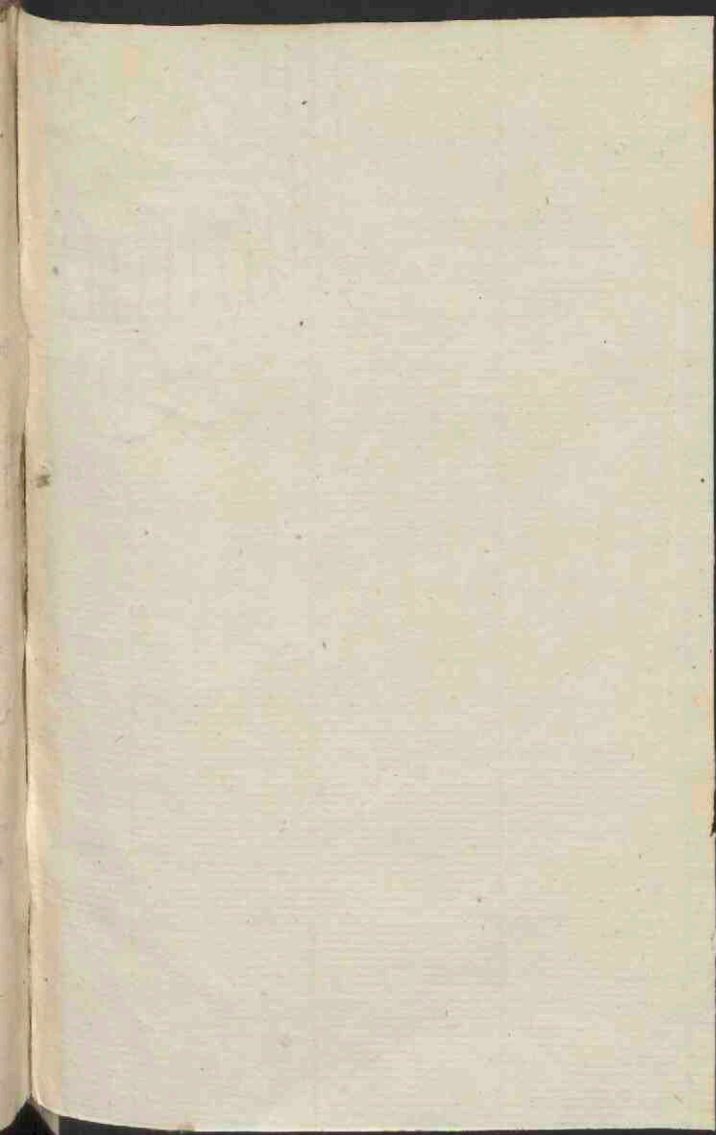
Et quoniam non parum saepe ad liberas ciuitates, at q₃ etiam reges scribimus, si tum eas longiores exaremus, at q₃ ex illa tenuitate ne humili repant, velut excitemus, non improbo. Ratio enim ad quos mittuntur quoque ducenda est: Sed cauendum, ne in volumen abeant, quod Aristoteli ad Alexandrum, & Platoni ad propinquos Dionis scribendo vsu venit.

*Præcipuè tamen, vniuerseq₃ danda opera,
vt forma venusta, lepore grata illam dictionis
exilitatem aptè contemperet, atq₃ compenset.
Ac de charactere Epistolarum, adeoq₂ subtili for-
ma dicendi hæcenus.*

F I N I S.

A 1582136

00h 562537206

